

Województwo
Małopolskie

Kultura w województwie małopolskim w 2008 roku

Kultura

**w województwie
małopolskim
w 2008 roku**

Wydawca
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Raławicka 56, 30-017 Kraków
www. malopolskie.pl

Teksty

Opracowano przy współpracy z Ośrodkiem Statystyki Kultury
Urzędu Statystycznego w Krakowie
pod kierunkiem dr. Krzysztofa Jakóbika – dyrektora Urzędu Statystycznego w Krakowie
Seweryn Grodny – rozdział 1, rozdział 3.1.2
Dorota Maćkowska-Cichosz – rozdział 2
Przemysław Solecki – rozdział 3.1.1, rozdział 3.3
Małgorzata Kolczyk – rozdział 3.2.1
Michał Chlebicki – rozdział 3.2.2
oraz
Michał Sapeta, Marek Kolasa – rozdział 4
Rozdział 5 opracowano przy współpracy z Małopolskim Instytutem Kultury w Krakowie
na podstawie materiałów dostarczonych przez organizatorów

Nadzór merytoryczny

Ewa Bińczycka
Agnieszka Chochorowska
Michał Sapeta
Miroslawa Zięba

Wykresy i mapy

Ośrodek Statystyki Kultury

Opracowanie graficzne, łamanie

JAK – studio graficzne
Jakub Michniowski
e-mail: biuro@jakstudio.pl
www.jakstudio.pl

Korekta

Maciej Sikora
Oficyna Wydawnicza PERL
e-mail: oficynaperl@neostrada.pl

ISBN 978-83-60538-50-0

WSTĘP

Niniejsza publikacja stanowi kontynuację ubiegłorocznego opracowania pod tytułem *Kultura w województwie małopolskim w 2007 roku*. Podobnie jak w roku ubiegłym, zawarto w niej podstawowe dane o sieci i ofercie kulturalnej instytucji kultury działających na obszarze województwa małopolskiego. Prezentowane dane pozwalają na określenie wielkości charakteryzujących ofertę kulturalną na potrzeby informacji bieżącej służącej między innymi do oceny realizowanej polityki kulturalnej w regionie. Dostarczają także informacji niezbędnych do monitorowania programów operacyjnych i rozwoju kultury w środowiskach lokalnych oraz do porównań międzyregionalnych.

Informacje zawarte w publikacji pokazują udział poszczególnych podmiotów sektora publicznego w finansowaniu kultury. W 2008 r. wydatki z budżetu państwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 1466,3 mln zł, czyli o 11,6% więcej niż w 2007 r. Natomiast wojewoda małopolski z budżetu państwa na zadania z obszaru kultury i ochrony dziedzictwa narodowego otrzymał 16,2 mln zł.

Zadania w zakresie finansowania kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podejmują również jednostki samorządu terytorialnego. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w budżetach samorządów terytorialnych w Małopolsce w 2008 r. wyniosły łącznie 493,4 mln zł, co w stosunku do ubiegłego roku stanowiło wzrost o 27,8%, zaś w stosunku do 2006 r. – o 30,2%. Podobnie jak w roku ubiegłym największe nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego poniosły gminy.

W tegorocznej edycji przedstawiono również dane ukazujące kondycję finansową instytucji kultury z województwa małopolskiego. Największe dochody ogółem uzyskały instytucje artystyczne (327,7 mln zł) oraz muzea (148,2 mln zł).

Działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzą w województwie małopolskim liczne instytucje i placówki kulturalne.

W województwie małopolskim w 2008 r. działalność prowadziło 20 teatrów i instytucji muzycznych: 14 teatrów dramatycznych (w tym 2 lalkowe), 2 teatry muzyczne (2 opery), 3 orkiestry i chóry i 1 filharmonia. W 2008 r. wzrosło zainteresowanie ofertą kulturalną tych instytucji wśród publiczności. Wiązało się to ze zwiększeniem występów gościnnych zespołów zagranicznych organizowanych przez teatry i instytucje muzyczne z Małopolski.

Powszechnie dostępną i najlepiej zorganizowaną formę uczestnictwa ludności w kulturze stanowi sieć bibliotek publicznych – 763 biblioteki publiczne i filie biblioteczne. Jednakże poziom dostępności bibliotek publicznych od wielu lat nie ulega zasadniczym zmianom. Znaczącym czynnikiem determinującym ten stan rzeczy jest niewystarczająca działalność inwestycyjna w zakresie modernizacji i rozbudowy bibliotek w gminach. Szansą poprawy bazy materialnej jest możliwość aplikowania o środki finansowe z programów unijnych.

Muzealnictwo małopolskie ze względu na liczbę instytucji oraz zwiedzających zajęło pierwsze miejsce wśród wszystkich województw w Polsce. W 2008 r. na terenie województwa działało 108 muzeów z oddziałami, co stanowiło blisko $\frac{1}{6}$ wszystkich muzeów w Polsce (14,7%).

Małopolska również pod względem liczby instytucji wystawienniczych plasuje się w czołówce województw. W 2008 r. w województwie działały 74 galerie. Stanowiło to 22,4% ogólnopolskiej liczby instytucji wystawienniczych w kraju. W 2008 r. dużą popularnością cieszyły się wystawy związane z nowoczesnymi formami przekazu oraz pokazy i seanse filmowe realizowane w ramach działalności oświatowej.

Sytuacja Małopolskich kin nie zmieniła się istotnie w porównaniu z rokiem poprzednim. Na terenie województwa w 2008 r. działało 45 kin. Największymi i najprężniej działającymi kinami oraz cieszącymi się największą popularnością wśród widzów były krakowskie multipleksy oraz minipleksy. Zauważalna jest również prężna działalność mniejszych kin zlokalizowanych w zachodniej części województwa.

W tegorocznej edycji zmieniono dotychczasową formułę i zamiast informacji o społecznym ruchu kulturalnym w Małopolsce zamieszczono dane o rynku wydawniczym, a także informacje o wydarzeniach (imprezach) kulturalnych o randze międzynarodowej na terenie województwa małopolskiego. Przedstawione w opracowaniu informacje statystyczne świadczą o efektywnych działaniach jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w regionie, dzięki czemu województwo małopolskie jest jednym z centrów aktywności kulturalnej w Polsce, miejscem wielu wydarzeń kulturalnych, które przyciągają licznych turystów krajowych i zagranicznych pragnących łączyć poznawanie walorów przyrodniczych i architektonicznych z dobrą rozrywką i doznaniem artystycznymi.

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	3
Spis tabel.....	6
Spis wykresów.....	7
Objaśnienia znaków umownych.....	8
Ważniejsze skróty.....	8
Uwagi ogólne.....	9
Rozdział 1. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	15
Rozdział 2. Finanse instytucji kultury	21
Rozdział 3. Instytucje kultury	25
3.1 Wystawiennictwo	25
3.1.1 Galerie.....	25
3.1.2 Muzea.....	35
3.2 Działalność widowiskowo-sceniczna.....	43
3.2.1 Teatry.....	43
3.2.2 Kina.....	49
3.3 Biblioteki.....	58
Rozdział 4. Rynek wydawniczy w województwie małopolskim.....	69
Rozdział 5. Międzynarodowe festiwale Małopolski.....	73

SPIS TABEL

Tabela 1.	Wydatki wojewody małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetu państwa w 2008 r.....	15
Tabela 2.	Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według rodzajów.....	16
Tabela 3.	Wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w 2008 r.....	17
Tabela 4.	Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego według rodzajów i rozdziałów klasyfikacji budżetowej w 2008 r.	18
Tabela 5.	Wydatki na kulturę z budżetów miast na prawach powiatu w 2008 r.	19
Tabela 6.	Wydatki Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa w latach 2000–2008.....	20
Tabela 7.	Podstawowe kategorie finansowe wybranych instytucji kultury w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2008 r.	21
Tabela 8.	Przychody i koszty z całokształtu działalności instytucji kultury według powiatów w województwie małopolskim w 2008 r.....	22
Tabela 9.	Stan i działalność galerii w Małopolsce według podregionów w 2008 r.....	25
Tabela 10.	Galerie małopolskie według organizatorów i podregionów w 2008 r. Stan w dniu 31 XII.....	26
Tabela 11.	Galerie małopolskie według organizatorów w latach 2004–2008. Stan w dniu 31 XII.....	27
Tabela 12.	Zbiory małopolskich galerii publicznych według podregionów w 2008 r. Stan w dniu 31 XII.....	27
Tabela 13.	Wystawy galerii małopolskich według rodzajów wystaw, organizatorów i podregionów w 2008 r.....	29
Tabela 14.	Aktywność wystawiennicza galerii małopolskich według organizatorów w 2008 r.....	30
Tabela 15.	Działalność oświatowa i handlowa galerii małopolskich według podregionów i organizatorów w 2008 r.....	32
Tabela 16.	Działalność wydawnicza galerii małopolskich według organizatorów i podregionów w 2008 r.....	33
Tabela 17.	Muzea w województwie małopolskim w latach 2000–2008.....	35
Tabela 18.	Małopolska na tle Polski. Wybrane wskaźniki charakteryzujące muzea.....	35
Tabela 19.	Roczna liczba wystaw czasowych przypadająca na jedno muzeum danego rodzaju w 2008 r.	36
Tabela 20.	Zwiedzający muzea Małopolski.....	38
Tabela 21.	Muzea, które w obrębie danego rodzaju muzeum w 2008 r., przyciągnęły co najmniej 30% zwiedzających.....	38
Tabela 22.	Instytucje paramuzealne w latach 2005–2008.....	39
Tabela 23.	Porównanie muzeów i instytucji paramuzealnych działających w 2008 r.	39
Tabela 24.	Podstawowe dane dotyczące muzeów w podziale na podregiony i powiaty w 2008 r.....	40
Tabela 25.	Instytucje muzealne posiadające największą liczbę muzealiów w 2008 r.	41
Tabela 26.	Instytucje muzealne, które zgromadziły największą liczbę zwiedzających w 2008 r.....	42
Tabela 27.	Instytucje muzealne, które zgromadziły największą liczbę młodzieży szkolnej (w zorganizowanych grupach) w 2008 r.	42
Tabela 28.	Teatry i instytucje muzyczne województwa małopolskiego według podregionów w 2008 r.	43
Tabela 29.	Struktura teatrów oraz instytucji muzycznych w województwie małopolskim w 2008 r.....	44

Tabela 30.	Podstawowe dane na temat kin w Małopolsce w 2008 r.....	50
Tabela 31.	Struktura małopolskich kin w 2008 r. ^a	51
Tabela 32.	Średnia liczba miejsc na kino oraz średnia liczba miejsc na salę w kinach małopolskich w 2008 r.....	52
Tabela 33.	Działalność małopolskich kin w 2008 r.....	53
Tabela 34.	Podstawowe dane o kinach w Małopolsce w 2008 r. – według podregionów.....	54
Tabela 35.	Dynamika zmian w segmencie kin w województwie małopolskim w 2008 r.....	55
Tabela 36.	Ranking wszystkich kin w Małopolsce w 2008 r.	57
Tabela 37.	Ranking małopolskich kin jednosalowych w 2008 r.	58
Tabela 38.	Najważniejsze dane na temat sieci małopolskich bibliotek w 2008 r. Stan w dniu 31 XII.....	58
Tabela 39.	Powierzchnia i liczba miejsc dla czytelników w małopolskich placówkach bibliotecznych.....	60
Tabela 40.	Zbiory małopolskich bibliotek publicznych w 2008 r.	61
Tabela 41.	Wskaźniki zasobności małopolskich bibliotek publicznych w 2008 r.....	62
Tabela 42.	Zakupy materiałów bibliotecznych w Małopolsce w 2008 r.....	63
Tabela 43.	Komputeryzacja małopolskich bibliotek publicznych w 2008 r. według powiatów.....	64
Tabela 44.	Struktura wykształcenia i zatrudnienia pracowników małopolskich bibliotek publicznych w 2008 r.	66
Tabela 45.	Wypożyczenia na zewnątrz i udostępnienia na miejscu w małopolskich bibliotekach publicznych w latach 2004–2008.....	67
Tabela 46.	Książki i broszury wydane według typu w latach 2005–2008.....	70
Tabela 47.	Wydawnictwa periodyczne według treści	71

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1.	Dotacje otrzymane według powiatów w województwie małopolskim w 2008 r.....	23
Wykres 2.	Dynamika przyrostu zbiorów w galeriach publicznych w Polsce i Małopolsce w latach 2004–2008.....	28
Wykres 3.	Wystawy i zwiedzający w galeriach małopolskich w latach 2004–2008 według organizatorów	31
Wykres 4.	Dynamika prac wydawniczych galerii według organizatorów.....	34
Wykres 5.	Działalność oświatowa muzeów w 2008 r.....	37
Wykres 6.	Teatry i instytucje muzyczne w województwie małopolskim w 2008 r.....	44
Wykres 7.	Przedstawienia teatrów i instytucji muzycznych wg siedziby w 2008 r. w województwie małopolskim.....	45
Wykres 8.	Widzowie teatrów i instytucji muzycznych wg siedziby w 2008 r. w województwie małopolskim.....	46
Wykres 9.	Ludność na 1 miejsce w teatrach i instytucjach muzycznych oraz liczba miejsc na widowni w latach 2000–2008 (stan w dniu 31 XII).....	46
Wykres 10.	Liczba widzów i przedstawień w teatrach i instytucjach muzycznych w latach 2000–2008 w województwie małopolskim.....	47
Wykres 11.	Przedstawienia zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych wg siedziby w latach 2000–2008 w województwie małopolskim.....	48

Wykres 12.	Widzowie i słuchacze na przedstawieniach zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych w latach 2000–2008 w województwie małopolskim.....	48
Wykres 13.	Przedstawienia zrealizowane za granicą w latach 2000–2008 przez teatry i instytucje muzyczne z województwa małopolskiego.....	49
Wykres 14.	Infrastruktura kin Małopolski na przestrzeni lat 2000–2008.....	50
Wykres 15.	Działalność kin w Małopolsce na przestrzeni lat 2000–2008.....	51
Wykres 16.	Struktura kin w Małopolsce w 2008 r.	52
Wykres 17.	Działalność kin małopolskich w 2008 r.....	53
Wykres 18.	Liczba widzów kin na 1000 mieszkańców w 2008 r. według powiatów.....	56
Wykres 19.	Małopolska sieć bibliotek publicznych w latach 2000–2008.....	60
Wykres 20.	Struktura wykształcenia pracowników bibliotek publicznych w Małopolsce w latach 2000–2008	66
Wykres 21.	Struktura czytelników małopolskich bibliotek publicznych według wieku w 2008 r.....	68
Wykres 22.	Struktura czytelników małopolskich bibliotek publicznych według zajęcia w 2008 r.	68
Wykres 23.	Książki wydane w 2008 roku w podziale na województwa.....	69
Wykres 24.	Gazety i czasopisma wydane w Małopolsce według nakładu.....	72

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska (–) – zjawisko nie wystąpiło

Zero: (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5

(0,0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05

Kropka (.) – zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych

Znak x – wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe

„W tym” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

tys. = tysiąc

mln = milion

zł = złoty

egz. = egzemplarz

kpl. = komplet

szt. = sztuka

wol. = wolumin

m² = metr kwadratowy

r. = rok

str. = strona

tabl. = tabela

PKD = Polska Klasyfikacja Działalności

UWAGI OGÓLNE

Prezentowane w publikacji dane o działalności instytucji kultury dotyczą podmiotów gospodarki narodowej zlokalizowanych na terenie województwa małopolskiego.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż w podanych tablicach.

Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca danych badanych na koniec roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia. Współczynniki charakteryzujące wielkości w ciągu roku ustalono przy wykorzystaniu liczby ludności według stanu w dniu 31 czerwca.

Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

W tabelach, jeżeli nie zaznaczono inaczej, wykorzystano dane gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny.

W części dotyczącej wydatków publicznych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zastosowano podział wydatków zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. nr 107, poz. 726 z dnia 27.06.2006 r. z późniejszymi zmianami).

Wydatki budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządów terytorialnych podano w milionach złotych stosując przy zaokrągleniu reguły matematyczne.

W niniejszej publikacji dane w układzie podregionów zaprezentowano z uwzględnieniem zmian w Nomenklaturze Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych wprowadzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. (Dz. U. Nr 214, poz.1573). W województwie małopolskim wyróżniono 5 podregionów:

- Podregion krakowski obejmujący powiaty: bocheński, krakowski, miechowski, myślenicki, proszowicki, wielicki;
- Podregion nowosądecki obejmujący powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, tatrzański oraz powiat m. Nowy Sącz;
- Podregion oświęcimski obejmujący powiaty: chrzanowski, olkuski, oświęcimski, suski, wadowicki;
- Podregion tarnowski obejmujący powiaty: brzeski, dąbrowski, tarnowski oraz powiat m. Tarnów;
- Podregion m. Kraków obejmujący powiat m. Kraków.

Definicje

Przez **wydatki publiczne** na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w niniejszej publikacji rozumie się wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego (gmin, miast na prawach powiatu, powiatu i województw).

Biblioteka jest to jednostka posiadająca uporządkowany (zinwentaryzowany) zbiór książek, czasopism i innych materiałów piśmienniczych, liczący co najmniej 300 jednostek inwentarzowych, udostępniany czytelnikom w sposób kontrolowany. Zasady działania ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i poszczególnych rodzajów bibliotek regulują przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. nr 85, poz. 539 z późniejszymi zmianami).

Jednostka biblioteczna jest to placówka (zespół placówek) posiadająca stały księgozbiór objęty wspólną ewidencją i opatrzonej wspólnym znakiem własności.

Biblioteka publiczna jest to jednostka służąca rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych ludności. Ustawa o bibliotekach definiuje biblioteki publiczne jako instytucje służące zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczące w upowszechnianiu wiedzy i kultury. Zgodnie z funkcją, jaką pełni jednostka, wyodrębniono biblioteki: wojewódzkie, powiatowe, miasta na prawach powiatu, gminy miejskiej, gminy wiejskiej, gminy miejsko – wiejskiej. Ponadto w grupie tej odróżniono biblioteki od podporządkowanych im administracyjnie filii bibliotecznych i punktów bibliotecznych. Dodatkowo wyróżniono biblioteki działające w strukturze innych instytucji: w szkołach (biblioteki publiczno-szkolne) lub ośrodkach (domach) kultury.

Filia biblioteczna jest to placówka podporządkowana organizacyjnie bibliotece macierzystej, obsługująca część terenu objętego działalnością tej biblioteki oraz posiadająca stały księgozbiór (często podwójnie rejestrowany – w księdze inwentarzowej biblioteki macierzystej i w księdze inwentarzowej filii). Wśród filii bibliotecznych wyróżniamy filie biblioteczne dla dzieci wyposażone w odpowiedni księgozbiór, o popularyzatorskim profilu działalności, odpowiadającym potrzebom młodego pokolenia.

Prowadzone najczęściej społecznie **punkty biblioteczne** są to placówki, których księgozbiory są wypożyczane na czas nieokreślony z jednostki macierzystej (biblioteki lub filii) i pozostające w ewidencji tej jednostki. Punkty biblioteczne działają w miejscowościach, w których nie ma innych placówek bibliotecznych. Ponieważ nie stanowią one samodzielnych organizacyjnie jednostek, dane o ich działalności podawane są łącznie z danymi dotyczącymi jednostek macierzystych.

Zastosowane w publikacji pojęcie **placówka biblioteczna** obejmuje swym zakresem biblioteki publiczne wraz z filiami oraz punkty biblioteczne.

Oddziały dla dzieci są to niesamodzielne jednostki istniejące zasadniczo jako komórka organizacyjna większych bibliotek i filii bibliotecznych. Są one przeznaczone do obsługi dzieci i młodzieży szkolnej, pełniąc funkcję filii bibliotecznych dla dzieci.

Zbiory biblioteczne stanowią księgozbiór i zbiory specjalne.

Księgozbiór obejmuje wydawnictwa nieperiodyczne (książki i broszury wydane po 1800 r.) i wydawnictwa periodyczne (gazety i czasopisma). Jednostką obliczeniową księgozbioru jest **wolumin**, czyli tom (zawartość jednej okładki) zarejestrowany w księdze inwentarzowej. W przypadku periodyków za wolumin uważa się zbiór (zazwyczaj roczny) numerów jednego tytułu gazety lub czasopisma, stanowiący jedną pozycję inwentarzową.

Zbiory specjalne są to materiały biblioteczne wyodrębnione ze względu na specyficzne cechy formalne wymagające specjalnego opracowania, magazynowania i udostępniania. Wyróżnia się wśród nich następujące grupy:

- *Rękopisy* są to teksty napisane ręcznie niezależnie od rodzaju pisma, materiału pisarskiego i techniki, także niepowielone maszynopisy;
- *Mikroformy* są to zminiaturyzowane formy dokumentów piśmienniczych: mikrofilmy (utrwalone na taśmie filmowej – zwojowej) i mikrofiszki (utrwalone na materiale fotograficznym w postaci błony płaskiej);
- *Materiały audiowizualne* są to dokumenty zawierające zapis obrazu i/lub dźwięku, jak: filmy, przeźrocza, płyty gramofonowe i kompaktowe, taśmy magnetofonowe, kasety magnetofonowe, kasety video, DVD, itp.;
- *Dokumenty elektroniczne* – zaliczono tu płyty CD-ROM, dyskietki, taśmy i inne nośniki z danymi i/lub programami komputerowymi wymagającymi odpowiednich urządzeń do ich odczytu.

Czytelnicy są to osoby korzystające z wypożyczalni, tzn. otrzymujące materiały biblioteczne do wykorzystania poza terenem biblioteki. Podstawowym dokumentem służącym do gromadzenia danych o czytelnikach w bibliotece jest aktualna karta wypożyczeń (karta czytelnika) lub inny dokument służący do rejestracji. Za czytelnika uważa się osobę, która w ciągu roku sprawozdawczego została zarejestrowana w bibliotece przez dokonanie co najmniej jednego wypożyczenia. Informacje o czytelnikach zostały pogrupowane według wieku i zajęcia.

Udostępnianie zbiorów jest prezentowane w podziale na wypożyczenia na zewnątrz i udostępnienia na miejscu. **Wypożyczenie na zewnątrz** jest to udostępnienie materiałów bibliotecznych poza teren biblioteki. **Wypożyczenia międzybiblioteczne**, jako forma wypożyczeń na zewnątrz, obejmują wypożyczenia innym bibliotekom i instytucjom, jak i wypożyczenia z innych bibliotek. Dla bibliotek publicznych nie jest zbierana informacja o wypożyczeniach międzybibliotecznych. **Udostępnianie na miejscu** umożliwia czytelnikom korzystanie ze zbiorów tylko w pomieszczeniu bibliotecznym – czytelni, bez możliwości udostępnienia na zewnątrz.

Muzea to instytucje kultury, które gromadzą, rejestrują, konserwują i przechowują oraz udostępniają publiczności w formie wystaw zabytki i wytwory kultury w zakresie sztuki, wiedzy, techniki i przyrody oraz prowadzą działalność naukową, oświatową i popularyzatorską (m.in. poprzez prowadzenie działalności wydawniczej). Ich działalność reguluje ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. nr 5, poz. 24 z późniejszymi zmianami). **Oddziały muzealne** są interpretowane przez jednostkę sprawozdawczą zgodnie ze statutem danego muzeum. W niniejszej publikacji pojęcie muzea zostało użyte obejmując również oddziały muzealne.

Instytucja paramuzealna to nie będąca muzeum jednostka organizacyjna, nie nastawiona na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, nauki i techniki oraz przyrody. Zgodnie z rekomendacjami UNESCO może nią być rezerwat przyrody udostępniany zwiedzającym w sposób rejestrowany, w szczególności: jaskinia, grotta, akwen, park, a także planetarium, centrum techniki, stała ekspozycja prezentująca osiągnięcia, odkrycia i ciekawostki z dziedziny historii, archeologii, kultury, przyrody, techniki itp.

Muzeum artystyczne to takie, które gromadzi zbiory z dziedziny malarstwa, grafiki, rzeźby, sztuki zdobniczej (rzemiosła artystycznego); do tej grupy należą też muzea wnętrz eksponujące zbiory z dziedziny sztuki i kultury materialnej w formie urzędowych wnętrz mieszkalnych.

Muzeum archeologiczne to muzeum gromadzące zbiory z dziedziny historii kultury materialnej z okresu poprzedzającego relacje piśmienne; do grupy tej zalicza się także rezerваты archeologiczne.

Muzeum etnograficzne gromadzi zbiory z dziedziny kultury wsi Polski, krajów europejskich i pozaeuropejskich oraz wytwory kultury ludów pierwotnych; do grupy tej zalicza się także parki etnograficzne i skanseny.

Muzeum historyczne gromadzi zbiory dotyczące dziejów kraju, miast oraz historii ruchów społecznych i niepodległościowych.

Muzeum biograficzne to muzeum, które posiada zbiory związane z życiem i działalnością wybitnych postaci (np. pisarzy, artystów, naukowców, polityków).

Muzeum martyrologiczne zajmuje się ochroną obiektów i urządzeń byłych obozów koncentracyjnych i jenieckich, więzień i miejsc straceń oraz przedmiotów związanych z tymi obiektami i urządzeniami.

Muzeum przyrodnicze gromadzi zbiory okazów przyrody.

Muzeum techniki gromadzi zbiory z dziedziny techniki poszczególnych działów i gałęzi produkcji, np. transportu, rolnictwa, włókiennictwa itp.

Muzeum regionalne – posiada zbiory o znaczeniu historycznym dla regionu z zakresu sztuki, archeologii, etnografii, techniki, przyrody i innych dyscyplin, z uwzględnieniem zbiorów regionalnych pamiątek historycznych.

Inne muzea to takie, które nie mogą być zaklasyfikowane do żadnego z wyżej wymienionych rodzajów muzeów ze względu na brak zdecydowanej przewagi jednego z rodzajów zbiorów.

Wystawa to zorganizowane na czas określony i objęte odpowiednim tytułem udostępnianie publiczności (osobom zwiedzającym) zestawu dzieł sztuki (eksponatów muzealnych). **Wystawy czasowe** to wystawy urządzone na określony czas i udostępniane jednorazowo.

Ekspozycję stanowi każdorazowe wystawienie w różnych miejscowościach (miejscach) tego samego zestawu zbiorów muzealnych pod tym samym tytułem.

Prezentując dane dotyczące muzeów przyjęto podział wystaw czasowych na wystawy własne, organizowane w kraju i za granicą oraz wystawy obce, obejmujące wystawy krajowe i te z zagranicy. W części dotyczącej galerii i salonów sztuki zastosowano podział wystaw i ekspozycji na organizowane w Polsce oraz polskie za granicą. Wśród wystaw (ekspozycji) w kraju wyróżniono krajowe, zagraniczne (prezentacje wyłącznie sztuki obcej) oraz międzynarodowe (prezentacje zarówno sztuki zagranicznej jak i polskich artystów).

Eksponatem muzealnym jest przedmiot o trwałej wartości kulturowej (historycznej, naukowej, poznawczej, estetycznej) politycznej lub społecznej podlegający ochronie prawnej i należący do zbiorów muzealnych, tzn. objęty inwentarzem zabytków w muzeum.

Muzealia to rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza. **Depozyty** to obiekty wypożyczone z innych muzeów, instytucji oraz osób prywatnych, wpisane do księgi depozytów. Ekspozycje muzealne (zbiory) zostały pogrupowane według dyscyplin (działów).

Galerie i salony sztuki to jednostki, których podstawowym (lub jednym z głównych) rodzajów działalności jest wystawiennictwo. Wśród galerii i salonów sztuki wyodrębniamy działalność galerii państwowych i samorządowych oraz innych galerii i salonów sztuki. Nie uwzględnia się galerii i salonów sztuki, które są oddziałami muzealnymi, ani jednostek, które zajmują się handlem dziełami sztuki, nie prowadząc przy tym działalności wystawienniczej. Zbiory własne galerii zostały podane tylko dla galerii państwowych i samorządowych i pogrupowane według dyscyplin. W niniejszej publikacji zastosowano pojęcie galerii jako kategorii zbiorczej, nie wyodrębniając salonów sztuki.

Teatr to instytucja lub organizacja, zajmująca się profesjonalnie regularnym wystawianiem utworów scenicznych (dramatycznych, lalkowych, muzycznych i rozrywkowych), posiadająca stały zespół (aktorów, śpiewaków, tancerzy, muzyków, reżyserów, scenografów itp.), z reguły posiadająca budynek lub pomieszczenie przystosowane do wystawiania utworów scenicznych, przy wykorzystaniu różnych technik przekazu: słowo, ruch, muzyka, dźwięk, plastyka (niezależnie od liczby występujących w nich osób). Teatr może być stały lub objazdowy, a ze względu na prezentowaną formę sceniczną wyróżnia się: teatr dramatyczny, teatr lalkowy, teatr muzyczny (opera, operetka). Ze względu na rodzaj działalności scenicznej, wśród instytucji artystycznych wyróżniono: teatry dramatyczne (łącznie z satyrycznymi i małymi formami scenicznymi) i teatry lalkowe, teatry muzyczne: opery, operetki (łącznie z teatrami tańca, musicalowymi i baletem), filharmonie, orkiestry (symfoniczne i kameralne) i chóry, zespoły pieśni i tańca oraz przedsiębiorstwa (agencje) estradowe.

Instytucjami muzycznymi są instytucje prowadzące profesjonalną działalność widowiskową.

Informacje dotyczące teatrów i instytucji muzycznych prezentowane są głównie w podziale według siedziby. Oznacza to, że wykazano wszystkie przedstawienia i koncerty zorganizowane przez instytucje prowadzące działalność widowiskową według ich województw macierzystych, niezależnie od miejsca realizacji działalności scenicznej. Niektóre dane podawane są w podziale według województwa, czyli wszystkie przedstawienia i koncerty, które odbyły się na terenie danego województwa, wykonane przez instytucje artystyczne i rozrywkowe własne, jak również występy gościnne teatrów, instytucji muzycznych i rozrywkowych z innych województw.

Kino jest to miejsce i zespół urządzeń technicznych służących do publicznego wyświetlania filmu.

Przez **statą salę** projekcyjną rozumie się własną lub wynajętą salę na okres przynajmniej półroczny, przystosowaną do realizowania projekcji filmowych niezależnie od jej podstawowego przeznaczenia.

Kina stałe, które mają więcej niż 3 sale, dzielimy w zależności od ich liczby na:

- **multipleksy**, tj. posiadające 8 lub więcej sal,
- **minipleksy**, tj. posiadające od 3 do 7 sal.

Przez **seans** rozumie się ciągłą projekcję filmu długometrażowego, filmu lub kasety wideo, w zamierzonym i z góry określonym czasie trwania. W przypadku projekcji filmu wieloczęściowego podzielonego na odcinki – projekcję każdej części mającej własną czołówkę i określoną długość uważa się za odrębny seans filmowy. Za seans uważa się również wyświetlenie zestawu filmów krótkometrażowych (np. poranki dla dzieci).

W statystyce **wydawnictw** stosuje się – zgodnie z zaleceniami UNESCO – podział na wydawnictwa periodyczne i nieperiodyczne.

Wydawnictwa nieperiodyczne są to wydawnictwa zwarte (dzieła stanowiące zamkniętą całość jedno- lub wielotomowe) oraz zwarte całości w seriach wydawniczych, tj. książki, broszury, nuty, mapy i dokumenty życia społecznego.

Zgodnie z normą statystyki produkcji i dystrybucji książek, gazet, czasopism i publikacji elektronicznych (PN-EN ISO 9707: 1998): **książka** jest to wydawnictwo zwarte o objętości co najmniej 49 stron nie wliczając okładki, **broszura** – od 5 do 48 stron nie wliczając okładki, wydane w danym kraju i ogólnie dostępne.

Dane dotyczące książek i broszur podaje się łącznie ze śpiewnikami szkolnymi, albumami i atlasami. Jednostkami obliczeniowymi w statystyce wydawnictw nieperiodycznych są:

- **tytuł** – każdorazowe wydanie całości dzieła (jedno- lub wielotomowego) stanowiącego samoistną jednostkę wydawniczą i czytelnicy,
- **arkusz wydawniczy** – zawierający 40000 znaków drukarskich (liter, cyfr, znaków przestankowych, odstępów między wierszami itp.) dla tekstów literowych lub cyfrowych albo 700 linii dla utworów poetyckich,
- **nakład globalny** – stanowiący liczbę wydanych egzemplarzy.

W grupie książek i broszur przyjęto następujący podział według typów: **wydawnictwa naukowe**, do których należą studia, monografie, przyczynki, źródła, prace doktorskie i habilitacyjne, dzieła pomocnicze i informacyjne (encyklopedie, słowniki, atlasy, bibliografie itp.); **podręczniki dla szkół wyższych** (podręczniki akademickie, skrypty, zbiory zadań, ćwiczenia); **wydawnictwa popularne** – ogólne, obejmujące ogólne wydawnictwa popularne przeznaczone dla masowego odbiorcy, jak: literatura faktu, ideologiczna, popularnonaukowa, religijna, przewodniki itp.; **wydawnictwa zawodowe** (fachowe), jak: poradniki, instrukcje, materiały szkoleniowe; **podręczniki szkolne i książki**

pomocnicze dla szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych (łącznie ze szkołami policealnymi), z wyjątkiem szkół wyższych; **literatura piękna** (powieści, nowele, dramaty, poezje, listy, pamiętniki, eseje, reportaże literackie, komiksy), podzielona na literaturę dla dorosłych oraz dla dzieci i młodzieży.

Wydawnictwa periodyczne są to wydawnictwa ciągłe, publikowane w częściach, (w regularnych lub nieregularnych odstępach czasu), o określonym charakterze, tj. gazety, czasopisma (z rocznikami włącznie) i związane wspólnym tytułem oraz w większości wydawnictwa zbiorowe (zeszyty naukowe, prace naukowe itp.).

Zgodnie z zaleceniami UNESCO:

1) do **gazet** zalicza się periodyki informacji ogólnej bez względu na częstotliwość ich ukazywania się, stanowiące podstawowe źródło informacji bieżącej o aktualnych wydarzeniach krajowych i zagranicznych, przeznaczone dla szerokiego kręgu czytelników,

2) do **czasopism** (innych periodyków) zalicza się periodyki omawiające problemowo zagadnienia społeczne, polityczne i gospodarcze, specjalistyczne fachowe i naukowe, poświęcone określonym zagadnieniom, magazyny ilustrowane itp., a także wydawnictwa urzędowe.

Czasopisma dzieli się na: **naukowe** – przedstawiające wyniki badań naukowych, **zawodowe** – o charakterze praktycznym, związane z wykonywaniem zawodu na różnych poziomach, **informacyjne** – stanowiące informacje ekspresowe, przeglądy dokumentacyjne, biuletyny i komunikaty, wykazy, informatory itp., **ogólne** – przeznaczone dla szerokiego kręgu odbiorców, niezależnie od zawodu, **dziecięce i młodzieżowe** – dla odbiorcy do lat 14, **urzędowe** – stanowiące periodyki władz i urzędów państwowych zawierające przepisy i akty prawne, **oficjalne** – sprawozdania z działalności instytucji i zakładów pracy, przepisy dla członków organizacji itp., **dla zagranicy** – wyodrębnione ze względu na rozpowszechnianie poza granicami kraju.

Jednostkami obliczeniowymi w statystyce wydawnictw periodycznych są:

- **tytuł**, czyli jedna pozycja drukowana (pozycja wydawnicza stanowiąca odrębną całość),
- **przeciętny nakład jednorazowy**, będący przeciętną liczbą wydanych jednorazowo egzemplarzy jednego numeru,
- **nakład globalny**, stanowiący liczbę wydanych egzemplarzy danego tytułu. Dodatki do periodyków, jeśli są sprzedawane oddzielnie, uważa się za odrębne tytuły.

ROZDZIAŁ 1.

WYDATKI PUBLICZNE NA KULTURĘ I OCHRONĘ DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Kultura rozumiana jest jako całościowy materiałny i duchowy dorobek ludzkości gromadzonego, utrwalanego i wzbogacanego w ciągu jej dziejów, przekazywanego z pokolenia na pokolenie¹. Dorobek ten, aby mógł zostać przekazany potomnym, musi być chroniony. Dlatego tak istotne są działania podmiotów sektora publicznego w utrzymywaniu instytucji kultury oraz ochronie dziedzictwa narodowego. Ponoszone przez nie środki finansowe pozwalają zachować zarówno spuściznę naszych przodków, jak i współczesne wytwory kulturowe.

W 2008 r. wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 1466,3 mln zł, co oznacza wzrost o 11,6% w porównaniu z 2007 r. Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w stosunku do całości budżetu państwa stanowił, podobnie jak w ubiegłym roku 0,5%.

Wojewoda małopolski w 2008 r. otrzymał z budżetu państwa na zadania w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa narodowego 16,2 mln zł. Zadania dofinansowane z budżetu wojewody przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1. Wydatki wojewody małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego z budżetu państwa w 2008 r.

Wyszczególnienie	Wydatki wojewody	
	w mln zł	w %
Ogółem	16,2	100,0
Muzea	2,0	12,3
Ochrona zabytków, opieka nad zabytkami	7,4	45,5
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków	2,4	14,6
Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Miasta Krakowa	3,0	18,7
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	0,0	0,2
Pozostała działalność	1,4	8,7

Źródło: Ministerstwo Finansów

Zadania państwa w zakresie finansowania kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wspierają jednostki samorządu terytorialnego. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2008 r. wyniosły 493,4 mln zł, co w stosunku do poprzedniego roku stanowiło wzrost o 27,8%, zaś w stosunku do 2006 r. o 30,2%. Największe nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego poniosły gminy – 34,3% wszystkich wydatków jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego. Niewiele mniejsze nakłady finansowe przekazano z: województwa – 33,0% wszystkich wydatków jednostek samorządu terytorialnego oraz miast na prawach powiatu – 31,4% wszystkich wydatków jednostek samorządu terytorialnego Małopolski. Największy wzrost wydatków, zarówno w ujęciu procentowym (o 67,6%), jak i nominalnym (o 65,7 mln zł), nastąpił z budżetu województwa małopolskiego.

¹ „Słownik języka polskiego” pod redakcją prof. dr Mieczysława Szymczaka, PWN, Warszawa 1988

Tabela 2. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według rodzajów

Wyszczególnienie	2007	2008	2007=100
	w mln zł		
Budżety jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego	386,1	493,4	127,8
Budżet województwa	97,1	162,8	167,6
Budżety powiatów	5,4	6,5	119,9
Budżety miast na prawach powiatu	136,4	154,8	113,5
Budżety gmin	147,1	169,3	115,1

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa

Analizując wydatki budżetu państwa według rozdziałów klasyfikacji budżetowej można zauważyć, że najwięcej funduszy ze środków przeznaczonych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zostało przekazanych, podobnie jak w 2007 r., na działalność muzeów. W 2008 r. wydatki na ten cel wyniosły 344,4 mln zł, czyli 23,5% wydatków budżetu państwa na kulturę. W 2008 r. największy wzrost wydatków w porównaniu z 2007 rokiem dotyczył pozostałych wydatków w zakresie kultury – o 135,5%, instytucji kinematografii – o 68,9%, oraz pozostałych instytucji kultury – o 50,3%. Średni wzrost nakładów na kulturę niezależnie od rozdziału klasyfikacji budżetowej, wyniósł 9,7%.

Analizując łączne wydatki jednostek samorządu terytorialnego w województwie małopolskim, należy zauważyć, że największy ich wzrost, w stosunku do 2007 r., zanotowano w następujących rozdziałach: pozostałe instytucje kultury – o 117,7%, teatry – 82,3%, muzea – 45,8%. Natomiast najmniejszy wzrost wydatków nastąpił wśród galerii i biur wystaw artystycznych – o 7,1%. Jedyny spadek wydatków, nastąpił w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, gdzie nakłady zmniejszono o 34,0% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Badając strukturę wydatków jednostek samorządów terytorialnych województwa małopolskiego, można zauważyć, że największe kwoty zostały przeznaczone na domy, ośrodki kultury, świetlice i kluby. Znaczne nakłady poniesiono na teatry przeznaczając na ich działalność co piątą złotówkę. Nieco mniejsze kwoty wydano na działalność bibliotek – 16,1% wszystkich wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego Małopolski oraz muzeów – 15,1%.

Tabela 3. Wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego według rozdziałów klasyfikacji budżetowej w 2008 r.

Wyszczególnienie	Wydatki budżetu państwa		Wydatki budżetów jednostek samorządów terytorialnych woj. małopolskiego	
	w mln zł	w %	w mln zł	w %
Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego	1466,3	100,0	493,4	100,0
Institucje kinematografii	2,9	0,2	–	–
Polski Instytut Sztuki Filmowej	18,7	1,3	–	–
Działalność radiowa i telewizyjna	21,8	1,5	–	–
Teatry	145,4	9,9	99,6	20,2
Filharmonie, orkiestry, chóry	49,5	3,4	17,6	3,6
Domy i ośrodki kultury, świetlice ,kluby	15,7	1,1	119,1	24,1
Galerie i biura wystaw artystyczny	8,7	0,6	4,3	0,9
Centra kultury i sztuki	153,5	10,5	5,4	1,1
Pozostałe instytucje kultury	60,0	4,1	32,3	6,5
Polska Agencja Prasowa	4,0	0,3	–	–
Biblioteki	134,8	9,2	79,3	16,1
Archiwa	117,5	8,0	–	–
Muzea	344,4	23,5	74,4	15,1
Ośrodki ochrony i dokumentacji zabytków	22,6	1,5	–	–
Ochrona zabytków, opieka nad zabytkami	165,7	11,3	22,4	4,5
Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków	39,1	2,7	–	–
Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa	16,1	1,1	–	–
Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa	44,3	3,0	–	–
Zarząd Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Miasta Krakowa	3,0	0,2	–	–
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	0,0	0,0	0,0	0,0
Pozostałe zadania w zakresie kultury	61,0	4,2	21,5	4,4
Pozostała działalność	37,6	2,6	17,5	3,6

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa, Ministerstwo Finansów

W poniższej tabeli zaprezentowano wydatki według klasyfikacji budżetowej poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego w województwie małopolskim.

Tabela 4. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego według rodzajów i rozdziałów klasyfikacji budżetowej w 2008 r.

Wyszczególnienie	Budżety samorządów terytorialnych			
	województwo	powiaty	miasta	gminy
	w mln zł.			
Ogółem	162,8	6,5	154,8	169,3
Teatry	74,6	0,7	24,3	0,0
Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	11,2	0,0	6,4	0,0
Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	10,4	0,3	25,1	83,4
Galerie i biura wystaw artystycznych	1,2	0,1	2,4	0,6
Centra kultury i sztuki	0,0	0,7	1,6	3,1
Pozostałe instytucje kultury	0,0	0,3	29,6	2,3
Biblioteki	12,5	1,6	17,5	47,7
Muzea	40,5	1,1	28,6	4,2
Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	7,0	0,5	7,6	7,3
Pozostałe zadania w zakresie kultury	5,4	0,7	11,0	4,5
Pozostała działalność	0,1	0,6	0,8	16,0

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa

Z powyższej tabeli wynika, że samorząd województwa największe kwoty przeznaczył na teatry – prawie co druga złotówka została przekazana na ten cel. Drugą pozycję na liście wydatków zajmują muzea, na które samorząd województwa wydał w 2008 roku 1/4 budżetu.

Śledząc tendencje w obrębie jednej grupy wydatków, można również zauważyć, że kwoty przeznaczone na finansowanie teatrów w stosunku do 2007 r. zwiększyły się ponad dwukrotnie z 34,6 mln zł do 74,6 mln zł. Zwiększeniu uległy także nakłady finansowe na muzea i na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami, odpowiednio o 62,9% i o 45,2%.

Wydatki budżetów powiatów województwa małopolskiego w 2008 r. wyniosły 6,5 mln zł. Z sumy tej 25,1% pochłonęły wydatki przeznaczone na działalność bibliotek, 16,6% stanowiły wydatki na muzea, 10,8% – wydatki na centra kultury i sztuki. W stosunku do 2007 r., zwiększeniu uległa wysokość środków finansowych przeznaczonych na: domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby (171,9%), muzea (146,5%).

Budżet gmin w 2008 r. wyniósł 169,3 mln zł. Największe kwoty zostały przeznaczone na działalność domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów – 83,4 mln zł, co stanowiło 49,3% ogółu wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, a także na

działalność bibliotek 47,7 mln zł, czyli 28,2%. W ujęciu sumarycznym wyżej wymienione wydatki – stanowiły 77,4% wszystkich wydatków z obszaru kultury i dziedzictwa narodowego z budżetów gmin województwa małopolskiego. W stosunku do 2007 r., największy wzrost wysokości środków finansowych z budżetów gmin na zadania z obszaru kultury i ochrony dziedzictwa narodowego nastąpił w ramach: pozostałych zadań w zakresie kultury (63,1%), pozostałej działalności (52,1%) oraz teatrów (38,9%).

W 2008 r. miasta na prawach powiatu przeznaczyły na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego łącznie 154,8 mln zł. Podobnie jak w 2007 r. największy udział w wydatkach na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wśród miast na prawach powiatu stanowiły wydatki miasta Krakowa – 90,5%. Pozostałe dwa miasta tj. Tarnów i Nowy Sącz przeznaczyły na ten cel odpowiednio 6,5 % i 3,0% wydatków z budżetów.

Nakłady finansowe miasta Krakowa na zadania z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego uległy znacznemu zwiększeniu. W 2008 roku miasto Kraków zwiększyło nakłady finansowe na zadania z tego obszaru o 12,8 %. Miasto Kraków w 2008 r. największe kwoty z budżetu przeznaczyło na: pozostałe instytucje kultury (21,1%), muzea (20,4%) oraz na domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby (16,7%). Dwa pierwsze z wyżej wymienionych zadań są zarazem tymi, które w stosunku do 2007 r. zanotowały największy wzrost wydatków, odpowiednio 140,2% (nominalny wzrost wyniósł 21,6 mln zł. w latach 2006 –2008).

Tabela 5. Wydatki na kulturę z budżetów miast na prawach powiatu w 2008 r.

Wyszczególnienie	Kraków		Nowy Sącz		Tarnów	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
	w mln zł					
Ogółem	124,3	140,2	4,4	4,7	7,8	10,0
Teatry	16,9	21,0	–	–	2,6	3,4
Filharmonie, orkiestry, chóry i kapele	6,1	6,4	–	–	–	–
Domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	20,9	23,5	0,9	1,3	0,3	0,3
Galerie i biura wystaw artystycznych	1,5	1,9	–	–	0,5	0,5
Centra kultury i sztuki	–	–	–	–	1,0	1,6
Pozostałe instytucje kultury	12,3	29,6	–	–	–	–
Biblioteki	11,3	12,4	2,3	2,3	2,8	2,7
Muzea	20,1	28,6	–	–	–	–
Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	22,4	7,1	0,0	0,0	0,1	0,5
Pozostałe zadania w zakresie kultury	9,3	9,6	1,1	1,0	0,3	0,4
Pozostała działalność	3,5	0,1	0,0	0,0	0,2	0,7

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa

Poza funduszami samorządów terytorialnych istotnym źródłem finansowania ochrony dziedzictwa narodowego w Krakowie były środki Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa. W 2008 r. na odnowę zabytków przeznaczono 44,7 mln zł, czyli o 2,6% mniej niż w roku 2007.

Tabela 6. Wydatki Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa w latach 2000–2008

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wydatki (w mln zł.)	40,3	30,4	32,5	30,8	31,0	31,1	37,9	45,9	44,7
rok poprzedni = 100	100,0	75,4	107,2	94,6	100,8	100,1	121,9	121,2	97,4
2000 r. = 100	100,0	75,4	80,8	76,5	77,1	77,2	94,1	114,1	111,1

Źródło: Biuletyn Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa

Tarnów jest miastem, które na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wydało w 2008 r. 10,0 mln zł. Był to wzrost o 28,4% w stosunku do 2007 r. Największe kwoty przeznaczono na działalność teatrów – 33,7% budżetu, bibliotek – 26,9% budżetu, oraz centra kultury i sztuki – 15,7% budżetu. W stosunku do 2007 r. największy wzrost dotyczył wydatków przeznaczonych na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – o 409,5%.

Najmniejsze nakłady finansowe na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego poniosło miasto Nowy Sącz. W 2008 r. miasto przeznaczyło na ten cel 4,7 mln zł. Połowę z tej kwoty stanowiły wydatki na biblioteki a $\frac{1}{4}$ – wydatki na domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby. Największy wzrost wydatków w porównaniu z 2007 rokiem nastąpił w dziedzinie: domy i ośrodki kultury, kluby, świetlice (o 45,8%).

ROZDZIAŁ 2. FINANSE INSTYTUCJI KULTURY

Niniejszy rozdział został opracowany na podstawie danych ze sprawozdań finansowych złożonych przez 370 instytucji kultury z województwa małopolskiego, posiadających osobowość prawną. Instytucje te stanowiły 9,0% ogółu jednostek kultury działających w kraju.

W badanej zbiorowości małopolskich instytucji kultury dominowały instytucje „małe”, tj. zatrudniające do 49 pracowników. W 2008 r. stanowiły one 89,7% ogólnej liczby badanych podmiotów. Natomiast 9,2% stanowiły instytucje „średnie”, zatrudniające od 50 do 249 osób. Powyżej 250 pracowników zatrudniało zaledwie 1,1% badanych instytucji kultury województwa małopolskiego.

Stan zatrudnienia na koniec 2008 r. w małopolskich instytucjach kultury wyniósł ogółem 8002 osoby, co stanowiło 10,7% wszystkich pracujących w tych instytucjach w kraju. W instytucjach zatrudniających do 49 osób, w 2008 r. pracowało łącznie 3391 osób, w instytucjach średnich – 3088 osób, natomiast w jednostkach kultury zatrudniających powyżej 250 pracowników były zatrudnione łącznie 1523 osoby.

Analizie finansowej poddano 189 instytucji kultury prowadzących działalność artystyczną i rozrywkową, 150 placówek bibliotecznych oraz 29 muzeów, w których pracowało odpowiednio: 4135 osób, 1670 osób i 2190 osób.

Tabela 7. Podstawowe kategorie finansowe wybranych instytucji kultury w miastach na prawach powiatu na tle województwa małopolskiego w 2008 r.

Wyszczególnienie	województwo małopolskie	m. Kraków	m. Nowy Sącz	m. Tarnów
Liczba instytucji	370	42	6	8
Liczba pracujących	8002	3877	247	288
Przychody z całokształtu działalności w mln zł.	546,5	310,2	16,7	18,6
Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności w mln zł	548,2	310,5	17,8	19,0
Aktywa trwałe w mln zł	691,1	479,8	49,9	20,4
Aktywa obrotowe w mln zł	109,8	77,9	2,0	2,6

Pod względem liczby instytucji kultury w poszczególnych powiatach zauważalna jest dominująca pozycja miasta Krakowa. W 2008 roku na obszarze miasta Krakowa działały 42 instytucje kultury zatrudniające 3 877 osób.

Na terenie powiatu nowotarskiego funkcjonowało 32 jednostki kultury zatrudniające 205 pracowników. Ten sam poziom skupienia instytucji kultury charakteryzował powiat nowosądecki i tarnowski. W obu przypadkach zlokalizowanych było 29 instytucji zatrudniających odpowiednio 212 osób i 202 osoby.

Małopolska pod względem ilości badanych instytucji kultury uplasowała się na drugim miejscu w kraju – po województwie mazowieckim (544 instytucje kultury).

Tabela 8. Przychody i koszty z całokształtu działalności instytucji kultury według powiatów w województwie małopolskim w 2008 r.

Wyszczególnienie	Przychody z całokształtu działalności	Koszty z całokształtu działalności
	w mln zł	
Powiat bocheński	9,2	9,0
Powiat brzeski	6,2	6,2
Powiat chrzanowski	18,5	18,7
Powiat dąbrowski	2,4	2,3
Powiat gorlicki	7,6	7,6
Powiat krakowski	15,1	15,1
Powiat limanowski	5,6	5,7
Powiat m. Kraków	310,2	310,5
Powiat m. Nowy Sącz	16,7	17,8
Powiat m. Tarnów	18,6	19,0
Powiat miechowski	2,3	2,3
Powiat myślenicki	8,4	8,3
Powiat nowosądecki	11,1	11,3
Powiat nowotarski	11,1	11,0
Powiat olkuski	10,0	10,1
Powiat oświęcimski	41,2	41,8
Powiat proszowicki	2,3	2,3
Powiat suski	4,7	4,8
Powiat tarnowski	11,6	11,8
Powiat tatrzański	9,1	9,0
Powiat wadowicki	10,2	9,8
Powiat wielicki	14,4	13,8
Ogółem	546,5	548,2

Instytucje kultury z województwa małopolskiego w 2008 r. osiągnęły przychody ogółem w wysokości 546,5 mln zł, co stanowiło 10,4% przychodów instytucji kultury w skali kraju. Małopolska pod względem wysokości uzyskanych przychodów zajęła trzecie miejsce w kraju za województwami: mazowieckim (1460,8 mln zł) i śląskim (565,8 mln zł).

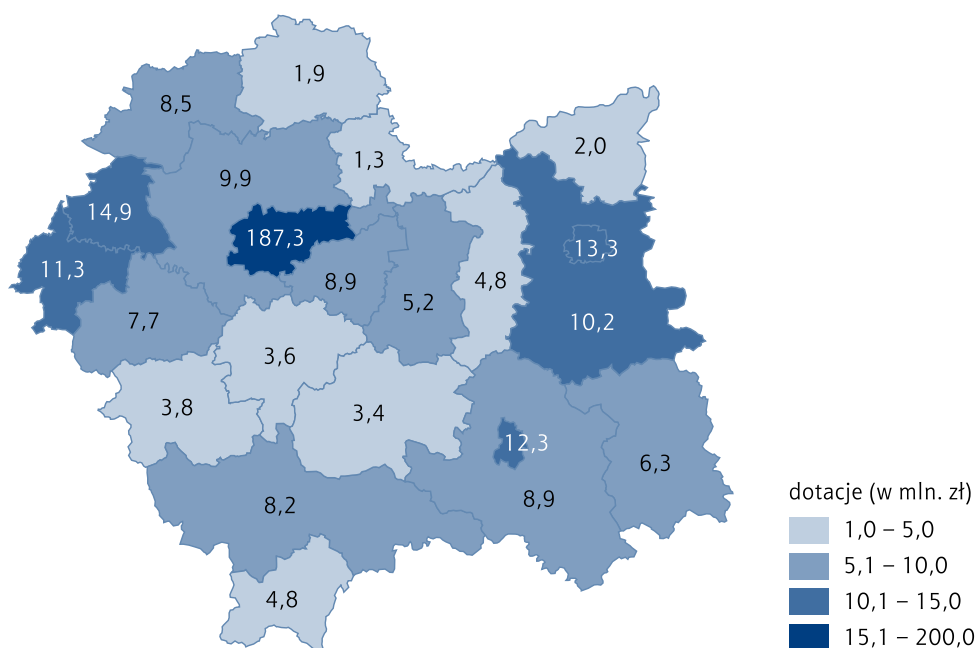
Z tabeli nr 8 wynika, iż w 2008 roku największe przychody ogółem osiągnęły instytucje kultury działające na terenie miasta Krakowa. W 2008 roku wyniosły one 310,2 mln zł, co stanowiło 56,8% przychodów z całokształtu działalności wszystkich instytucji kultury z województwa małopolskiego. Na drugim miejscu uplasowały się instytucje działające na obszarze powiatu oświęcimskiego, osiągając przychody w wysokości 41,2 mln zł, następnie miasta Tarnowa (18,6 mln zł.), powiatu chrzanowskiego (18,5 mln zł.) i Nowego Sącza (16,7 mln zł.). Niewielkie przychody z całokształtu działalności uzyskały instytucje kultury działające w powiecie miechowskim i proszowickim – po 2,3 mln zł.

Uwzględniając profil działalności, największe przychody wśród instytucji kultury z województwa małopolskiego uzyskały jednostki zajmujące się działalnością artystyczną i rozrywkową (327,7 mln zł.) oraz muzealną (148,2 mln zł.).

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności przez małopolskie instytucje kultury wyniosły 548,2 mln zł., co stanowiło 10,4 % ogółu tych kosztów w kraju. Wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności badanych instytucji kultury w Małopolsce wyniósł 100,3%.

Małopolskie instytucje kultury w 2008 r. otrzymały dotacje na bieżącą działalność w wysokości 338,2 mln zł, co stanowiło 9,5% ogółu dotacji, jakie dostały wszystkie instytucje kultury w kraju. Kwota otrzymanych dotacji w województwie małopolskim była większa o 8,0% w stosunku do roku poprzedniego. Zdecydowanie największe dotacje otrzymały instytucje kultury działające na obszarze miasta Krakowa (187,1 mln zł), następnie powiatu chrzanowskiego (14,9 mln zł), miasta Tarnowa (13,3 mln zł) oraz miasta Nowy Sącz (12,3 mln zł). Największa część dotacji, jaką otrzymały małopolskie instytucje kultury, przypadła instytucjom zajmującym się działalnością artystyczną i rozrywkową (57,1%), następnie: działalnością muzealną (26,7%) oraz bibliotekom (16,0%).

Wykres 1. Dotacje otrzymane według powiatów w województwie małopolskim w 2008 r.

Wartość aktywów instytucji kultury w województwie małopolskim w końcu 2008 r. wyniosła 800,9 mln zł (wzrost o 26,2% w stosunku do ubiegłego roku), z czego 86,3% stanowiły aktywa trwałe, a 13,7% aktywa obrotowe. Aktywa ogółem stanowiły 10,5% wszystkich aktywów instytucji kultury w Polsce.

Łączna wartość aktywów trwałych małopolskich instytucji kultury na koniec 2008 r. wyniosła 691,1 mln zł., z czego 69,4% dotyczyło instytucji w samym Krakowie. W strukturze tych aktywów, ogółem środki trwałe stanowiły 81,3%, z czego ponad połowa przypadała na budynki i lokale. Natomiast wartość aktywów obrotowych wyniosła 109,8 mln zł, z czego największą część stanowiły aktywa obrotowe krakowskich instytucji (70,9% ogółu aktywów obrotowych małopolskich instytucji kultury). W aktywach obrotowych dominowały inwestycje krótkoterminowe (70,4 mln zł) oraz należności krótkoterminowe (26,3 mln zł). Najwięcej aktywów ogółem odnotowano w instytucjach kultury, które zajmowały się działalnością muzealną (453,5 mln zł) oraz działalnością artystyczną i rozrywkową (309,0 mln zł).

W strukturze pasywów 77,3% stanowiły kapitały (fundusze) własne, a 22,7% – zobowiązania i rezerwy na zobowiązania. Kapitały (fundusze) własne małopolskich instytucji kultury na koniec 2008 r. wyniosły 619,1 mln zł. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania na koniec roku wyniosły 181,8 mln zł, z czego zobowiązania krótkoterminowe stanowiły 41,4% a zobowiązania długoterminowe – 0,8%. Największy kapitał (fundusz) własny posiadały muzea (348,9 mln zł) oraz instytucje zajmujące się działalnością artystyczną i rozrywkową (241,0 mln zł).

ROZDZIAŁ 3. INSTYTUCJE KULTURY

3.1 Wystawiennictwo

3.1.1 Galerie

Podstawowym zadaniem galerii², jest wystawiennictwo wraz z całokształtem związanej z nim działalności wydawniczej i popularyzatorskiej.

Dane ilustrujące stan i działalność galerii z województwa małopolskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Stan i działalność galerii w Małopolsce według podregionów w 2008 r.

Wyszczególnienie	Liczba galerii		Wystawy w kraju			Zorganizowane imprezy		Wydawnictwa	
	ogółem	w tym przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych	wystawy	ekspozycje	zwiedzający (w tys.)	imprezy	uczestnicy (w tys.)	tytuły	nakład w tysiącach egzemplarzy
Polska	331	120	3780	4263	3442,8	11267	575,4	5278	1806,2
Małopolska	74	19	742	777	402,3	2310	93,5	1159	212,1
podregion krakowski	6	2	62	64	26,2	327	9,6	129	19,0
podregion nowosądecki	6	2	63	72	55,6	708	19,9	184	34,6
podregion oświęcimski	4	2	34	36	6,6	126	3,2	30	3,0
podregion tarnowski	3	1	67	76	24,1	34	5,9	35	8,5
podregion m. Kraków	55	12	516	529	289,7	1 115	54,8	781	147,0

W Małopolsce w 2008 r. działały 74 galerie (pierwsze miejsce w kraju pod względem ilości w województwie), co stanowiło 22,4% ogólnopolskiej liczby instytucji wystawienniczych w kraju. Nieco ponad 1/4 galerii w województwie małopolskim była przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Małopolskie galerie zorganizowały około 1/5 wystaw oraz imprez edukacyjnych spośród wszystkich tego typu przedsięwzięć galerii w Polsce. Galerie województwa miały także ponad 22-procentowy udział w ogólnopolskiej liczbie tytułów wydawnictw związanych z działalnością wystawienniczą.

Pomimo imponujących liczb przeciętna aktywność małopolskich galerii w ciągu roku jest porównywalna ze średnią ogólnopolską (średnio 10 wystaw zorganizowanych przez 1 galerię naszego województwa wobec 11 w skali Polski, 31 imprez edukacyjnych wobec 34 oraz około 16 tytułów wydawnictw w przeliczeniu na 1 galerię, zarówno w Małopolsce

² Do galerii zaliczono również inne instytucje wystawiennicze, takie jak: stowarzyszenia, biura wystaw, instytucje artystyczne, pracownie, agencje artystyczne itp. Ponieważ sprawozdanie nie obejmuje instytucji zajmujących się wyłącznie działalnością handlową, nie były one brane pod uwagę przy okazji niniejszych rozważań.

jak i na terenie całego kraju). Aktywność wystawiennicza małopolskich galerii nie spotkała się z proporcjonalnym (w porównaniu do Polski) odzewem zwiedzających. Przeciętnie 1 galerię odwiedziło w województwie małopolskim 5436 zwiedzających, podczas gdy w kraju – 10.401. W 1 imprezie związanej z działalnością wystawienniczą wzięło udział średnio 40 osób w Małopolsce a w kraju – 50 osób. Średni nakład jednego tytułu wydawnictwa w województwie małopolskim wyniósł 183 egzemplarze, a w kraju – 342 egzemplarze.

Kraków pełni w Małopolsce dominującą rolę pod względem liczby galerii (74,3%), zaprezentowanych wystaw (69,5%) oraz działalności oświatowej (48,3%). Dominująca pozycja stolicy województwa w organizowanych przedsięwzięciach przekłada się na wysoki odsetek: zwiedzających wystawy (72,0%) oraz uczestników organizowanych imprez oświatowych (58,7%). Na uwagę zasługuje szczególnie duże zaangażowanie galerii podregionu nowosądeckiego w tego typu działalność (30,6% imprez, 21,3% uczestników). Szczegółowe informacje, dotyczące roli poszczególnych podregionów Małopolski, zostaną zawarte w dalszej części tego rozdziału.

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, iż Małopolska stanowi jeden z najważniejszych punktów na mapie krajowych instytucji wystawienniczych. Na tę wysoką pozycję składa się znaczny udział w ogólnopolskiej liczbie galerii, porównywalny z nim odsetek organizowanych przedsięwzięć okoł artystycznych oraz wydawanych tytułów. Stosunkowo zaś niższe odsetki uczestnictwa każą przypuszczać, że na wysoką liczbę galerii małopolskich składa się stosunkowo duży udział małych, prywatnych galerii, dosyć aktywnych, ale nieprzyciągających dużej liczby zwiedzających.

Przyjrzyjmy się teraz szczegółowym informacjom dotyczącym organizatorów małopolskich instytucji wystawienniczych. Dane na ich temat zawiera poniższa tabela.

Tabela 10. Galerie małopolskie według organizatorów i podregionów w 2008 r. Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	sektor publiczny		sektor prywatny	
		razem	w tym samorządowe	razem	w tym osób fizycznych
Polska	331	173	160	158	93
Małopolska	74	32	28	42	25
podregion krakowski	6	6	6	–	–
podregion nowosądecki	6	5	5	1	–
podregion oświęcimski	4	3	3	1	–
podregion tarnowski	3	2	2	1	–
podregion m. Kraków	55	16	12	39	25

Spośród wszystkich galerii małopolskich aż 56,8% należało do sektora prywatnego, co stanowi jeden z najwyższych wskaźników w porównaniu z pozostałymi województwami. Większość prywatnych galerii (w tym wszystkie, których podmiotem organizującym są osoby fizyczne) ulokowana była w Krakowie. W stolicy województwa znajdowała się również połowa galerii, organizowanych przez jednostki sektora publicznego (w tym wszystkie organizowane przez administrację państwową). Na podstawie powyższych danych można stwierdzić dominującą rolę miasta Krakowa w Małopolsce w 2008 r. zarówno pod względem znajdujących się tutaj galerii sektora prywatnego jak i publicznego. Dane dotyczące przemian ilości galerii małopolskich ze szczególnym uwzględnieniem galerii krakowskich zostały wykazane w poniższej tabeli.

Tabela 11. Galerie małopolskie według organizatorów w latach 2004–2008. Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008 ³		
					razem	2004=100	2007=100
Polska	274	292	293	294	331	120,8	112,6
w tym publiczne	154	164	163	165	173	112,3	104,8
w tym prywatne	120	128	130	129	158	131,7	122,5
Małopolska	66	66	66	63	74	112,1	117,5
w tym publiczne	29	30	30	30	32	110,3	106,7
w tym prywatne	37	36	36	33	42	113,5	127,3
m. Kraków	49	49	49	46	55	112,2	119,6
w tym publiczne	14	15	15	15	16	114,3	106,7
w tym prywatne	35	34	34	31	39	111,4	125,8

Wzrost liczby instytucji w Małopolsce dotyczył prawie wyłącznie instytucji sektora prywatnego. Rola województwa małopolskiego, jako jednego z najważniejszych centrów działalności wystawienniczej w kraju, utrzymuje się na stałym poziomie, choć należy przyznać, że uległa niewielkiemu osłabieniu na przestrzeni ostatnich lat (odsetek galerii w Małopolsce w stosunku do całego kraju wynosił w 2008 r. 22,4% a w 2004 r. – 24,1%). Wzrost w 2005 r. liczby instytucji wystawienniczych w kraju nie znalazł odzwierciedlenia w wzroście liczby tych instytucji w Małopolsce. Warto także zaznaczyć, że dominująca pozycja Krakowa nie zmieniła się na przestrzeni omawianego okresu. Miasto skupiało w 2008 roku 74,3% ogółu małopolskich galerii. W stolicy województwa znajdowało się 50,0% galerii sektora publicznego i aż 92,8% prywatnych instytucji wystawienniczych. Na zakończenie warto dodać, że małopolski rynek galerii prywatnych jest jednym z najsilniejszych na terenie kraju. W województwie małopolskim odsetek galerii organizowanych przez jednostki sektora prywatnego wynosił 56,8%, co w omawianym roku dawało mu trzecie miejsce wśród wszystkich województw. W samym Krakowie znajdowało się aż 74,3% wszystkich galerii Małopolski, co dało mu drugą lokatę na liście polskich miast wojewódzkich.

Przyjrzyjmy się teraz szczegółowym danym, dotyczącym zbiorów galerii publicznych w Małopolsce w ujęciu regionalnym i czasowym.

Tabela 12. Zbiory małopolskich galerii publicznych według podregionów w 2008 r. Stan w dniu 31 XII

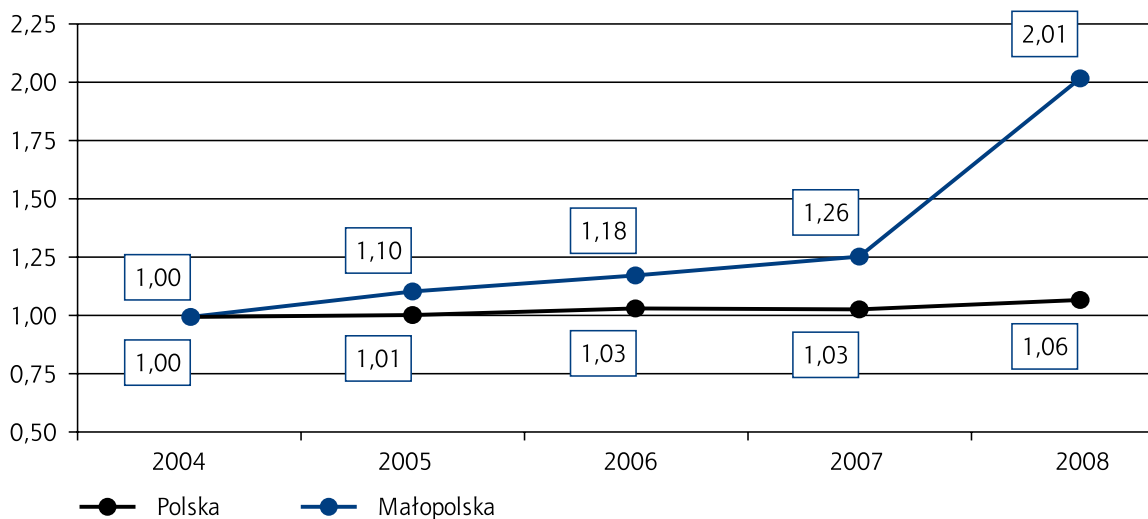
Wyszczególnienie	Ogółem	malarstwo	rzeźba	grafika	rysunek	tkanina	szkło i ceramika	fotografia	nowe media	filmy o sztuce
Polska	638722	383704	1734	188900	13228	493	1299	24377	21337	3213
Małopolska	33426	960	50	406	178	27	28	10777	20938	61
podregion krakowski	442	260	12	33	52	4	1	23	54	3
podregion nowosądecki	703	333	25	80	46	7	3	156	3	50
podregion oświęcimski	136	109	1	14	4	–	–	8	–	–
podregion tarnowski	143	100	–	18	23	–	2	–	–	–
podregion m. Kraków	32002	158	12	261	53	16	22	10590	20881	8

³ W 2008 roku w wyniku przeprowadzonej aktualizacji kartoteki znacznie poszerzony został operat instytucji biorących udział w badaniu

Mimo iż liczba małopolskich publicznych instytucji wystawienniczych jest wysoka, posiadają one jedynie 5,2% wszystkich zbiorów państwowych. Jednak o strukturze zbiorów w innych województwach decydują pojedyncze instytucje. Jak łatwo zauważyć, łącznie w Polskich galeriach publicznych największą część zbiorów stanowi malarstwo (60,1%) oraz grafika (29,6%). Zupełnie inaczej sprawa ma się w Małopolsce, gdzie największą część zasobów stanowią nowe media (62,6%) oraz fotografia (32,2%). Zbiory te stanowią pokąźną część ogólnopolskich zasobów. Małopolskie zbiory fotografii stanowią 44,2% zbiorów krajowych, a nowe media aż 98,1% zbiorów krajowych. Na uwagę zasługuje fakt, że o charakterze zbiorów małopolskich przesądają zasoby ulokowane zasadniczo w dwóch ośrodkach – Cricotece i Międzynarodowym Centrum Kultury. Dzięki tym dwóm instytucjom zbiory ulokowane w Krakowie obejmują 95,7% zbiorów galerii małopolskich. Poza nowymi mediami (100%) oraz fotografią (98,3%) w Krakowie ulokowane jest też więk szość małopolskich zbiorów szkła i ceramiki (78,6%), grafiki (64,3%) oraz tkaniny (59,3%). Spośród pozostałych małopolskich ośrodków regionalnych ważne miejsce, pomimo nieznacznych rozmiarów, zajmują zbiory podregionu nowosądeckiego – 82,0% filmów o sztuce, 50,0% rzeźby i 34,7% malarstwa. Należy jednak zaznaczyć, że powyższe zbiory mają charakter pojedynczych obiektów i niewielkich kolekcji.

Warto też zwrócić uwagę na dynamikę przyrostu liczby zbiorów w okresie ostatnich czterech lat, zobrazowaną na poniższym wykresie. Punkt wyjścia stanowi wartość 1,00 w roku bazowym, do której porównywane są liczby zbiorów w kolejnych latach.

Wykres 2. Dynamika przyrostu zbiorów w galeriach publicznych w Polsce i Małopolsce w latach 2004–2008

Jak widać na powyższym wykresie zbiory galerii małopolskich przyrastały w stosunku do roku 2004 znacznie szybciej niż w przypadku ogólnopolskiej liczby zbiorów. W stosunku do roku bazowego zasoby galerii publicznych w Małopolsce podwoiły się. Największy względny przyrost zbiorów miał miejsce w ostatnim roku i związany był z digitalizacją zbiorów we wspomnianym ośrodku Cricoteca. Należy także zaznaczyć, że dzięki powyższemu działaniu udział zbiorów małopolskich w ogólnopolskich zasobach zwiększył się z 2,8% do 5,2%.

Statutowa działalność galerii sprowadza się do organizowania wystaw (organizuje się wystawy zbiorów a nie wystawy ze zbiorów) posiadanych zbiorów oraz organizacji wystaw obcych. Szczegółowe dane na temat aktywności małopolskich galerii zawiera zamieszczona poniżej tabela.

Tabela 13. Wystawy galerii małopolskich według rodzajów wystaw, organizatorów i podregionów w 2008 r.

Wyszczególnienie	Razem		Wystawy w kraju						wystawy za granicą ⁴
			własne		międzynarodowe		zagraniczne		
	wystawy	zwiedzający w tysiącach	wystawy	zwiedzający w tysiącach	wystawy	zwiedzający w tysiącach	wystawy	zwiedzający w tysiącach	
Polska	3888	3442,8	3377	2751,2	255	359,7	148	331,9	108
publiczne	2687	2771,4	2334	2246,8	172	280,3	108	244,3	73
prywatne	1201	671,4	1043	504,4	83	79,4	40	87,6	35
Małopolska	767	402,3	655	300,4	50	40,1	37	61,8	25
publiczne	458	297,1	395	212,4	25	24,9	29	59,8	9
prywatne	309	105,2	260	88,0	25	15,2	8	2,0	16
podregion krakowski	65	26,2	48	16,5	6	4,1	8	5,7	3
publiczne	65	26,2	48	16,5	6	4,1	8	5,7	3
podregion nowosądecki	64	55,6	52	41,5	6	3,5	5	10,7	1
publiczne	63	55,0	51	40,9	6	3,5	5	10,7	1
prywatne	1	0,6	1	0,6	–	–	–	–	–
podregion oświęcimski	34	6,6	28	4,5	2	0,4	4	1,8	–
publiczne	33	5,8	27	3,7	2	0,4	4	1,8	–
prywatne	1	0,8	1	0,8	–	–	–	–	–
podregion tarnowski	67	24,1	64	23,5	2	0,4	1	0,2	–
publiczne	60	23,5	57	22,9	2	0,4	1	0,2	–
prywatne	7	0,6	7	0,6	–	–	–	–	–
podregion m. Kraków	537	289,7	463	214,5	34	31,7	19	43,5	21
publiczne	237	186,5	212	128,5	9	16,6	11	41,5	5
prywatne	300	103,2	251	86,0	25	15,2	8	2,0	16

Jak wynika z powyższej tabeli, 96,7% wszystkich wystaw w Małopolsce stanowiły wystawy krajowe, co w zasadzie jest zgodne z ogólnopolskimi trendami. Zdecydowana większość wystaw zorganizowanych w kraju, zarówno przez publiczne, jak i przez prywatne galerie małopolskie, była wystawami własnymi (około 88%). Na podstawie powyższych danych można dostrzec pewną odmienną w aktywności galerii publicznych i prywatnych zwłaszcza w Krakowie. Spośród wystaw zagranicznych w kraju 73,0% zorganizowały galerie publiczne: w Małopolsce – 78,4%, natomiast w Krakowie tylko 57,9%. Dysproporcja ta jest przede wszystkim efektem znacznego zainteresowania, jakim cieszą się w Krakowie wystawy zagraniczne organizowane przez galerie publiczne, nie jest zaś wynikiem ponadprzeciętnej aktywności galerii prywatnych w tym zakresie. Porównywalna z wynikami krajowymi aktywność galerii prywatnych nie przekłada się na wskaźniki dotyczące liczby zwiedzających. Najprawdopodobniej jest to właśnie efekt rozpoznania na terenie Krakowa szczególnie dużej liczby małych podmiotów o znacznie mniejszych możliwościach lokalowych i marketingowych. Aby zweryfikować to twierdzenie, odwołajmy się do danych zamieszczonych w poniższej tabeli.

⁴ Galerie nie wykazują zwiedzających na wystawach zorganizowanych zagranicą

Tabela 14. Aktywność wystawiennicza galerii małopolskich według organizatorów w 2008 r.

Wyszczególnienie	Wystawy na 1 galerię				Zwiedzający na 1 wystawę			
	w kraju	własne	międzynarodowe	zagraniczne	w kraju	własne	międzynarodowe	zagraniczne
Polska	12	10	0,07	0,04	911	815	1410	2243
publiczne	16	13	0,06	0,04	1060	963	1630	2262
prywatne	8	7	0,07	0,03	576	484	956	2191
Małopolska	10	9	0,07	0,05	542	459	802	1669
publiczne	14	12	0,05	0,06	662	538	997	2061
prywatne	7	6	0,08	0,03	359	338	607	250
podregion krakowski	11	8	0,09	0,12	423	343	679	712
publiczne	11	8	0,09	0,12	423	343	679	712
prywatne	x	x	x	x	x	x	x	x
podregion m. Kraków	10	8	0,06	0,04	561	463	934	2287
publiczne	15	13	0,04	0,05	804	606	1842	3768
prywatne	8	6	0,08	0,03	363	343	607	250
podregion nowosądecki	11	9	0,09	0,08	882	797	579	2131
publiczne	13	10	0,10	0,08	887	801	579	2131
prywatne	1	1	0,00	0,00	601	601		
podregion oświęcimski	9	7	0,06	0,12	196	160	200	440
publiczne	11	9	0,06	0,12	177	136	200	440
prywatne	1	1	0,00	0,00	812	812		
podregion tarnowski	22	21	0,03	0,01	360	368	200	200
publiczne	30	29	0,03	0,02	392	402	200	200
prywatne	7	7	0,00	0,00	86	86	x	x

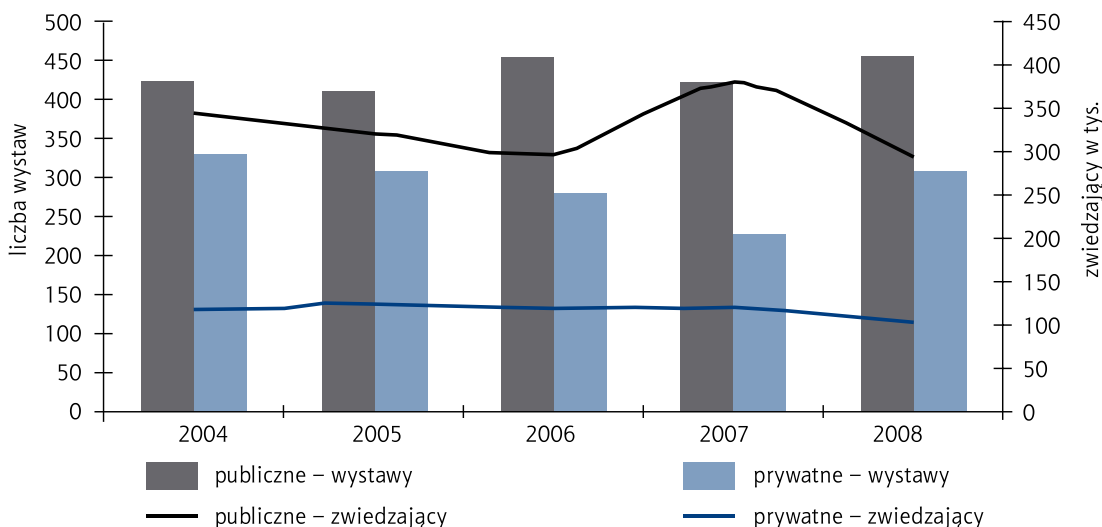
W przypadku galerii podregionu krakowskiego można zauważyć, że organizowały one wystawy międzynarodowe i zagraniczne nieco częściej niż średnia dla całego województwa. Podobną aktywność podejmowały galerie podregionu nowosądeckiego i oświęcimskiego. Galerie Krakowa podejmowały stosunkowo mniejszą aktywność w organizacji wystaw zagranicznych i międzynarodowych niż galerie wspomnianych powyżej podregionów. Warta szczególnego podkreślenia jest natomiast aktywność galerii podregionu tarnowskiego, organizujących wystawy prawie dwukrotnie częściej niż wynosi średnia ogólnopolska.

Przyjrzyjmy się teraz liczbie zwiedzających na 1 wystawę. Pod względem ilości wystaw przypadających na 1 galerię, można stwierdzić, że wystawy międzynarodowe i zagraniczne stanowiły raczej dodatkową atrakcję niż główną formę działalności galerii małopolskich. Przyciągały one jednak znacznie większą liczbę zwiedzających, co może świadczyć o tym, że były one przedsięwzięciami znacznie większej wagi – wzbudzały większe zainteresowanie albo też same galerie lepiej dbały o ich promocję. W przypadku analizy

tego wskaźnika ujawnia się również dysproporcja pomiędzy galeriami publicznymi i prywatnymi na terenie Małopolski. O ile średnie wartości wskaźnika liczby zwiedzających na 1 wystawę zagraniczną były dla obu typów galerii w skali Polski porównywalne (ponad 2000 osób), to w przypadku województwa małopolskiego różnica była znacząca (2061 zwiedzających na 1 wystawę w galeriach publicznych wobec 250 osób w galeriach prywatnych), a w przypadku samego Krakowa różnica pomiędzy instytucjami publicznymi i prywatnymi była jeszcze bardziej znacząca (3768 osób na 1 wystawę w galeriach publicznych wobec 250 w galeriach prywatnych). Być może zjawisko to można wytłumaczyć tym, iż galerie prywatne wydają się być instytucjami raczej niszowymi a ich lokalizacja na terenie Krakowa znacząco wpływa na wartość wskaźnika. Najprawdopodobniej nie posiadają one porównywalnych z państwowymi i samorządowymi warunków lokalowych i możliwości promocyjnych, by skutecznie powiększyć grono zwiedzających. Problemem mogą być także koszty organizacji wystaw sztuki zagranicznej i międzynarodowej.

Przemiany działalności wystawienniczej małopolskich galerii w omawianym okresie przedstawia poniższy wykres. Na jego podstawie można stwierdzić, że pomimo okresowych wahań w liczbie wystaw, dotyczących zarówno galerii publicznych, jak i prywatnych, małopolski rynek instytucji wystawienniczych przeżywa okres stagnacji. Po wyraźnym regresie, zakończonym w 2007 r., aktywność galerii wróciła do poziomu z 2004 r. Podobnie w przypadku liczby zwiedzających galerie: możemy zaobserwować kilkuletnią stagnację, której nie zmienił nawet silny wzrost liczby zwiedzających galerie publiczne w roku 2007.

Wykres 3. Wystawy i zwiedzający w galeriach małopolskich w latach 2004–2008 według organizatorów

Warte odnotowania są dane dotyczące działalności edukacyjnej i handlowej galerii. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli. Należy jednak zaznaczyć, że galerie prywatne w Małopolsce poza Krakowem praktycznie nie podejmowały działalności okołowystawienniczej. Jedynym wyjątkiem jest tu galeria prywatna w podregionie oświęcimskim, która zorganizowała 15 pogadanek (przyciągnęły 210 widzów). Aby uczynić poniższą tabelę bardziej przejrzystą, zrezygnowano z uwzględniania galerii prywatnych. Dane dla podregionu odnoszą się więc wyłącznie do aktywności podejmowanych przez galerie publiczne.

Na podstawie poniższej tabeli można stwierdzić, iż najczęściej organizowaną przez małopolskie galerie formą działalności edukacyjnej są pogadanki na wystawach. Są to najłatwiejsze do zorganizowania formy działalności, najczęściej mające postać luźnej dyskusji, wykładu czy oprowadzenia zwiedzających po wystawie przez jej właściciela lub autora prac. Na terenie województwa małopolskiego pogadanki na wystawach stanowiły 55,4% wszystkich form aktywności i przyciągnęły 45,6% wszystkich uczestników (wartości te są w zasadzie identyczne z wartościami ogólnopolskimi). Znacznie bardziej na

tej formie działalności oświatowej skoncentrowane były małopolskie galerie publiczne (60,0% wszystkich imprez, 51,2% wszystkich uczestników) niż prywatne (34,5% wszystkich imprez, 32,2% wszystkich uczestników). Taka rola pogadanki w działalności oświatowej była bliższa galeriom krakowskim, gdzie zarówno dla instytucji publicznych, jak i prywatnych stanowiły one około $\frac{1}{3}$ przedsięwzięć i skupiały podobny procent uczestników. Wydaje się, że odmienna od przeciętnych wyników krajowych sytuacja dla całej Małopolski jest spowodowana tym, iż galerie publiczne zlokalizowane poza Krakowem i podregionem tarnowskim skoncentrowane są wyłącznie (albo prawie wyłącznie) na tego typu działalności.

Tabela 15. Działalność oświatowa i handlowa galerii małopolskich według podregionów i organizatorów w 2008 r.

Wyszczególnienie	Wybrane formy działalności oświatowej								Aukcje	
	odczyty i prelekcje		spotkania autorskie		pogadanki na wystawach		seanse filmowe			
	imprezy	uczestnicy w tys.	imprezy	uczestnicy w tys.	imprezy	uczestnicy w tys.	seanse	widzowie w tys.	imprezy	uczestnicy w tys.
Polska	2130	12,8	1679	123,9	6213	262,5	1245	68,1	70	7,0
publiczne	1655	99,6	1314	93,6	5574	229,6	1101	56,6	32	2,9
prywatne	475	21,2	365	30,3	639	33,0	144	11,6	38	4,1
Małopolska	271	16,1	282	17,5	1279	42,6	478	17,3	9	1,0
publiczne	126	7,2	180	10,7	1134	33,7	450	14,1	4	0,7
prywatne	145	8,9	102	6,8	145	8,9	28	3,2	5	0,3
podregion m. Kraków	193	10,8	207	14,1	384	21,1	331	8,8	6	0,4
publiczne	48	1,9	105	7,3	254	12,3	303	5,7	1	0,0
prywatne	145	8,9	102	6,8	130	8,7	28	3,2	5	0,3
podregion krakowski	22	1,3	24	1,5	218	4,9	63	1,8	2	0,5
podregion oświęcimski	4	0,5	10	0,6	108	1,7	4	0,4	1	0,0
podregion tarnowski	26	1,8	2	0,3	5	0,2	1	3,6	–	–
podregion nowosądecki	26	1,7	39	1,0	564	14,7	79	2,6	–	–

Sporą część działalności około wystawienniczej galerii małopolskich w 2008 r. stanowiły seanse filmowe – 20,7%, a w Krakowie 29,7%. Co ciekawe, stanowiły one atrakcję dla zwiedzających raczej w galeriach publicznych niż prywatnych. Seanse filmowe odbywające się w galeriach na terenie województwa małopolskiego stanowią znacznie większą część działalności niż średnia ogólnopolska, która wynosi 11,0% wszystkich form działalności oświatowej galerii. Tego typu przedsięwzięcia przyciągały także w Małopolsce oraz Krakowie nieco większy niż w skali ogólnopolskiej odsetek uczestników. Średni odsetek widzów pokazów filmowych w kraju wśród uczestników imprez edukacyjnych organizowanych przez galerie wynosił w tej mierze 11,8% wszystkich zwiedzających, dla województwa małopolskiego zaś 18,5%, a dla Krakowa – 16,1% (w tym w galeriach publicznych aż 20,8%). Warto też zaznaczyć, że pokazy filmowe stanowiły główną atrakcję w galeriach regionu tarnowskiego, przyciągając aż 61,4% zwiedzających na tym obszarze, co jednak nie było efektem wyjątkowej aktywności galerii tego regionu w tejże kwestii (2,9% imprez).

O ile pokazy filmowe w małopolskich prywatnych galeriach i instytucjach wystawienniczych nie przyciągały dużej widowni i generalnie nie stanowiły przedmiotu ich większej aktywności, to od razu można dostrzec, że znacznie większą uwagę organizatorzy tych galerii poświęcili spotkaniom autorskim. Jako najbardziej bezpośrednie formy dialogu artyści z odbiorcami stanowiły najciekawszą z dostępnych form aktywności, szczególnie małych prywatnych podmiotów, w których objęty one 24,3% wszystkich przedsięwzięć w Małopolsce i przyciągnęły 24,5% zwiedzających. Galerie publiczne znacznie rzadziej podejmują tego typu działalność (w Małopolsce spotkania autorskie stanowiły 9,5% imprez i skupiły 16,2% uczestników). Podobną dysproporcję obserwujemy w przypadku organizacji odczytów. W małopolskich galeriach publicznych stanowiły one zaledwie 6,7% wszystkich imprez (skupiły 11,0% zwiedzających), natomiast w prywatnych – 34,5% (skupiły 31,9% uczestników).

Na zakończenie warto dodać, że z racji charakteru omawianych instytucji jest oczywiste, że działalność handlowa (aukcyjna) nie stanowi przedmiotu ich większego zainteresowania i stanowi znikomą liczbę w porównaniu z innymi formami działalności.

Podstawowym wnioskiem, jaki można wysnuć na podstawie analizy powyższej tabeli, jest koncentracja prawie całej działalności oświatowej i handlowej małopolskich, prywatnych instytucji wystawienniczych w Krakowie. Tutaj odbyły się wszystkie odczyty, spotkania autorskie, seanse filmowe oraz aukcje, zorganizowane przez prywatnych właścicieli galerii. Galerie publiczne, posiadając większe możliwości organizacyjne, skupiły swoją działalność głównie na pogadankach oraz seansach filmowych. Prywatne instytucje wystawiennicze znacznie większą uwagę poświęciły spotkaniom autorskim, pogadankom na wystawach oraz odczytom i prelekcjom.

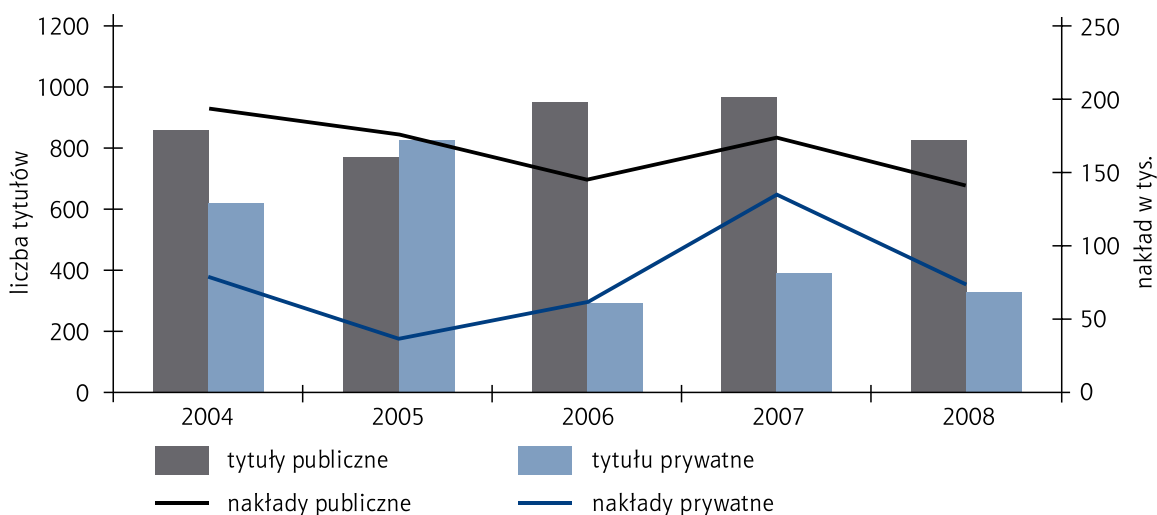
Ostatnią kwestią, którą należy przybliżyć w temacie działalności galerii, jest ich działalność wydawnicza. Działalność wydawnicza prywatnych galerii małopolskich (tak jak w przypadku działalności oświatowej) dotyczyła wyłącznie galerii zlokalizowanych w m. Krakowie.

Tabela 16. Działalność wydawnicza galerii małopolskich według organizatorów i podregionów w 2008 r.

Wyszczególnienie	Tytuły					Nakład w tysiącach egzemplarzy				
	ogółem	katalogi	foldery	plakaty	inne	ogółem	katalogi	foldery	plakaty	inne
Polska	5278	795	1024	2199	1260	1806,2	283,1	587,0	190,2	745,9
publiczne	4192	548	779	1774	1091	1434,5	204,1	503,0	149,0	578,4
prywatne	1086	247	245	425	169	371,7	79,0	84,0	41,2	167,5
Małopolska	1159	170	182	491	316	212,1	44,6	48,6	36,7	82,2
publiczne	829	107	131	327	264	138,9	26,3	31,2	20,8	60,5
prywatne	330	63	51	164	52	73,3	18,40	17,4	15,8	21,7
podregion m. Kraków	781	132	147	365	137	147,0	33,8	41,1	28,6	43,6
publiczne	451	69	96	201	85	73,7	15,4	23,7	12,7	21,9
prywatne	330	63	51	164	52	73,3	18,4	17,4	15,8	21,7
podregion krakowski	129	16	5	65	43	19,0	3,7	1,5	2,7	11,2
podregion nowosądecki	184	13	6	30	135	34,6	4,6	1,5	2,1	26,4
podregion oświęcimski	30	7	9	14	–	3,0	1,6	1,0	0,5	–
podregion tarnowski	35	2	15	17	1	8,5	1,0	3,6	2,9	1,0

Na podstawie powyższej tabeli można stwierdzić, że najpowszechniejszym wydawnictwem instytucji wystawienniczych były plakaty, które w Małopolsce stanowiły 42,4% wydanych tytułów. Można dostrzec nieco różny profil wydawniczy w obrębie poszczególnych regionów województwa małopolskiego. Specyfiką galerii Krakowa były plakaty (46,7% wydanych tytułów). Także w galeriach całego podregionu krakowskiego była to najważniejsza forma wydawnicza (50,4%), lecz częstsze niż w samym Krakowie były tutaj także inne tytuły wydawnicze (33,3%). Galerie podregionu nowosądeckiego wydawały prawie wyłącznie inne tytuły wydawnicze (73,4%), natomiast galerie podregionu oświęcimskiego oraz tarnowskiego skupiały się głównie na folderach i plakatach, które stanowią prawie połowę ich produkcji wydawniczej. Warto też zaznaczyć, że małopolskie galerie prowadziły stosunkowo dużą akcję wydawniczą (22,0% polskich tytułów), jednak są to pozycje raczej niskonakładowe (11,7% polskich egzemplarzy). Przeciętny krajowy nakład wydawniczy instytucji wystawienniczych wynosił 342 egzemplarze na 1 tytuł. Największy nakład zanotowano w kategorii „inne wydawnictwa” – średnio 592 egzemplarze na 1 tytuł, a najmniej w kategorii „plakaty” – średnio 87 egzemplarzy na 1 tytuł. W Małopolsce średni nakład wydawniczy instytucji wystawienniczych wynosił 183 egzemplarze na 1 tytuł. W największej ilości zostały wydrukowane foldery – średnio 267 egzemplarzy na 1 tytuł, w najmniejszej zaś plakaty – średnio 75 egzemplarzy na 1 tytuł. Należy jednak zauważyć, że przeciętny nakład wszystkich wydawnictw (poza plakatami) wahał się w Małopolsce w okolicach 60 egzemplarzy na 1 tytuł.

Wykres 4. Dynamika prac wydawniczych galerii według organizatorów

Na podstawie powyższego wykresu można stwierdzić, iż liczba wydanych tytułów przez publiczne galerie i instytucje wystawiennicze, utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Od dłuższego czasu spada jednak nakład tych produkcji. Nie są to jednak gwałtowne przemiany. Zupełnie inaczej sprawa ma się w przypadku galerii prywatnych. Tutaj w roku 2006 mogliśmy zaobserwować praktycznie załamanie się działalności wydawniczej tych instytucji i od tamtego czasu liczba tytułów utrzymuje się na stałym poziomie. Z kolei jeżeli chodzi o nakłady wydawnictw galerii prywatnych, pomimo spadku w 2008 r., obserwujemy tendencję rosnącą od 2005 r. Należy zauważyć, że w dalszym ciągu liczba tytułów wydawanych przez galerie publiczne jest prawie trzykrotnie wyższa, natomiast liczba nakładów zaś dwukrotnie wyższa w porównaniu z galeriami prywatnymi.

3.1.2 Muzea

Muzea, zgodnie z ustawową definicją, to jednostki powołane do gromadzenia, rejestrowania, konserwowania, przechowywania i udostępniania publiczności zabytków i wytworów kultury w zakresie sztuki, wiedzy, techniki i przyrody. Muzea prowadzą ponadto działalność naukową, oświatową i popularyzatorską. Ich aktywność w głównej mierze realizuje się poprzez organizowanie wystaw.

W województwie małopolskim w 2008 r. działało 108 muzeów. Generalnie można powiedzieć, że w długim okresie czasu małopolskie muzea cechuje wolny, ale systematyczny wzrost. Dzieje się to w takich wymiarach jak: liczba eksponatów, liczba zwiedzających oraz liczba zwiedzających na 1000 ludności.

Tabela 17. Muzea w województwie małopolskim w latach 2000–2008

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Muzea (łącznie z oddziałami) ^a	100	107	105	103	103	104	103	106	108 ^b
w tym oddziały ^a	38	38	36	37	37	36	36	35	36
Obiekty przystosowane dla osób niepełnosprawnych ^a	17	21	23	24	28	29	22	23	21
Eksponaty (w tys.) ^{a,c}	3778,8	3883,5	3834,0	3825,8	3920,1	3922,4	3450,9	3478,3	3499,7
Wystawy czasowe w kraju	404	433	458	446	427	465	428	456	464
Zwiedzający (w tys. osób)	4172,3	3665,5	3781,4	4650,2	4943,1	5644,4	5481,5	6012,0	6113,7
Zwiedzający na 1000 ludności	1295	1134	1169	1432	1518	1730	1677	1836	1860

^a Stan w dniu 31 XII.

^b Liczba ta obejmuje muzea, które dopełniły obowiązku sprawozdawczy wobec GUS, tzn. złożyły sprawozdanie K-02 (8 muzeów nie złożyło sprawozdania).

^c W jednostkach inwentarzowych.

Poniższa tabela ukazuje stan muzealnictwa w Małopolsce z uwzględnieniem bazy instytucjonalnej, liczby zwiedzających oraz zbiorów muzealnych.

Tabela 18. Małopolska na tle Polski. Wybrane wskaźniki charakteryzujące muzea

Wyszczególnienie	Polska		Małopolska		Polska=100	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Muzea (łącznie z oddziałami) ^a	720	743	106	108	14,7	14,5
Eksponaty (w tys.) ^{a,b}	13105	13215	3 478,30	3499,70	26,5	26,5
Zwiedzający (w tys. osób)	20438	20 727	6012	6113,70	29,4	29,5

^a stan w dniu 31 grudnia.

^b w jednostkach inwentarzowych.

Województwo małopolskie wyróżnia się na tle innych województw pod względem liczby muzeów, posiadanych muzealiów oraz liczby osób zwiedzających muzea.

Muzea dzielą się na różne typy, w zależności o tematu wystaw i zbiorów w nich prezentowanych. Wyróżniamy zatem muzea: artystyczne, archeologiczne, etnograficzne, historyczne, biograficzne, martyrologiczne, przyrodnicze, techniki, regionalne oraz inne. W Małopolsce najwięcej jest muzeów regionalnych – 26, następnie artystycznych – 23 oraz historycznych – 19. Najmniej jest muzeów archeologicznych, martyrologicznych i techniki.

W 2008 r. małopolskie muzea zgromadziły łącznie 3,5 miliona muzealiów (o 0,7% więcej niż w roku poprzednim). Jeżeli chodzi o ich rodzaj, to w Małopolsce dominują muzealia z dziedziny przyrody – 2037,4 tys., historii – 495,6 tys. oraz sztuki – 343,8 tys. Najmniej zaś jest zbiorów z dziedziny techniki i militariów, jednakże te ostatnie cechują się największym wzrostem ich liczby.

Analizując liczbę muzealiów, jaka średnio przypada na 1 muzeum danego typu, można stwierdzić, że najwięcej muzealiów można zobaczyć w muzeum przyrodniczym (średnio 336,8 tys. sztuk). Wynika to z istnienia niewielkiej ilości tego typu muzeów oraz olbrzymiej ilości zbiorów zgromadzonych w jednym z nich. Na drugim miejscu znajdują się muzea martyrologiczne ze średnią liczbą zbiorów 48,7 tys., na trzecim zaś muzea artystyczne – 34,8 tys. zbiorów.

Muzea prezentują swoje zbiory w dwóch formach, przez wystawy stałe oraz wystawy czasowe. W sumie w małopolskich muzeach można było oglądać 498 wystaw czasowych, z których 328 stanowiły wystawy własne w kraju, 136 pochodziło z muzeów z innych województw, a 34 – z zagranicy.

Jeżeli chodzi o działalność małopolskich muzeów za granicą, to w 2008 r. zorganizowały one łącznie 16 wystaw.

Najwięcej wystaw czasowych można było zobaczyć⁵ w muzeach: regionalnych – 128, artystycznych – 69 oraz historycznych – 62. Wynika to głównie z faktu, że w Małopolsce tego typu muzeów jest najwięcej. Dlatego też, aby zobaczyć, jaki rodzaj muzeów najaktywniej organizuje wystawy czasowe, można liczbę wystaw odnieść do liczby muzeów danego rodzaju. W poniższej tabeli zamieszczono wyniki przedstawiające średnią liczbę wystaw czasowych, jaką można zobaczyć w jednym muzeum danego typu.

Tabela 19. Roczna liczba wystaw czasowych przypadająca na jedno muzeum danego rodzaju w 2008 r.

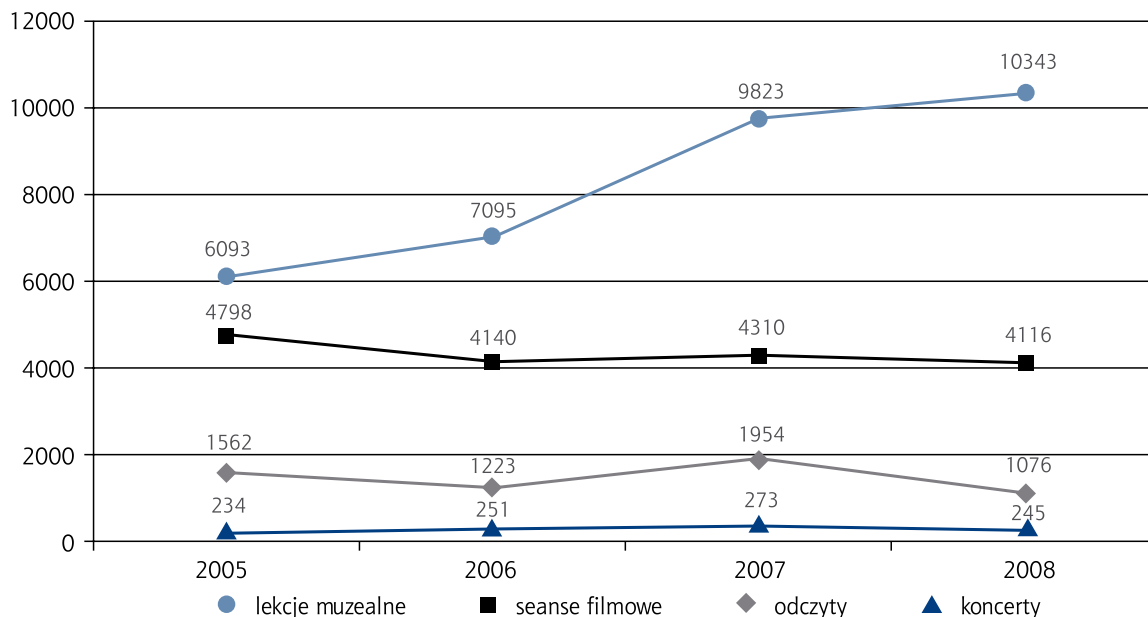
Rodzaj muzeum	Liczba wystaw
Etnograficzne	8,4
Archeologiczne	7,5
Inne	6,7
Techniki	6,5
Regionalne	4,9
Martyrologiczne	4,0
Artystyczne	3,9
Historyczne	3,5
Przyrodnicze	2,8
Biograficzne	1,1

Dodatkową działalnością muzeów jest aktywność oświatowa. Wśród badanych form działalności oświatowej znajdują się: odczyty, seanse filmowe, koncerty oraz lekcje muzealne.

⁵ Łącznie wystawy własne w kraju, obce krajowe oraz obce z zagranicy.

Z poniższego wykresu można odczytać kierunek rozwoju wybranych form działalności oświatowej na przestrzeni ostatnich kilku lat. Wyraźnie wzrasta liczba lekcji muzealnych – w 2008 r. wzrost o 5,3% w stosunku do poprzedniego roku i aż o 69,8% w porównaniu z 2005 r. Natomiast spośród pozostałych form działalności oświatowej muzeów, zorganizowane koncerty i seanse filmowe utrzymują się na prawie niezmiennym poziomie, odczyty zaś charakteryzują się zmienną liczbą.

Wykres 5. Działalność oświatowa muzeów w 2008 r.

Podobna sytuacja dotyczy liczby uczestników w wybranych formach działalności oświatowej. W sumie łączna ilość osób, która w 2008 r. przysłała na wyżej wymienione wydarzenia, wyniosła 665,7 tys. – o 7,7% więcej w stosunku do 2007 r. Spośród badanych form aktywności, największą popularnością cieszą się: seanse filmowe – zgromadziły 40,1% wszystkich widzów, oraz lekcje muzealne, na które przyszedł co trzeci uczestnik. Koncerty zgromadziły prawie $\frac{1}{5}$ widzów, a odczyty – 10,8%.

Kondycję muzeów wyraźnie obrazuje liczba zwiedzających, która świadczy o atrakcyjności przedstawianej oferty wystawienniczej. Małopolskie muzea, w porównaniu z muzeami z innych województw, przyciągają swoją ofertą największą liczbę widzów. W sumie w 2008 r. liczba odwiedzających wyniosła 6,1 miliona, co w porównaniu z poprzednim rokiem oznaczało wzrost o 1,7%, zaś w stosunku do roku 2005 dało wzrost o 8,3%.

Uzupełnieniem powyższych danych jest informacja o strukturze zwiedzających. W 2008 r. liczba osób zwiedzających muzea indywidualnie wzrosła prawie o $\frac{1}{4}$ w porównaniu z 2007 r., natomiast liczba zwiedzających w zorganizowanych grupach spadła o $\frac{1}{5}$. Wśród zorganizowanych grup, liczba zwiedzającej młodzieży szkolnej spadła o 6%, pozostałych – o 36%. To właśnie ostania z wymienionych grup miała największy wpływ na spadek liczby osób zwiedzających w grupach zorganizowanych.

Zmiany te spowodowały odwrócenie dotychczasowej tendencji. Mianowicie w 2008 r. stosunek liczby odwiedzających muzeum indywidualnie do odwiedzających w sposób zorganizowany wyniósł 56,4% do 43,6%. Natomiast w poprzednich latach, tj.: 2005, 2006, 2007, był on pomiędzy 45,0–47,0% a 55,0–53,0% na korzyść zwiedzających w grupach zorganizowanych. Można zatem powiedzieć, że w porównaniu do poprzednich lat, w 2008 r. liczba osób zwiedzających indywidualnie przeważała nad liczbą osób zwiedzających grupowo. Powyższe zależności pokazuje tabela nr 20.

Tabela 20. Zwiedzający muzea Małopolski

Wyszczególnienie	2007	2008	2007=100
	w tys.		
Ogółem	6 012,0	6 113,7	102
Zwiedzający indywidualnie	2 716,1	3 450,1	127
Zwiedzający w zorganizowanych grupach razem	3 295,9	2 663,6	81
w zorganizowanych grupach młodzież szkolna	1 893,3	1 771,5	94
W zorganizowanych grupach inni	1 402,7	892,1	64

Spośród 10 wyróżnionych rodzajów muzeów największą liczbę zwiedzających przyciągnęły muzea: artystyczne – 1856,0 tys., martyrologiczne – 1132,0 tys., historyczne – 759,5 tys. Dodatkowo można wyodrębnić jednostki, które w obrębie poszczególnych rodzajów muzeów, gromadzą największą liczbę zwiedzających. Poniższa tabela przedstawia te instytucje, które odwiedziło co najmniej 30,0% zwiedzających.

Tabela 21. Muzea, które w obrębie danego rodzaju muzeum w 2008 r., przyciągnęły co najmniej 30% zwiedzających^a

Rodzaj muzeum	Nazwa muzeum	Zwiedzający (w %)	Liczba zwiedzających
Artystyczne	Zamek Królewski Na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki	61,6	1 143 536
Archeologiczne	Muzeum Archeologiczne w Krakowie	97,4	77 969
Etnograficzne	Muzeum – Nadwiślański Park Etnograficzny w Wygiełzowie i Zamek Lipowiec	38,9	77 395
Historyczne	Muzeum Zespół Zamkowy w Niedzicy – Stowarzyszenie Historyków Sztuki	35,9	272 679
Biograficzne	Dom Rodzinny Ojca św. Jana Pawła II	91,6	348 454
Martyrologiczne	Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	99,8	1 130 000
Przyrodnicze	Muzeum Geologiczne AGH	55,6	18 616
Techniki	Muzeum Inżynierii Miejskiej	49,6	110 434
	Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie	43,5	96 735
Regionalne	Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego	49,0	122 265
Inne	Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka	77,1	926 863

^a W zestawieniu uwzględniono oddzielnie muzea i oddziały muzealne

Małopolskie muzea prowadzą również działalności wydawniczą. O aktywności w tym obszarze świadczy ilość wydanych tytułów oraz nakłady. Wydawnictwa małopolskich muzeów dzielone są na 5 typów: katalogi zbiorów, katalogi wystaw, informatory i foldery, plakaty, inne wydawnictwa.

Analiza działalności wydawniczej małopolskich muzeów pokazuje wzrost liczby wydawanych tytułów, co przypuszczalnie świadczy o większym różnicowaniu się oferty wydawniczej muzeów, dostosowującej się do wymagań bardziej zróżnicowanego odbiorcy.

W stosunku do 2005 roku, trzykrotnie wzrósł nakład katalogów wystaw, o połowę wzrósł nakład plakatów i innych wydawnictw. W stosunku zaś do roku 2005, dwukrotnie spadł nakład informatorów i folderów.

Muzea, ze względu na organ założycielski, można podzielić na dwie grupy: sektor prywatny oraz sektor publiczny. W 2008 r. 71,3% muzeów było jednostkami publicznymi,

natomiast 28,7% – prywatnymi. Jeżeli weźmiemy pod uwagę działalność muzeów, to udział jednostek prywatnych w takich wskaźnikach jak: liczba muzealiów, ilość organizowanych wystaw, czy liczba zwiedzających, nie przekracza $\frac{1}{5}$.

Działalność muzeów uzupełniały instytucje paramuzealne. W 2007 r. w województwie małopolskim działało 11 takich instytucji⁶, a wśród nich ogród zoologiczny i ogród botaniczny. Instytucje paramuzealne przyciągnęły 2094,9 tys. osób. Na ich terenie można było obejrzeć łącznie 58 wystaw. Prowadziły one także działalność oświatową. Łącznie zorganizowały 2215 imprez: z czego $\frac{2}{3}$ stanowiły seanse filmowe, które zgromadziły ponad 70,0% uczestników.

Tabela 22. Instytucje paramuzealne w latach 2005–2008

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008
Instytucje paramuzealne ^a	6	7	8	11
Wystawy zorganizowane na terenie ^b woj. małopolskiego	10	24	34	58
Zwiedzający (w tys.)	1 006,9	1 503,8	1 656,0	2 094,9
w tym młodzież szkolna ^c	149,9	174,5	113,9	146,0

^a Stan w dniu 31 grudnia.

^b Bez wystaw czasowych zbiorów zagranicznych.

^c W zorganizowanych grupach.

Na koniec tego podrozdziału można porównać działalność muzeów z działalnością instytucji paramuzealnych. Wynik tego zestawienia przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Porównanie muzeów i instytucji paramuzealnych działających w 2008 r.

Wyszczególnienie	Liczba instytucji	Zwiedzający	
		ogółem	w tym młodzież szkolna
Instytucje paramuzealne	11	2 094 919	145 997
Muzea (łącznie z oddziałami)	108	6 113 733	1 771 476

Z powyższej tabeli wynika, że pod względem liczby dominującą pozycję zajmują muzea. Instytucje paramuzealne stanowią jedynie 10,0% ogólnej liczby instytucji. Jednakże, pomimo tak niskiej liczby, instytucje paramuzealne zdołały przyciągnąć aż $\frac{1}{4}$ ogółu zwiedzających.

Niekwestionowanym liderem pod względem liczby muzeów, liczby muzealiów, ilości zorganizowanych wystaw czasowych, zwiedzających muzea, jest m. Kraków. W 2008 r. zlokalizowana była tutaj największa liczba muzeów (38,9% ogółu muzeów z województwa), największa liczba muzealiów (90,5%), zorganizowano tu największą liczbę wystaw czasowych (39,2%). Muzea z terenu m. Krakowa przyciągnęły największą liczbę zwiedzających (40,9% ogółu zwiedzających małopolskie muzea).

Pod względem liczby muzeów drugą pozycję w województwie małopolskim zajmuje podregion nowosądecki z 24 instytucjami (22,2% muzeów Małopolski). Muzea działające na tym obszarze zorganizowały łącznie 157 wystaw czasowych, co stanowiło drugą pozycję wśród podregionów w województwie. Był to zarazem wzrost w stosunku do poprzedniego roku o $\frac{1}{3}$ oraz największy zanotowany wzrost w województwie w 2008 r. Przełożyło się to na liczbę zwiedzających, która w stosunku do roku ubiegłego wzrosła o 4,6% i wyniosła 640,6 tys. zwiedzających.

⁶ W 2008 roku do badania zostały włączone parki narodowe. Nowe jednostki miały wpływ na 20%–28% wzrost wartości zaprezentowanych w tabeli.

Tabela 24. Podstawowe dane dotyczące muzeów w podziale na podregiony i powiaty w 2008 r.

Wyszczególnienie	Muzea i oddziały muzealne ^a	Muzealia (w tys.) ^a	Wystawy czasowe zorganizowane na danym obszarze	Zwiedzający muzea (w tys. osób)
Małopolska	108	3 499,7	498	6 113,7
podregion m. Kraków	42	3 167,1	195	2 497,5
powiat m. Kraków	42	3 167,1	195	2 497,5
podregion nowosądecki	24	92,0	157	640,6
powiat gorlicki	5	20,5	70	58,2
powiat limanowski	3	3,6	7	7,3
powiat nowosądecki	4	5,7	12	49,3
powiat nowotarski	5	19,0	34	335,0
powiat tatrzański	4	21,5	12	135,6
powiat m. Nowy Sącz	3	21,7	22	55,3
podregion oświęcimski	15	128,3	52	1 631,1
powiat chrzanowski	3	22,9	19	84,0
powiat olkuski	2	1,1	14	6,1
powiat oświęcimski	2	99,4	11	1 132,1
powiat suski	3	1,7	3	14,3
powiat wadowicki	5	3,3	5	394,6
podregion krakowski	15	48,9	66	1 166,6
powiat bocheński	4	21,4	33	54,2
powiat krakowski	4	0,7	2	110,9
powiat miechowski	2	6,1	0	–
powiat myślenicki	2	4,7	17	25,1
powiat proszowicki	1	0,3	4	1,6
powiat wielicki	2	15,6	10	974,9
podregion tarnowski	12	63,4	28	177,9
powiat brzeski	2	–	3	20,6
powiat dąbrowski	2	0,7	0	7,0
powiat tarnowski	4	2,5	7	121,5
powiat m. Tarnów	4	60,3	18	28,8

^a Stan w dniu 31 XII.

Muzea działające w podregionie oświęcimskim odwiedziło łącznie 1631,0 tys. zwiedzających, co wśród wszystkich podregionów województwa, stanowiło 2 wielkość, zaraz za podregionem m. Kraków. Wysoka frekwencja zwiedzających wiązała się z działalnością Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau, które przyciągnęło łącznie 69,2% całości zwiedzających oraz Domu Rodzinnego Ojca Świętego, które odwiedziło 21,3% zwiedzających. Jednakże liczba zwiedzających w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszyła się o 7,0%. Zmniejszeniu uległa także liczba wystaw, które można było oglądać w muzeach z podregionu oświęcimskiego (łącznie o 15,1%). Muzea podregionu oświęcimskiego posiadały drugi co do wielkości zbiór muzealiów w woj. małopolskim, łącznie około 128,3 tys. jednostek inwentarzowych.

Muzea podregionu krakowskiego przyciągnęły łącznie 1166,5 tys. zwiedzających oraz zorganizowały 66 wystaw czasowych. Obie te wartości stanowiły trzecią wielkość wśród podregionów województwa. Największy wpływ na ten wynik miało Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce, które zgromadziło 79,5% zwiedzających muzea tego podregionu. Aktywność muzeów podregionu krakowskiego, w stosunku do poprzedniego roku, nie uległa znaczącej zmianie.

Podregion tarnowski posiadał łącznie 12 instytucji muzealnych. Pod względem liczby zwiedzających oraz liczby muzealiów muzea te zanotowały niewielki spadek, odpowiednio: o 2,9% oraz o 5,6%. Natomiast w stosunku do roku ubiegłego o połowę zmniejszyła się liczba wystaw czasowych.

Poniżej zaprezentowano listę muzeów, które w Małopolsce stanowią pierwszą dziesiątkę, pod względem liczby: posiadanych muzealiów, zwiedzających ogółem oraz zwiedzającej młodzieży szkolnej w grupach zorganizowanych.

Tabela 25. Instytucje muzealne posiadające największą liczbę muzealiów^a w 2008 r.

Nazwa muzeum	Liczba muzealiów (w jedn. inwentarzowych)
Muzeum Przyrodnicze Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt Pan	2006580
Muzeum Narodowe w Krakowie	684049
Muzea Uniwersytetu Jagiellońskiego	151712
Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	95427
Muzeum Historyczne Miasta Krakowa w Krakowie	81009
Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli	78586
Muzeum Okręgowe w Tarnowie	57783
Zamek Królewski Na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki	44613
Muzeum Ubezpieczeń	39054
Muzeum Archeologiczne w Krakowie	28057

^a Jest to łączna liczba muzealiów na daną instytucję muzealną (muzeum wraz z oddziałem muzealnym).

10 wyróżnionych muzeów łącznie posiadało około 91,4% muzealiów wszystkich małopolskich muzeów.

Tabela 26. Instytucje muzealne^a, które zgromadziły największą liczbę zwiedzających w 2008 r.

Nazwa muzeum	Zwiedzający
Zamek Królewski Na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki	1 143 536
Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	1 130 000
Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka	926 863
Muzeum Narodowe w Krakowie	375 753
Dom Rodzinny Ojca św. Jana Pawła II	348 454
Muzeum Zespół Zamkowy w Niedzicy – Stowarzyszenie Historyków Sztuki	272 679
Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	135 993
Muzeum Historyczne Miasta Krakowa – Oddział Stara Synagoga	129 460
Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego	122 265
Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie	110 434

^a W zestawieniu uwzględniono oddzielnie muzea i oddziały muzealne, z wyj. Muzeum Narodowego w Krakowie, dla którego dane zaprezentowane są łącznie z jego oddziałami.

10 wyróżnionych muzeów zgromadziło 76,8% zwiedzających całkowitej liczby zwiedzających małopolskie muzea.

Tabela 27. Instytucje muzealne^a, które zgromadziły największą liczbę młodzieży szkolnej (w zorganizowanych grupach) w 2008 r.

Nazwa muzeum	Zwiedzająca młodzież szkolna (w grupach zorganizowanych)
Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu	711 900
Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka	263 487
Zamek Królewski Na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki	178 838
Muzeum Zespół Zamkowy w Niedzicy – Stowarzyszenie Historyków Sztuki	70 147
Muzeum Historyczne Miasta Krakowa – Oddział Stara Synagoga	47 190
Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego	44 585
Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie	39 750
Muzeum Archeologiczne w Krakowie	29 960
Muzeum Narodowe w Krakowie	22 807
Muzeum-Nadwiślański Park Etnograficzny w Wygietzowie i Zamek Lipowiec	19 000

^a W zestawieniu uwzględniono oddzielnie muzea i oddziały muzealne, z wyj. Muzeum Narodowego w Krakowie, dla którego dane zaprezentowane są łącznie z jego oddziałami.

10 powyższych muzeów odwiedziło aż 80,5% ogółu młodzieży szkolnej, która odwiedziła małopolskie muzea. Należy zauważyć, że w przypadku Muzeum Auschwitz-Birkenau, młodzież szkolna stanowiła 63% ogółu wszystkich zwiedzających. Inaczej jest w przypadku Zamku Królewskiego na Wawelu, gdzie liczba zwiedzającej młodzieży szkolnej stanowiła jedynie 16% ogółu zwiedzających.

3.2 Działalność widowiskowo-sceniczna

3.2.1 Teatry

W województwie małopolskim istotnym przejawem życia kulturalnego mieszkańców jest działalność sceniczna teatrów i instytucji muzycznych. Prężnym ośrodkiem kulturalnym skupiającym ponad połowę ogólnej liczby teatrów i instytucji muzycznych pozostaje nadal miasto Kraków z największą bazą tych instytucji kultury spośród wszystkich podregionów województwa. Podregiony nowosądecki, tarnowski i oświęcimski odgrywają marginalną rolę ze stosunkowo ubogą liczbą teatrów i instytucji muzycznych oraz stosunkowo niskim odsetkiem zrealizowanych przedstawień i uczestniczących w nich widzów.

Działalność teatrów i instytucji muzycznych w Krakowie pozostaje od wielu lat na tym samym poziomie. Istotną sprawą staje się podnoszenie poziomu zainteresowania ofertą teatrów i instytucji muzycznych. Dobrym tego przykładem może być przedsięwzięcie organizowanie w teatrach od 2007 roku pn. „Noc Teatrów”, które cieszy się ogromnym powodzeniem nie tylko wśród lokalnej publiczności, ale także wśród wielbicieli tej dziedziny z całej Europy.

W województwie małopolskim w 2008 r. działalność prowadziło 20 teatrów i instytucji muzycznych: 14 teatrów dramatycznych (w tym 2 lalkowe), 2 teatry muzyczne (2 opery), 3 orkiestry i chóry i 1 filharmonia. Liczba miejsc na widowni w stałych salach widowiskowych wzrosła o 2,0% w porównaniu z 2007 r. i wynosiła 5,2 tys. miejsc. W 2008 r. małopolskie teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 4,2 tys. przedstawień i koncertów, na które przybyło 959,0 tys. widzów i słuchaczy, z czego w stałej sali widowiskowej zorganizowano 3,3 tys. przedstawień i koncertów, które obejrzało 631,6 tys. widzów.

Tabela 28. Teatry i instytucje muzyczne województwa małopolskiego według podregionów w 2008 r.

Wyszczególnienie	Teatry i instytucje muzyczne ^a	Miejsca na widowni w stałej sali ^a	Przedstawienia i koncerty ^b	Widzowie i słuchacze ^b (w tys.)
Małopolska	20	5182	4243	959,0
podregion m. Kraków	13	4448	3580	852,4
podregion nowosądecki	3	360	386	61,8
podregion tarnowski	3	374	237	40,9
podregion krakowski	–	–	–	–
podregion oświęcimski	1	–	40	4,0

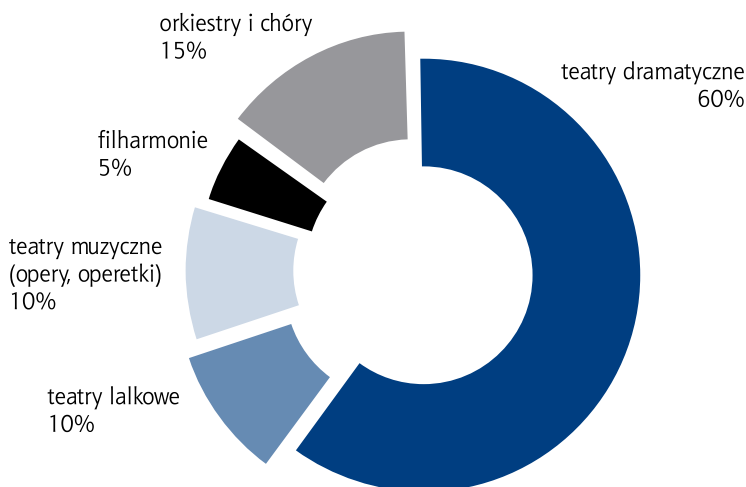
^a Stan w dniu 31 XII.

^b Według siedziby.

W skali całego województwa dominującym ośrodkiem kulturalnym jest miasto Kraków z największą liczbą teatrów i instytucji muzycznych: w 2008 r. na 20 działających w Małopolsce teatrów i instytucji muzycznych, 13 przypadają na Kraków. W 2008 r. krakowskie teatry, w porównaniu do całego województwa, dysponowały 85,8% miejsc na widowni w stałej sali i wystawiły 84,4% przedstawień i koncertów, w których wzięło udział 88,9% widzów lub słuchaczy. Pozostałe podregiony odznaczały się stosunkowo niskim udziałem (odsetkiem) instytucji, przedstawień i widzów w odniesieniu do całej Małopolski. W podregionie nowosądeckim na 3 działające teatry przypadają łącznie 386 przedstawień i koncertów, na które przybyło 61,8 tys. widzów i słuchaczy. W podregionie tarnowskim 3 instytucje kulturalne dały 237 przedstawień i koncertów, w których wzięło udział 40,9 tys. widzów i słuchaczy. W podregionie oświęcimskim nowo powstały teatr zorganizował 40 przedstawień, które obejrzało 4,0 tys. widzów.

W 2008 r. w województwie małopolskim liczba teatrów i instytucji muzycznych wzrosła o 1 instytucję zlokalizowaną w powiecie wadowickim i na koniec 2008 r. wynosiła 20 instytucji, co stanowiło wzrost o 5,3% w porównaniu z rokiem poprzednim. W Małopolsce najliczniejszą grupę instytucji teatralnych stanowiły: teatry dramatyczne – 60,0%, orkiestry i chóry – 15,0%, teatry lalkowe – 10,0%, teatry muzyczne – 10,0%, a najmniejszą grupę filharmonie – 5,0%.

Wykres 6. Teatry i instytucje muzyczne w województwie małopolskim w 2008 r.

W 2008 r. najchętniej odwiedzane były teatry dramatyczne, gdzie przeważająca część prezentowanych przedstawień odbywała się w stałej sali. Teatry te dysponowały 4,2 tys. miejsc na widowni i liczba ta pozostała na niezmiennym poziomie w stosunku do roku poprzedniego. W małopolskich teatrach dramatycznych odbyło się 3,5 tys. przedstawień, które zgromadziły 758,3 tys. widzów i słuchaczy. Z ogólnej liczby przedstawień w teatrach dramatycznych 3,2 tys. występów teatralnych miało miejsce w sali stałej, co stanowiło wzrost o 2,3% w porównaniu z 2007 r. W teatrach tych liczba widzów i słuchaczy w stałej sali wzrosła o 6,7% w stosunku do roku poprzedniego i wynosiła 572,8 tys. widzów.

Tabela 29. Struktura teatrów oraz instytucji muzycznych w województwie małopolskim w 2008 r.

Wyszczególnienie	Instytucje ^a	Miejsca na widowni w stałej sali ^a	Przedstawienia i koncerty ^b		Widzowie i słuchacze (w tys.) ^b	
			ogółem	w tym w stałej sali	ogółem	w tym w stałej sali
Teatry i instytucje muzyczne	20	5182	4243	3291	959,0	631,6
teatry dramatyczne	14	4209	3513	3151	758,3	572,8
dramatyczne	12	3585	2778	2471	600,8	441,1
lalkowe	2	624	735	680	157,5	131,7
teatry muzyczne	2	280	174	36	68,2	4,9
filharmonie	1	693	464	104	85,0	53,9
orkiestry i chóry	3	–	92	–	47,4	–

^a Stan w dniu 31 XII.

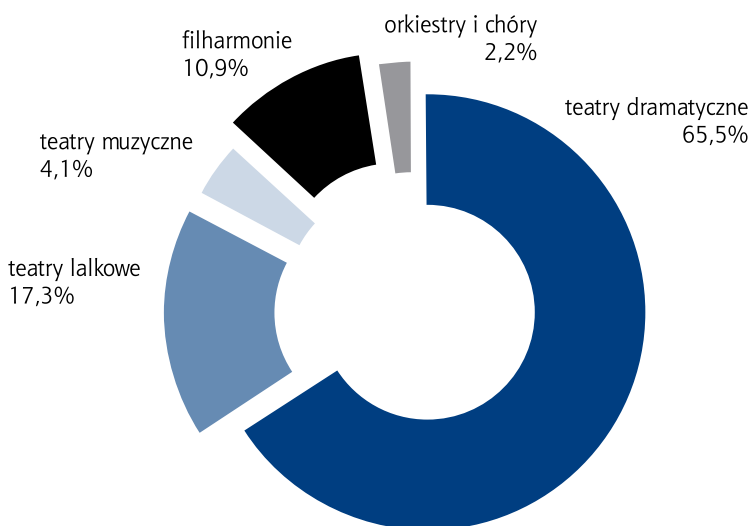
^b Według siedziby.

Mniejszą popularnością wśród mieszkańców województwa małopolskiego cieszyły się teatry muzyczne, które w 2008 r. wystawiły łącznie 174 spektakle muzyczne, gromadząc 68,2 tys. widzów (o 13,3% widzów więcej niż przed rokiem). Teatry muzyczne dały więcej przedstawię w stałej sali niż w ubiegłym roku, na które przyszło 4,9 tys. widzów i słuchaczy, czyli o 21,3% więcej niż w ubiegłym roku. Należy zauważyć, iż znaczny wzrost słuchaczy w stałej sali odnotowała Filharmonia Krakowska, która dała 104 koncerty – obejrzało je 53,9 tys. słuchaczy, tj. o 17,9% więcej w porównaniu z 2007 r. Fakt ten może świadczyć o przygotowaniu bogatszej oferty muzycznej w 2008 r., która przyciągnęła do filharmonii wytrawnych melomanów muzyki poważnej.

W 2008 r. na 1 instytucję w województwie małopolskim przypadało 212 przedstawię i koncertów wobec 215 przedstawię w 2007 r. Dla miasta Krakowa wskaźnik ten wynosił 275 przedstawię w 2008 r., natomiast w 2007 r. był stosunkowo niski i wynosił 228 przedstawię na 1 instytucję. Z analizy danych wynika, iż wzrost wskaźnika przedstawię na 1 instytucję w Krakowie spowodowany był w dużej mierze wzrostem liczby przedstawię zrealizowanych przez krakowskie teatry dramatyczne.

Przedstawienia zrealizowane przez teatry dramatyczne stanowiły 65,5% ogólnej liczby przedstawię, teatry lalkowe – 17,3%, teatry muzyczne – 4,1%, filharmonie – 10,9% a orkiestry i chóry – 2,2% ogółu przedstawię i koncertów.

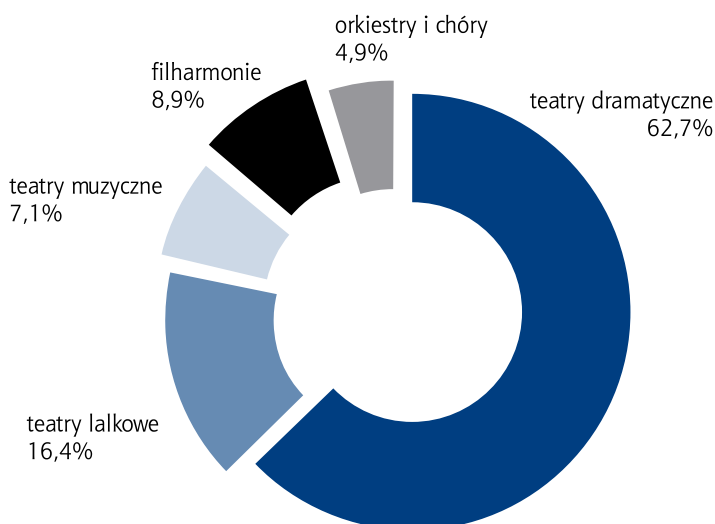
Wykres 7. Przedstawienia teatrów i instytucji muzycznych wg siedziby w 2008 r. w województwie małopolskim

W teatrach muzycznych odsetek przedstawię w stałej sali wzrósł o 4,3 punkty procentowe w porównaniu z 2007 r. i wynosił zaledwie 20,7% ogółu przedstawię prezentowanych przez te teatry. Wynika z tego, iż spora część przedstawię w teatrach muzycznych odbywała się poza stałą salą widowiskową. Podobną tendencję można było zaobserwować w przypadku filharmonii, orkiestr i chórów.

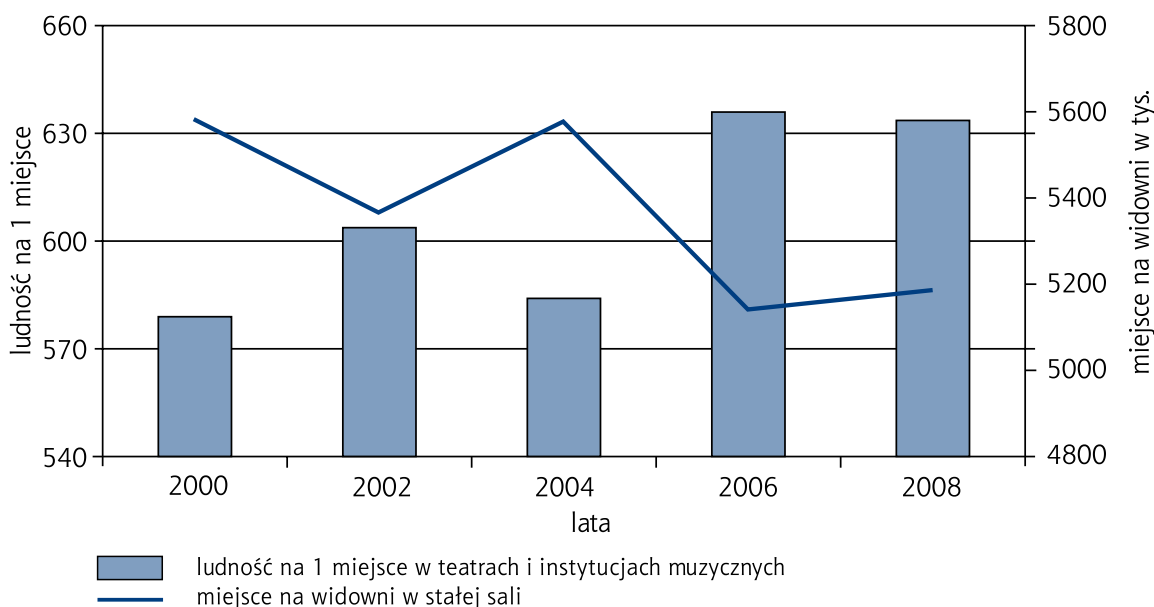
Małopolskie teatry dramatyczne w 2008 r. zgromadziły 62,7% ogółu widzów wszystkich teatrów w województwie.

Wykres 8. Widzowie teatrów i instytucji muzycznych wg siedziby w 2008 r. w województwie małopolskim

Stosunkowo mniejszą liczbę widzów zanotowały teatry lalkowe – 16,4%, filharmonie – 8,9%, teatry muzyczne – 7,1%, natomiast najmniejszą widownię zebrali orkiestry i chóry – 4,9%. W 2008 r. teatry dramatyczne zgromadziły w stałej sali zaledwie $\frac{3}{4}$ wszystkich widzów teatrów dramatycznych. Znaczna część przedstawień zorganizowano poza stałą salą. Znaczna część przedstawień w teatrach lalkowych również odbyła się poza stałą salą i zgromadziła tam ponad 16% wszystkich widzów teatrów lalkowych.

Wykres 9. Ludność na 1 miejsce w teatrach i instytucjach muzycznych oraz liczba miejsc na widowni w latach 2000–2008 (stan w dniu 31 XII)

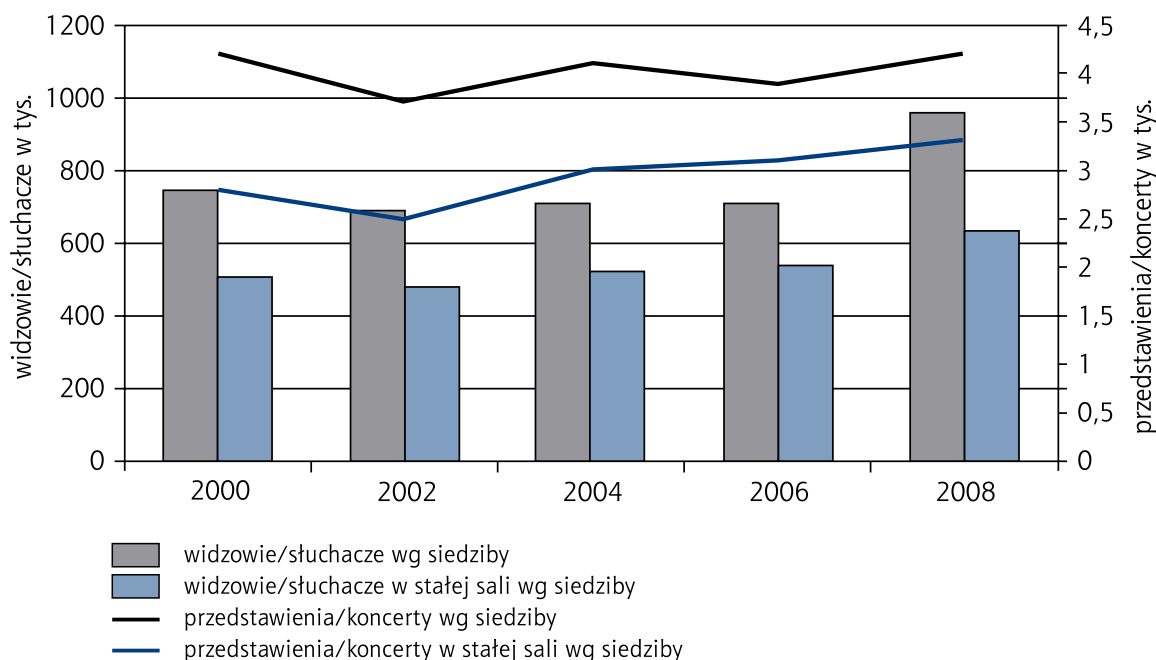

Na przestrzeni ostatnich lat można zaobserwować, że systematycznie zmniejsza się liczba miejsc na widowni w stałej sali w teatrach i instytucjach muzycznych województwa małopolskiego. Największy spadek miejsc na widowni nastąpił w 2006 r. – liczba miejsc na widowni zmniejszyła się o 7,8% w porównaniu z 2000 r. Sytuacja ta spowodowała, iż wskaźnik ludności na 1 miejsce w teatrze i instytucji muzycznej wzrósł z poziomu 579 osób na 1 miejsce w 2000 r. do 634 osób w 2008 r.

Nasuwa się wniosek, iż na 1 miejsce w teatrze i instytucji muzycznej w Małopolsce przypada coraz większa liczba osób, co spowodowane jest spadkiem liczby miejsc na widowni, jakimi dysponują teatry i instytucje muzyczne. Przyczyn tego stanu rzeczy można upatrywać w modernizacji sal widowiskowych tych instytucji, mającej na celu podniesienie komfortu miejsc siedzących kosztem zmniejszania ich ilości na widowni.

W 2008 r. na 1000 mieszkańców Małopolski przypadało 1,6 miejsca na widowni, podczas gdy w 2007 r. wskaźnik ten wynosił 1,5 miejsca. Na przestrzeni lat 2000–2008 zaobserwowano systematyczne zmniejszanie się wskaźnika miejsc na 1000 mieszkańców, co wyraźnie widać w przypadku miasta Krakowa, gdzie wskaźnik spadł z 6,3 miejsc w 2000 r. do 5,9 miejsc w 2008 r.

Wykres 10. Liczba widzów i przedstawień w teatrach i instytucjach muzycznych w latach 2000–2008 w województwie małopolskim

Liczba przedstawień i koncertów w teatrach i instytucjach muzycznych, wystawianych w województwie, w ciągu ostatnich dziewięciu lat cechowała się naprzemiennie tendencją spadkową i rosnącą. Największy spadek miał miejsce w 2002 r. – liczba przedstawień i koncertów spadła o 11,1% w porównaniu z 2000 r. Po wahaniach w kolejnych latach, ostatecznie w roku 2008 r. liczba przedstawień i koncertów osiągnęła zbliżony poziom sprzed 8 lat.

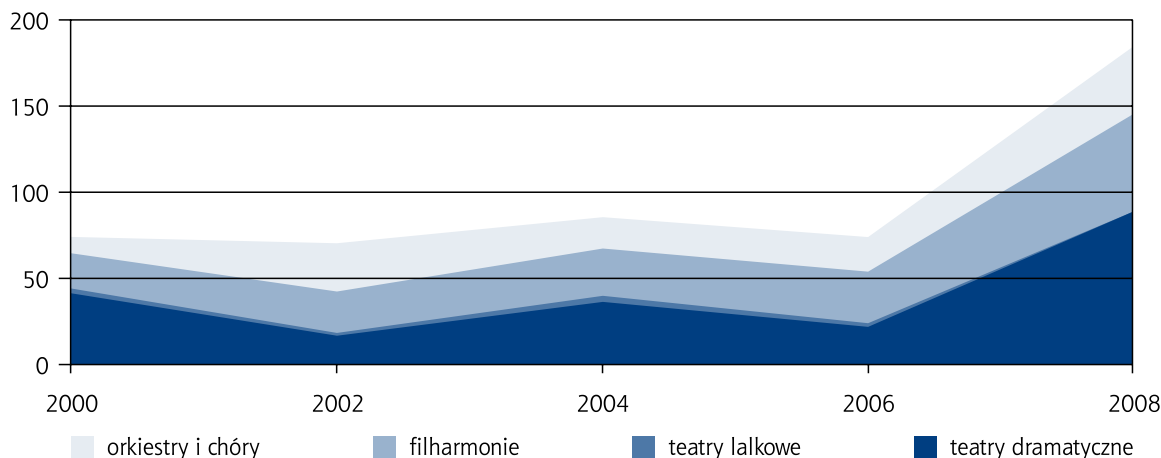
Również w 2002 r. nastąpił największy spadek liczby przedstawień i koncertów wystawianych w stałej sali (o 9,0% w porównaniu z 2000 r.). W kolejnych latach liczba przedstawień i koncertów przybrała tendencję rosnącą. Od 2004 r. liczba ta utrzymywała się na poziomie 3,0–3,3 tys. przedstawień rocznie.

Podobna tendencja cechowała liczbę widzów i słuchaczy: na przestrzeni ostatnich dziewięciu lat, największy spadek frekwencji miał miejsce w 2002 r. W kolejnych latach obserwowano systematyczny przyrost liczby widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych.

W 2008 r. w województwie małopolskim przeciętnie na 1 przedstawienie i koncert, wystawiane przez teatr i instytucję muzyczną, przychodziło 226 widzów i słuchaczy, podczas gdy w 2007 r. – 190 widzów. W przedstawieniu odbywającym się w stałej sali uczestniczyło 192 widzów (w 2007 r. – 183 widzów).

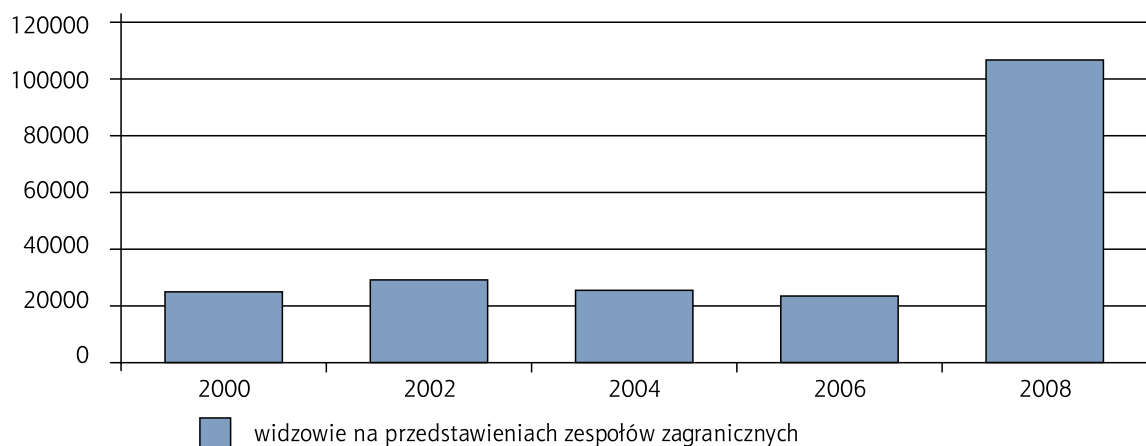
W 2008 r. w województwie małopolskim liczba scen, jakimi dysponowały teatry i instytucje muzyczne wzrosła o 7,1% w porównaniu z 2007 r. Tendencję wzrostową zaobserwowano również w liczbie wystawionych premier – liczba ta zwiększyła się o 7,0% w porównaniu z 2007 r.

Wykres 11. Przedstawienia zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych wg siedziby w latach 2000–2008 w województwie małopolskim

W teatrach i instytucjach muzycznych, poza prowadzeniem własnej działalności scenicznej, organizowano gościnne przedstawienia zespołów i artystów zagranicznych. W 2008 r. na terenie województwa małopolskiego zespoły i artyści zagraniczni zaprezentowali łącznie 185 przedstawień i koncertów, które obejrzało 106,1 tys. widzów i słuchaczy.

Wykres 12. Widzowie i słuchacze na przedstawieniach zespołów i artystów zagranicznych w teatrach i instytucjach muzycznych w latach 2000–2008 w województwie małopolskim

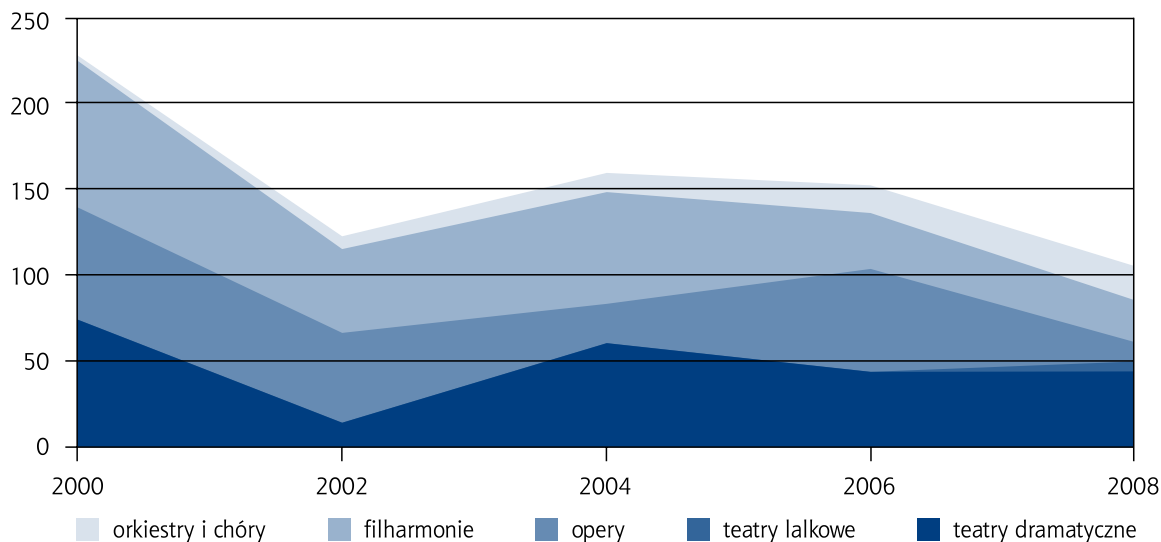

W ciągu ostatnich 2 lat liczba przedstawień i koncertów zespołów zagranicznych wzrosła ponad dwukrotnie: z 75 w 2006 r. do 185 w 2008 r. W omawianym okresie liczba widzów i słuchaczy na przedstawieniach zespołów zagranicznych zwiększyła się ponad czteropółkrotnie (z 23,1 tys. widzów w 2006 r. do 106,1 tys. widzów w 2008 r.). Najpopularniejszymi zagranicznymi występami były przedstawienia muzyczne (koncerty), organizowane przez filharmonie, chóry i orkiestry.

Od kilku lat obserwuje się spadek liczby przedstawień zrealizowanych za granicą przez małopolskie teatry i instytucje muzyczne. W latach 2000–2008 liczba ta systematycznie spadała: z 229 przedstawień w 2000 r. do 108 w 2008 r. (regres o 52,8%). Proces

ten dotyczył zwłaszcza instytucji muzycznych. W ciągu ostatnich 2 lat liczba zrealizowanych przedstawień zagranicznych przez teatry dramatyczne utrzymywała się na względnie stałym poziomie.

Wykres 13. Przedstawienia zrealizowane za granicą w latach 2000–2008 przez teatry i instytucje muzyczne z województwa małopolskiego

Pod względem liczby teatrów i instytucji muzycznych, województwo małopolskie w 2008 r. zajmowało 3 miejsce wśród wszystkich województw (równorzędnie z województwem dolnośląskim i śląskim). Teatry i instytucje muzyczne mające siedzibę w województwie małopolskim stanowiły 10,7% ogółu instytucji teatralnych lub muzycznych w Polsce. Pod względem liczebności wyłącznie teatrów dramatycznych, Małopolska zajmowała 3 miejsce w rankingu (za województwem mazowieckim i dolnośląskim) – 13,2% krajowej liczby teatrów tego typu.

Małopolskie teatry i instytucje muzyczne skupiały 10,1% wszystkich scen w Polsce, co uplasowało województwo małopolskie na 4 miejscu. W 2008 r. pod względem liczby zrealizowanych premier, Małopolska znalazła się na trzecim miejscu w kraju (10,7% wszystkich krajowych premier).

Województwo małopolskie zajęło czołowe lokaty również pod względem liczby przedstawień i koncertów zorganizowanych przez teatry i instytucje muzyczne (7,7% ogółu przedstawień w Polsce) oraz liczby widzów i słuchaczy (8,3% ogółu widzów i słuchaczy w Polsce).

3.2.2 Kina

Z końcem 2008 r. na terenie województwa działało 45 kin (o dwa mniej niż w roku 2007), które posiadały 93 sale kinowe (w 2007 r. – 97 sal). Liczba miejsc na widowni zmalała o 304 miejsca (1,4%) i wynosiła 21.647. Nieznacznie, bo o 1,6%, wzrosła liczba seansów, liczba widzów natomiast zwiększyła się jedynie o 0,5%. Średnia liczba widzów na seans nie zmieniła się w stosunku do roku 2007 i wynosiła 28 osób. Zwiększyła się natomiast znacznie, bo o 32,2%, liczba seansów filmów polskiej produkcji. Wraz ze wzrostem liczby seansów polskich filmów wzrosła liczba widzów filmów polskiej produkcji o 5,7% (z 791,0 tys. do 835,9 tys.). Spośród wszystkich kin województwa, 62,2% było przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

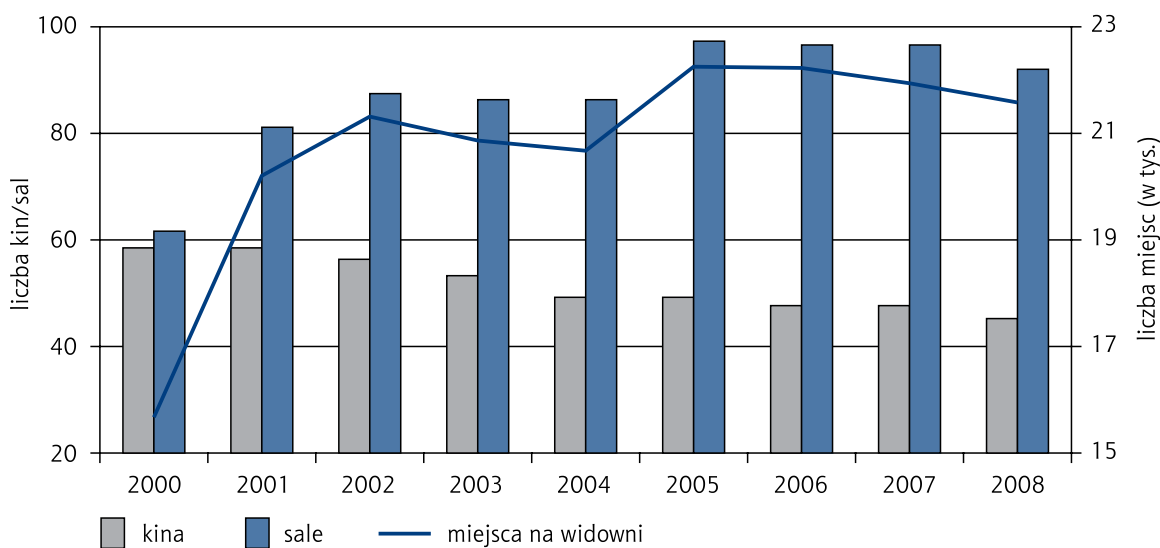
Tabela 30. Podstawowe dane na temat kin w Małopolsce w 2008 r.

Wyszczególnienie	2008
Kina ^a	45
w tym obiekty przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych ^a	28
Sale kinowe ^a	93
Miejsca na widowni (w tys.) ^a	21,6
Seanse (w tys.)	120,4
Widzowie (w tys.)	3317,0
Widzowie na jeden seans	28
Seanse filmów produkcji polskiej (w tys.)	22,8
Widzowie filmów produkcji polskiej (w tys.)	835,9
Widzowie na jeden seans filmów produkcji polskiej	37

^a Stan w dniu 31 XII.

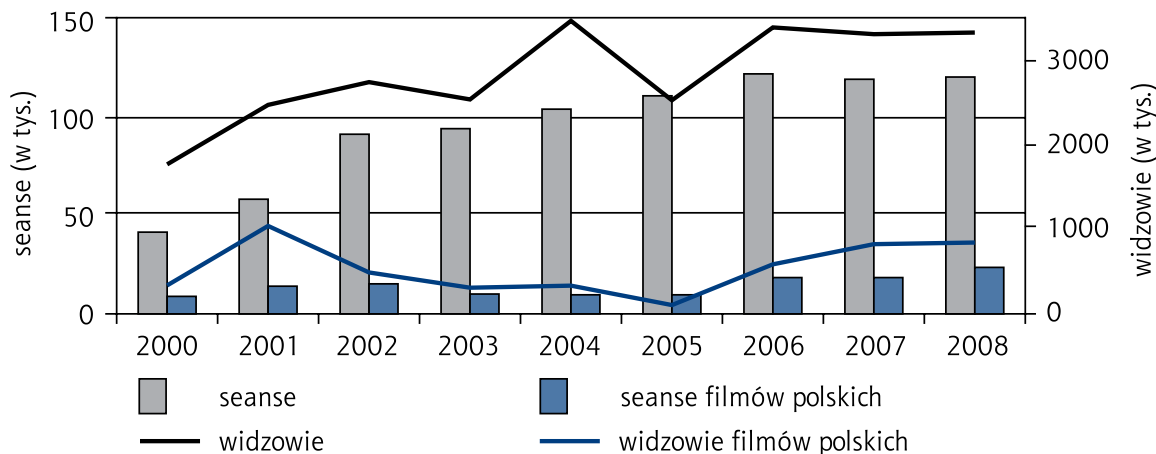
Z poniższego wykresu wynika, że liczba kin od 2000 r. w niewielkim stopniu, ale systematycznie maleje. W ostatnich latach zmniejsza się również liczba sal oraz miejsc na widowni. Jest to spowodowane likwidacją małych nierentownych kin. Z drugiej strony, w ostatnich latach na terenie województwa małopolskiego nie otworzono żadnego nowego multiplexu.

Wykres 14. Infrastruktura kin małopolski na przestrzeni lat 2000–2008

Na przestrzeni ostatnich kilku lat liczba widzów oraz liczba seansów utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Natomiast od roku 2005 systematycznie rośnie liczba widzów i seansów filmów polskiej produkcji.

Wykres 15. Działalność kin w Małopolsce na przestrzeni lat 2000–2008

W 2008 r. 45 małopolskich kin stanowiło 9,1% kin całej Polski. Więcej kin znajdowało się jedynie w województwie mazowieckim (58) oraz śląskim (56). Małopolskie kina posiadały 8,9% sal kinowych spośród 1043 sal zlokalizowanych w kinach całej Polski. Sale te były wyposażone w 21,6 tys. miejsc co stanowiło 8,7% miejsc na widowni kin całej Polski. Więcej miejsc na widowni posiadały kina województw: mazowieckiego – 43,2 tys. miejsc, śląskiego – 37,6 tys., dolnośląskiego – 24,7 tys. oraz wielkopolskiego – 23,9 tys. miejsc.

W 2008 r. małopolskie kina wyświetliły 9,1% spośród 1,3 mln seansów wyświetlonych w całej Polsce, w tym 9,0% wszystkich krajowych seansów filmów polskiej produkcji. Więcej seansów ogółem oraz seansów filmów produkcji polskiej wyświetlono w województwach: mazowieckim, śląskim oraz wielkopolskim. W tych samych województwach odnotowano większą frekwencję widzów w 2008 r. niż w Małopolsce, której kina odwiedziło w 2008 r. 9,4% z 35,2 mln widzów kin całej Polski. Na filmy produkcji polskiej do małopolskich kin wybrało się 9,9% spośród 8,4 mln widzów filmów produkcji polskiej w całej Polsce w 2008 r. Pod względem widzów filmów produkcji polskiej województwo małopolskie znalazło się na trzecim miejscu, za województwem mazowieckim oraz wielkopolskim.

Struktura kin w Małopolsce jest względnie stała. W porównaniu z rokiem poprzednim ubyły dwa kina dwusalowe (w tej kategorii liczba miejsc na widowni zmniejszyła się o 0,8 tys.). Z drugiej strony liczba miejsc na widowni w kinach jednosalowych wzrosła o 0,5 tys.

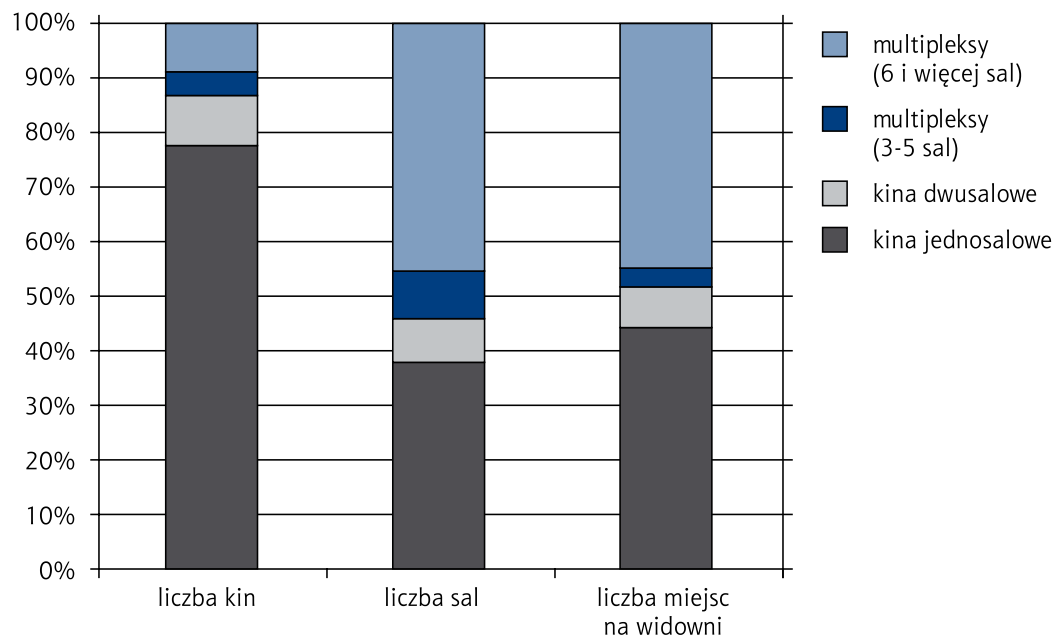
Tabela 31. Struktura małopolskich kin w 2008 r.^a

Wyszczególnienie	Kina	Sal	Miejsca
Ogółem	45	93	21647
w tym:			
dysponujące 1 salą projekcyjną	35	35	9601
2 salami projekcyjnymi	4	8	1620
3 do 5 salami projekcyjnymi	2	8	766
6 do 7 salami projekcyjnymi	0	0	0
8 i więcej salami projekcyjnymi	4	42	9660

^a Stan w dniu 31 XII.

W Małopolsce dominują dwa rodzaje kin. Małe kina jednosalowe stanowią 77,8% kin województwa, posiadają 37,6% sal oraz 44,4% miejsc. Drugim typem dominującym są krakowskie multipleksy, które stanowią jedynie 8,9% kin w Małopolski, ale posiadają 45,2% sal oraz 44,6% miejsc na widowni.

Wykres 16. Struktura kin w Małopolsce w 2008 r.^a

^a Stan w dniu 31 XII.

Dwa pozostałe rodzaje kin: kina dwusalowe oraz minipleksy pod względem infrastrukturalnym nie odgrywają dużej roli w województwie. Kina dwusalowe stanowią 8,9% kin, posiadają 8,6% sal i 7,5% miejsc. Natomiast minipleksy stanowią jedynie 4,4% kin województwa, posiadają 8,6% sal i 3,5% miejsc.

Jak wynika z poniższej tabeli, średnio multipleksy posiadają blisko dziesięciokrotnie większą liczbę miejsc niż kina jednosalowe, z drugiej strony średnia liczba miejsc na jednej sali w multipleksie jest niższa o 16,1% niż w sali kina jednosalowego. Przewaga multipleksów wobec kin jednosalowych nie wynika więc jedynie z większej ilości miejsc, ale większej ilości mniejszych sal. Jeszcze mniejszą ilością miejsc w salach dysponują kina dwusalowe.

Tabela 32. Średnia liczba miejsc na kino oraz średnia liczba miejsc na salę w kinach małopolskich w 2008 r.^a

Wyszczególnienie	Średnia liczba miejsc na kino	Średnia liczba miejsc na salę
Kina ogółem	481	233
Kina jednosalowe	274	274
Kina dwusalowe	405	203
Minipleksy	383	96
Multipleksy	2415	230

^a Stan w dniu 31 XII.

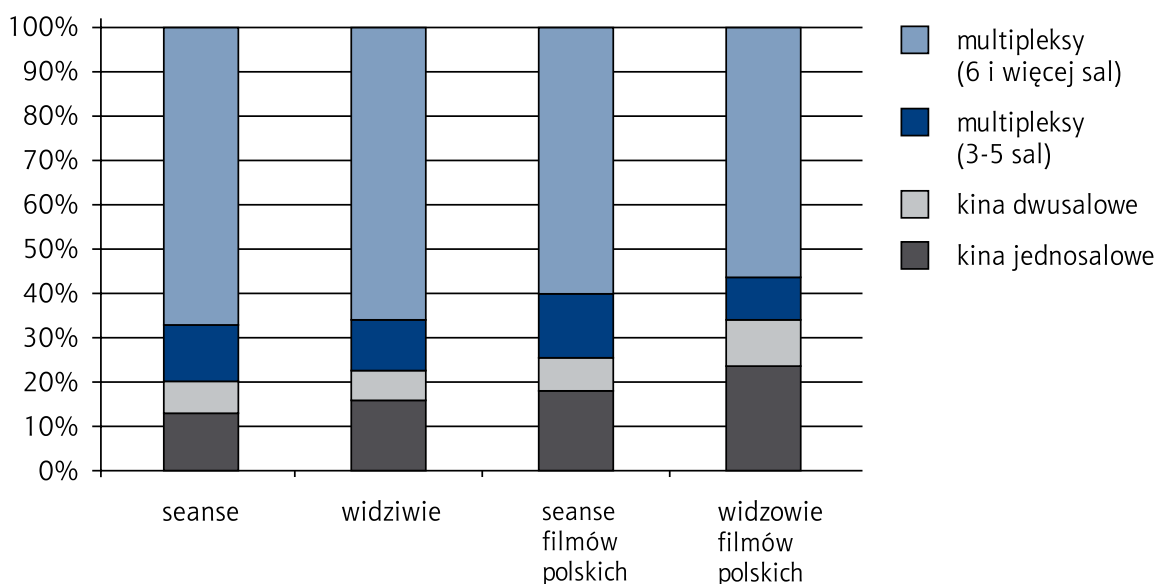
Pod względem rozmiaru działalności, dominują zdecydowanie multipleksy, które w 2008 r. wyświetliły 66,7% wszystkich seansów wyświetlonych w województwie, przyciągając 65,7% widzów kin województwa. W kinach jednosalowych wyświetlono 12,8% seansów oraz odnotowano 15,3 % widzów kin całego województwa. Niemal taką samą liczbę seansów, co w kinach jednosalowych, wyświetlono w minipleksach, jednak odnotowano o 3,5 punktu procentowego mniej widzów. W kinach dwusalowych wyświetlono 7,7% seansów pokazanych w województwie, które przyciągnęły 7,2% widzów kin województwa.

Tabela 33. Działalność małopolskich kin w 2008 r.

Wyszczególnienie	Seanse	Seanse polskich filmów	Widzowie	Widzowie polskich filmów	Widzowie na 1 seans	Widzowie na 1 polski seans
Kina ogółem	120379	22780	3316952	835869	28	37
Kina jednosalowe	15468	4080	507887	197187	33	48
Kina dwusalowe	9223	1815	240030	8966	26	48
Minipleksy	15448	3169	390787	82534	25	26
Multipleksy	80240	13716	2178248	469182	27	34

Średnio jeden seans w kinie województwa małopolskiego oglądnięto 28 widzów. W kinach jednosalowych wskaźnik ten był wyższy od średniej i wynosił 33 widzów na seans. W pozostałych rodzajach kin odnotowano poziom wskaźnika poniżej średniej wojewódzkiej, czyli od 25 do 27 widzów na seans.

Wykres 17. Działalność kin małopolskich w 2008 r.

Zdecydowanie większą popularnością, i to we wszystkich rodzajach kin, cieszyły się seanse filmów polskiej produkcji, które średnio przyciągnęły uwagę 37 widzów. Było to

o 33,2% więcej niż średnia liczba widzów na seans jakiegokolwiek filmu. Pod względem liczby widzów przypadającej na filmy produkcji polskiej, najwyższe wskaźniki osiągnęły ponownie kina jednosalowe, a także kina dwusalowe.

Seanse filmów polskiej produkcji były najczęściej grane w kinach jednosalowych, gdzie stanowiły 26,4% repertuaru, w kinach dwusalowych stanowiły 19,7% repertuaru, w minipleksach – 20,5%, natomiast w multipleksach jedynie 17,8% repertuaru. Ogólnie w kinach całego województwa filmy polskiej produkcji stanowiły 18,9% repertuaru kin.

Z kolei widzowie filmów polskiej produkcji stanowili 38,8% publiczności kin jednosalowych, 36,2% publiczności kin dwusalowych, 21,1% publiczności minipleksów oraz 21,5% publiczności multipleksów. W całym województwie widzowie filmów polskiej produkcji stanowili 25,2% publiczności kin.

Wynika z tego, że mniejsze kina są bardziej nastawione na wyświetlanie filmów polskiej produkcji oraz publiczność polskich filmów niż kina wielosalowe.

Najwięcej kin znajdowało się w m. Krakowie oraz podregionie oświęcimskim (po 12 kin). O 1 kino mniej działało w podregionie nowosądeckim. W dwóch pozostałych podregionach, tarnowskim oraz krakowskim, działało po 5 kin.

Tabela 34. Podstawowe dane o kinach w Małopolsce w 2008 r. – według podregionów

Wyszczególnienie	Kina ^a	Kina przystosowane dla osób niepełnosprawnych ^a	Sale ^a	Miejsca na widowni ^a	Seanse	Widzowie ogółem	Widzowie na 1 seans
				w tys.			
Małopolska	45	28	93	21,6	120,4	3317	28
podregion krakowski	5	4	6	1,2	1,3	28,3	21
podregion m. Kraków	12	7	58	11,9	102,8	2718,5	26
podregion nowosądecki	11	5	12	3,3	10,4	310,3	30
podregion oświęcimski	12	10	12	3,9	3,3	106,4	33
podregion tarnowski	5	2	5	1,3	2,6	153,5	60

^a Stan w dniu 31 XII.

Pod względem przystosowania kin dla potrzeb osób niepełnosprawnych, sytuacja najlepiej prezentowała się w podregionie oświęcimskim i krakowskim, gdzie odpowiednio 83,3% i 80,0% kin posiadało udogodnienia dla osób niepełnosprawnych. W stolicy województwa do potrzeb osób niepełnosprawnych przystosowana była ponad połowa kin – 58,3%. Natomiast w podregionach nowosądeckim oraz tarnowskim, kina przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych stanowiły mniej niż połowę kin, odpowiednio 45,5% kin w podregionie nowosądeckim oraz 40,0% w podregionie tarnowskim.

Stolica województwa jest centrum życia filmowego regionu. W Krakowie znajdowało się 62,4% sal kinowych oraz 55,0% miejsc na widowni wszystkich kin województwa. Krakowskie kina wyświetliły w 2008 r. 85,4% wszystkich seansów pokazanych przez kina w Małopolsce, a także przyciągnęły 82,0% wszystkich widzów kin województwa.

Kolejny pod względem znaczenia jest podregion nowosądecki. Kina, które w 2008 r. prowadziły działalność na jego terenie, posiadały 12,9% sal, 15,4% miejsc na widowni. Ponadto wyświetliły 8,6% seansów wyświetlonych przez wszystkie kina województwa,

które obejrzało 9,4% widzów małopolskich kin, a więc ponad ośmiokrotnie mniej niż w Krakowie. Kolejne podregiony odgrywają rolę marginalną. O ile na przykład w podregionie oświęcimskim znajdowało się 12,9% sal kinowych oraz 18,0% miejsc na widowni, to pod względem rozmiaru działalności, podregion wypada słabo. W podregionie tarnowskim znajdowało się 5,4% kin województwa, które posiadały 6,2% miejsc na widowni z ogólnej liczby 21,6 tys. miejsc posiadanych przez wszystkie kina w Małopolsce. Natomiast w podregionie krakowskim znajdowało się 6,5% kin województwa, które posiadały zaledwie 5,5% liczby miejsc na widowni wszystkich kin województwa. Spośród wszystkich seansów wyświetlonych w województwie w 2008 r., w podregionie oświęcimskim wyświetlono 2,7% seansów, w podregionie tarnowskim 2,1% seansów, a w podregionie krakowskim jedynie 1,1% seansów. Z liczby 3,3mln widzów, którzy odwiedzili małopolskie kina w 2008 r., widzowie kin podregionu oświęcimskiego stanowili 3,2%, tarnowskiego – 4,6%, a krakowskiego jedynie 0,9%.

Z drugiej strony w podregionie tarnowskim średnia liczba widzów przypadająca na 1 seans była ponad dwukrotnie większa niż średnia dla województwa. W podregionach oświęcimskim i nowosądeckim liczba widzów przypadająca na 1 seans była wyższa od średniej wojewódzkiej odpowiednio o 18,5% i 8,3%. Najniższa frekwencja na seansach, średnio 21 widzów na seans, została odnotowana w podregionie krakowskim. Natomiast w samym Krakowie średnia liczba widzów na seans wynosiła 26 osób, co stanowiło 96,0% średniej wojewódzkiej.

W porównaniu z rokiem 2007, infrastruktura kin najbardziej rozwinęła się w podregionie oświęcimskim, gdzie przybyły trzy kina, liczba kin przystosowanych dla osób niepełnosprawnych zwiększyła się o 42,9%, a liczba sal i miejsc na widowni o $\frac{1}{3}$. Był to jedyny podregion, w którym w porównaniu z 2007 rokiem zwiększyła się liczba kin oraz miejsc na widowni.

Tabela 35. Dynamika zmian w segmencie kin w województwie małopolskim w 2008 r.

Wyszczególnienie	Kina ^a	Kina przystosowane dla osób niepełnosprawnych ^a	Sale ^a	Miejsca na widowni ^a	Seanse	Widzowie ogółem	Widzowie na 1 seans
	2007 =100						
Małopolska	95,7	107,7	95,9	98,6	101,6	100,5	101,2
podregion krakowski	100,0	100,0	120,0	94,7	109,0	106,7	102,1
podregion m. Kraków	85,7	87,5	93,5	94,7	103,2	101,4	101,8
podregion nowosądecki	78,6	125,0	75,0	87,8	91,7	92,9	98,7
podregion oświęcimski	133,3	142,9	133,3	132,5	99,2	102,2	97,1
podregion tarnowski	100,0	66,7	100,0	95,4	87,6	98,6	88,8

^a Stan w dniu 31 XII.

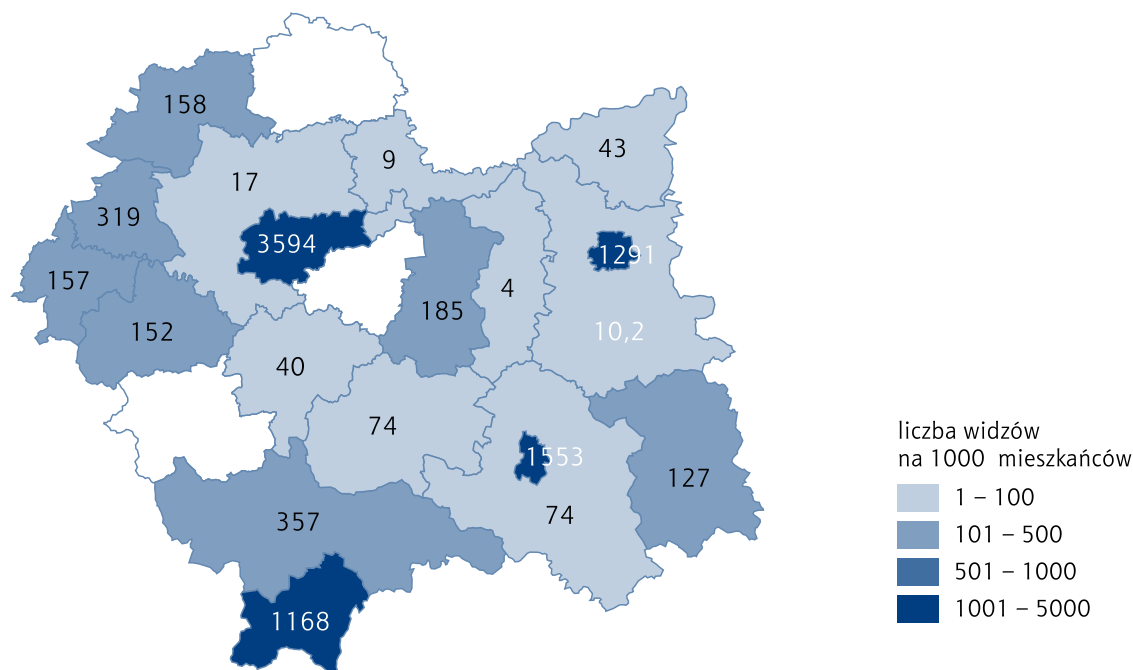
W pozostałych podregionach liczba kin pozostała taka sama jak w roku 2007, tak jak w przypadku podregionu krakowskiego czy tarnowskiego, lub też uległa zmniejszeniu, jak w przypadku podregionu nowosądeckiego czy m. Krakowa. We wszystkich pozostających podregionach liczba kin pozostała taka sama jak w roku 2007, tak jak w przypadku podregionu krakowskiego czy tarnowskiego, lub też uległa zmniejszeniu, jak w przypadku podregionu nowosądeckiego czy m. Krakowa. We wszystkich pozostających podregionach liczba kin pozostała taka sama jak w roku 2007, tak jak w przypadku podregionu krakowskiego czy tarnowskiego, lub też uległa zmniejszeniu, jak w przypadku podregionu nowosądeckiego czy m. Krakowa.

statych podregionach odnotowano spadek liczby miejsc na widowni. Infrastruktura kin najbardziej zmalała w podregionie nowosądeckim, gdzie w porównaniu z rokiem 2007 ubyły 3 kina, o 1/4 zmniejszyła się liczba sal kinowych, natomiast liczba miejsc na widowni spadła o 12,2%. Z drugiej strony, w tym samym podregionie, liczba kin przystosowanych dla osób niepełnosprawnych zwiększyła się o 1/4.

Podregion, w którym odnotowano najintensywniejszy wzrost działalności kinowej, to podregion krakowski. W porównaniu z 2007 rokiem w podregionie krakowskim nastąpił przyrost liczby seansów o 9,0%, natomiast liczba widzów zwiększyła się o 6,7%. Liczba seansów zwiększyła się jeszcze tylko w m. Krakowie o 3,2%, natomiast liczba widzów w stolicy województwa zwiększyła się o 1,4% oraz o 2,2% w podregionie oświęcimskim. Ponadto w podregionie oświęcimskim zanotowano minimalny spadek (o 0,8%) liczby seansów. W podregionach tarnowskim i nowosądeckim odnotowano spadek zarówno liczby seansów jak i liczby widzów.

W podregionie krakowskim oraz samym m. Krakowie, w porównaniu z 2007 rokiem, zwiększyła się średnia liczba widzów przypadających na jeden seans. Natomiast w podregionach nowosądeckim, tarnowskim i oświęcimskim wskaźnik ten uległ zmniejszeniu. W największym stopniu wskaźnik ten zmniejszył się w podregionie tarnowskim (o 11,2%). Mimo to, liczba widzów przypadających na jeden seans w tym podregionie, była wciąż bardzo wysoka, niemniej różnica ta się zmniejszała.

Wykres 18. Liczba widzów kin na 1000 mieszkańców w 2008 r. według powiatów.

Liczba widzów przypadająca w 2008 roku na 1000 mieszkańców w całym województwie wynosiła 1011 osób. Z powyżej mapy wynika, że najwyższe wskaźniki dotyczą największych miast regionu – Krakowa, Nowego Sącza, Tarnowa, oraz obszaru Podhala. Z kolei niskie wskaźniki widzów na 1000 mieszkańców w powiatach okalających największe miasta, świadczą o tym, że kina z dużych miast zaspokajają potrzeby oglądania filmów nie tylko swoich mieszkańców, ale i mieszkańców swoich podregionów.

Z kolei na terenie trzech powiatów – miechowskiego, suskiego oraz wielickiego w ogóle nie było kin.

Spośród 45 małopolskich kin w 2008 r. jedynie 24 zgromadziły więcej widzów niż 10,0 tys., w tym 7 kin odnotowało frekwencję przekraczającą 100,0 tys. widzów. Co więcej jedynie 14 kin wyświetliło więcej niż 1,0 tys. seansów. 13 małopolskich kin nie wyświetliło więcej niż 100 seansów, a w 5 kinach frekwencja nie przekroczyła 1,0 tys. widzów.

Tabela 36. Ranking wszystkich kin w Małopolsce w 2008 r.

Lp.	Liczba seansów	Liczba seansów filmów polskiej produkcji	Liczba widzów	Liczba widzów filmów polskiej produkcji
1	Multikino Kraków	Cinema City Kraków Zakopianka	Multikino Kraków	Multikino Kraków
2	Cinema City Kraków Zakopianka	Multikino Kraków	Cinema City Kraków Galeria Kazimierz	Cinema City Kraków Galeria Kazimierz
3	Cinema City Kraków Galeria Kazimierz	Cinema City Kraków Galeria Kazimierz	Cinema City Kraków Zakopianka	Cinema City Kraków Zakopianka
4	Cinema City Kraków Plaza	Cinema City Kraków Plaza	Cinema City Kraków Plaza	Cinema City Kraków Plaza
5	Centrum Filmowe ARS Kraków	Centrum Filmowe ARS Kraków	Centrum Filmowe ARS Kraków	Centrum Filmowe ARS Kraków
6	Kino Pod Baranami Kraków	Kino Pod Baranami Kraków	Kino Pod Baranami Kraków	Kino Marzenie Tarnów
7	Kino Kijów Kraków	Kino Sokół Nowy Sącz	Kino Sokół Nowy Sącz	Kino Sokół Nowy Sącz
8	Kino Sokół Nowy Sącz	Kino Kijów Kraków	Kino Kijów Kraków	Kino Kijów Kraków
9	Kino Mikro & Mikroffala Kraków	Kino Giewont Zakopane	Kino Marzenie Tarnów	Kino Pod Baranami Kraków
10	Kino Tatry Nowy Targ	Kino Marzenie Tarnów	Kino Tatry Nowy Targ	Kino Tatry Nowy Targ

Z poniższej tabeli wynika, że czołówka kin małopolskich to krakowskie multipleksy, zajmujące pierwsze cztery miejsca we wszystkich rankingach. Na kolejnych miejscach plasują się krakowskie minipleksy, a za nimi kina pozostałych największych miast regionu: Tarnowa i Nowego Sącza. Ranking uzupełniają kina podhalańskie z Nowego Targu oraz Zakopanego.

Co ciekawe w segmencie kin jednosalowych dominują głównie kina z Tarnowa oraz południowej i wschodniej części województwa: Nowego Sącza, Zakopanego, Nowego Targu, Krynicy czy Limanowej. Kina z zachodniej części województwa pojawiają się sporadycznie, natomiast brakuje kin z północnej części regionu. Jest to tym bardziej interesujące, że w zachodniej części województwa znajduje się kilka średniej wielkości miast z liczbą ludności większą niż w miastach w południowej części województwa. Być może brak prężnie działających kin w tej części województwa spowodowany jest względną bliskością Krakowa.

Tabela 37. Ranking małopolskich kin jednosalowych w 2008 r.

Lp.	Liczba seansów	Liczba seansów filmów polskiej produkcji	Liczba widzów	Liczba widzów filmów polskiej produkcji
1	Kino Tatry Nowy Targ	Kino Giewont Zakopane	Kino Marzenie Tarnów	Kino Marzenie Tarnów
2	Kino Sokół Zakopane	Kino Marzenie Tarnów	Kino Tatry Nowy Targ	Kino Tatry Nowy Targ
3	Kino Giewont Zakopane	Kino Tatry Nowy Targ	Kino Millenium Tarnów	Kino Millenium Tarnów
4	Kino Marzenie Tarnów	Kino Sokół Zakopane	Kino Sokół Zakopane	Kino Sokół Zakopane
5	Kino Millenium Tarnów	Kino Wiśła Brzeszcze	Kino Giewont Zakopane	Kino Krokus Nowy Sącz
6	Kino Krokus Nowy Sącz	Kino Krokus Nowy Sącz	Kino Krokus Nowy Sącz	Kino Centrum Wadowice
7	Kino Jaworzyna Krynica	Kino Millenium Tarnów	Kino Sztuka Chrzanów	Kino Giewont Zakopane
8	Kino Sfinks Kraków	Kino Klaps Limanowa	Kino Centrum Wadowice	Kino Wiarus Gorlice
9	Kino Klaps Limanowa	Kino Centrum Wadowice	Kino Sfinks Kraków	Kino Jaworzyna Krynica
10	Kino Sokół Trzebinia	Kino Jaworzyna Krynica	Kino Jaworzyna Krynica	Kino Klaps Limanowa

3.3 Biblioteki

Powszechnie dostępnymi instytucjami kultury, podobnie jak kina, są biblioteki publiczne. Są one najbardziej dostępne dla szerszego grona odbiorców, pomimo stale spadającej liczby instytucji w skali ogólnopolskiej. Szczegółowe informacje dotyczące stanu sieci bibliotek małopolskich w 2008 r. przedstawia poniższa tabela.

Tabela 38. Najważniejsze dane na temat sieci małopolskich bibliotek w 2008 r. Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Placówki biblioteczne					Obiekty przystosowane dla niepełnosprawnych	Liczba ludności na 1 placówkę	Oddziały dla dzieci	Powierzchnia pomieszczeń w m ²	Czytelnie	
	biblioteki i filie				punkty biblioteczne					miejsca ogółem	liczba ludności na 1 miejsce
	ogółem	biblioteki	filie								
Polska	8420	2611	5809	210	1555	1511	3823	768	954622	108805	350
Małopolska	763	190	573	9	69	118	3951	75	68232	7965	413
bocheński	37	9	28	–	5	4	2419	1	2749	560	181
brzeski	30	7	23	–	3	2	2757	1	2148	303	300
chrzanowski	38	5	33	1	3	10	3114	1	3914	404	316
dąbrowski	19	8	11	–	5	3	2447	2	1712	207	284

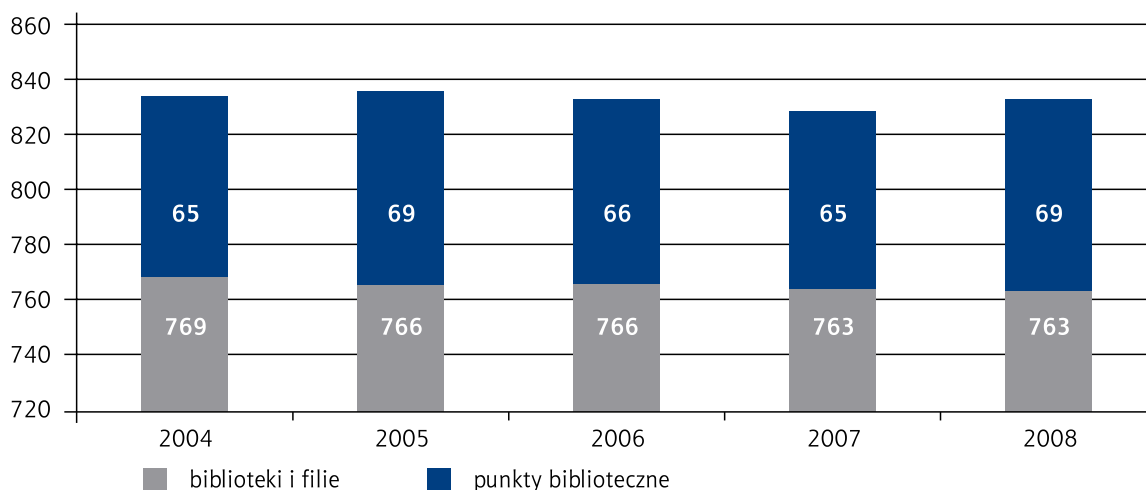
gorlicki	31	9	22	–	1	3	3337	1	2514	329	325
krakowski	62	17	45	–	8	11	3577	–	3509	429	584
limanowski	37	12	25	–	3	4	3085	2	3090	366	337
miechowski	15	7	8	–	2	2	2960	1	1461	141	357
myślenicki	24	9	15	1	2	5	4577	1	1814	189	630
nowosądecki	62	16	46	2	11	7	2759	2	3857	525	384
nowotarski	57	14	43	–	–	8	3232	–	3538	619	298
olkuski	31	6	25	–	3	5	3353	4	3302	266	429
oświęcimski	39	9	30	1	2	3	3744	2	3088	339	453
proszowicki	12	6	6	–	–	1	3613	1	591	76	571
suski	31	10	21	–	–	6	2664	3	2137	326	253
tarnowski	64	16	48	–	2	13	2955	9	5013	595	328
tatrzański	17	5	12	–	2	6	3429	1	1442	183	356
wadowicki	46	10	36	–	2	4	3240	4	3459	382	407
wielicki	20	5	15	–	–	2	5438	2	1632	162	671
miasta na prawach powiatu razem	91	10	81	4	15	19	9006	37	17262	1564	610
m. Kraków	71	8	63	4	11	10	94328	–	2305	151	561
m. Nowy Sącz	12	1	11	–	4	1	5 280	1	1 868	68	1242
m. Tarnów	8	1	7	–	–	8	1 409	36	13 089	1 345	765

763 małopolskie biblioteki stanowiły 9,1% instytucji tego typu w kraju, z czego biblioteki bez filii – 7,3%, a filie – 9,9%. Punkty biblioteczne województwa małopolskiego miały niewielki udział w sieci tych placówek w kraju, gdyż ich odsetek wynosił jedynie 4,4%, natomiast oddziały dla dzieci 9,8%. Małopolska charakteryzowała się więc liczbą bibliotek nieco wyższą niż przeciętna ogólnopolska. Jeżeli jednak przyjrzymy się liczbie ludności, która przypadała na 1 placówkę biblioteczną (czyli łączną liczbę bibliotek, filii oraz punktów bibliotecznych) to możemy zauważyć, że mieściła się ona w granicach przeciętnych ogólnopolskich wyników. Na 1 placówkę biblioteczną w Małopolsce przypadało 3951 mieszkańców (średnia ogólnopolska 3823). Można więc uznać, że nieco podwyższona liczba instytucji bibliotecznych odpowiadała na zapotrzebowanie czytelników. Należy jednak zaznaczyć, że małopolskie biblioteki były jednak średnio mniejsze niż przeciętna polska instytucja biblioteczna. Skupiały one 7,1% miejsc dla czytelników w porównaniu do liczby miejsc w skali Polski, natomiast liczba ludności przypadającej na 1 miejsce wynosiła 413 osób (średnia ogólnopolska 350).

Przyjrzymy się teraz niniejszym informacjom w ujęciu powiatowym, ponieważ na tym poziomie będzie można dostrzec ewentualne nierówności i słabe strony sieci tych instytucji. Liczba bibliotek w poszczególnych powiatach przedstawia się bardzo różnie, niestety rozbieżności pomiędzy poszczególnymi regionami nie są wynikiem istotnych różnic w liczbie ludności. Możemy stwierdzić, że w większości małopolskich powiatów dostęp do bibliotek jest porównywalny z przeciętnymi wynikami w skali kraju. Wartość wskaźnika ukazującego liczbę ludności przypadającą na 1 placówkę biblioteczną, poza powiatem wielickim oraz miastami Kraków i Nowy Sącz, utrzymywał się na podobnym lub też niższym poziomie w porównaniu z przeciętnymi wynikami ogólnopolskimi. Jednak w zakresie możliwości korzystania z czytelni bibliotek publicznych, wskaźniki były już znacznie gorsze. Wcześniej zostało już zasygnalizowane, że w czytelniach

małopolskich placówek bibliotecznych na jedno miejsce przypadło znacznie więcej ludności niż w skali ogólnopolskiej. W ujęciu powiatowym widać wyraźnie to zjawisko. Poza miastami na prawach powiatów niepokojąca sytuacja występowała w powiatach proszowickim, krakowskim oraz wielickim, gdzie potencjalne możliwości wykorzystania czytelni wydawały się być mocno ograniczone. Małopolska posiadała więc stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć placówek bibliotecznych, jednak jej wadą była stosunkowo mała liczba miejsc w czytelniach. Dane dotyczące stanu struktury publicznych placówek bibliotecznych w latach 2004–2008 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19. Małopolska sieć bibliotek publicznych w latach 2004–2008

Z powyższego wykresu wynika, że małopolska sieć publicznych placówek w omawianym okresie cechowała się wyjątkową stabilnością, zarówno liczbową jak i strukturalną. Liczby oraz odsetki punktów bibliotecznych, filii oraz bibliotek nie uległy znaczącym przemianom. W porównaniu do roku bazowego 2004 wzrosła nieznacznie powierzchnia biblioteczna oraz liczba miejsc dla czytelników, co było spójne z ogólnopolską tendencją. Analogiczną tendencję obserwujemy w przypadku liczby miejsc dla czytelników oraz powierzchni placówek bibliotecznych.

Tabela 39. Powierzchnia i liczba miejsc dla czytelników w małopolskich placówkach bibliotecznych

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008		
					ogółem	2004=100	2007=100
Powierzchnia pomieszczeń w m ²							
Ogółem	66996	66456	67338	67751	68232	101,8	100,7
Na 1 bibliotekę	87	87	88	89	89	102,6	100,0
Miejsca w czytelniach							
Ogółem	7 832	7 924	8 021	8 070	7 965	101,7	98,7
Liczba ludności na 1 miejsce	416	412	408	406	413	99,3	101,7

Jak widać, powierzchnia pomieszczeń bibliotecznych cechowała się tendencją wzrostową. Liczba miejsc w czytelniach nieznacznie spadła w 2008 r., ale i tak pozostała na poziomie wyższym niż w roku 2004. Brak zasadniczych zmian w liczbie placówek bibliotecznych połączony był także z faktycznym brakiem zmian w ich wielkości oraz liczbie miejsc. Możliwości korzystania z bibliotek publicznych w latach 2004–2008 w Małopolsce nie uległa większym zmianom.

Tabela 40. Zbiory małopolskich bibliotek publicznych w 2008 r.

Wyszczególnienie	Księgozbiór w tysiącach woluminów			Zbiory specjalne w tysiącach jednostek inwentarzowych				
	ogółem	książki	czasopisma	ogółem	w tym			
					rękopisy	mikroformy	materiały audiowizualne	dokumenty elektroniczne
Polska	135 262,6	133 642,1	1 620,5	4694,0	50,6	42,3	2 517,1	105,6
Małopolska	10 868,3	10 805,3	63,0	234,0	0,2	–	190,2	6,5
bocheński	402,3	401,1	1,2	13,2	–	–	13,0	0,2
brzeski	433,9	432,9	1,0	0,8	–	–	0,5	0,3
chrzanowski	583,4	583,2	0,2	10,3	–	–	9,8	0,4
dąbrowski	213,4	213,4	–	0,2	–	–	0,2	–
gorlicki	364,2	360,1	4,0	16,2	–	–	15,3	0,1
krakowski	670,3	670,2	–	1,3	–	–	0,9	0,4
limanowski	479,1	478,0	1,1	11,4	–	–	10,4	0,2
miechowski	199,4	199,2	0,2	0,2	–	–	0,1	0,1
myślenicki	245,0	244,9	0,1	1,1	–	–	1,1	–
nowosądecki	738,9	738,9	–	8,4	–	–	3,0	0,1
nowotarski	646,3	646,3	–	0,5	–	–	0,5	–
olkuski	462,3	462,3	–	5,1	–	–	4,0	1,1
oświęcimski	534,2	533,0	1,2	7,1	–	–	6,9	0,1
proszowicki	117,8	117,8	–	0,6	–	–	0,5	0,1
suski	358,5	358,0	0,5	1,4	–	–	0,8	0,6
tarnowski	855,4	854,5	0,9	1,6	–	–	0,9	0,7
tatrzański	244,2	239,7	4,4	0,5	–	–	0,5	–
wadowicki	524,8	523,0	1,8	5,9	–	–	5,5	0,1
wielicki	273,8	273,8	–	0,5	–	–	0,4	0,1
miasta na prawach powiatu	2 521,1	2 474,8	46,4	147,8	0,2	–	115,8	1,9
m. Kraków	1 869,1	1 836,4	32,7	74,1	–	–	46,2	1,1
m. Nowy Sącz	292,7	282,8	9,9	25,1	0,1	–	22,4	0,4
m. Tarnów	359,3	355,5	3,7	48,6	0,1	–	47,1	0,4

Małopolskie biblioteki publiczne posiadały stosunkowo bogate zbiory książek, które stanowiły 8,9% ogólnej liczby książek w Polsce. Znacznie bardziej ubogo przedstawiał się ten odsetek w małopolskich zbiorach czasopism (3,9%) oraz zbiorach specjalnych (5,0%). Kraków koncentrował znaczną część zbiorów małopolskich bibliotek publicznych i jego rola w regionie była nieporównywalnie większa niż pozostałych miast na prawach powiatu. W stolicy województwa znajdowało się 17,2% księgozbiorów (51,9%

czasopism) oraz 31,6% zbiorów specjalnych. Kraków pełnił również dominującą rolę wśród dużych miast regionu. Placówki biblioteczne tego miasta zgromadziły 74,1% księgozbiorów i 50,0% zbiorów specjalnych bibliotek miast na prawach powiatu.

Czy jednak wielkość zasobów lokalnych bibliotek jest tylko pochodną ich liczby, czy też jest wynikiem głębszego zróżnicowania zasobów sieci bibliotecznej? Przyjrzyjmy się teraz porównaniu dwóch wskaźników zawartych w tabeli.

Tabela 41. Wskaźniki zasobności małopolskich bibliotek publicznych w 2008 r.

Wyszczególnienie	Księgozbiór (w jednostkach inwentarzowych)		Zbiory specjalne	
	na 1 bibliotekę	na 1000 ludności	na 1 bibliotekę	na 1000 ludności
Polska	15632	3547	557	123
Małopolska	14133	3306	307	71
bocheński	10873	3960	357	130
brzeski	14464	4770	27	9
chrzanowski	15353	4569	272	81
dąbrowski	11232	3633	12	4
gorlicki	11747	3410	523	152
krakowski	10811	2677	21	5
limanowski	12949	3882	307	92
miechowski	13291	3962	13	4
myślenicki	10208	2059	46	9
nowosądecki	11917	3668	135	41
nowotarski	11339	3508	9	3
olkuski	14914	4055	164	45
oświęcimski	13697	3480	181	46
proszowicki	9820	2718	50	14
suski	11564	4340	44	17
tarnowski	13366	4386	26	8
tatrzański	14363	3748	31	8
wadowicki	11408	3374	128	38
wielicki	13692	2518	24	4
miasta na prawach powiatu – razem	27705	2641	1624	155
m. Kraków	233640	2477	9258	98
m. Nowy Sącz	24394	3465	2094	298
m. Tarnów	5060	3110	684	420

Na podstawie powyższej tabeli można stwierdzić, że małopolskie placówki biblioteczne były, przyrównując wartości wskaźników do przeciętnych wyników dla całego kraju, nieco słabiej wyposażone zarówno w księgozbiór jak, i zbiory specjalne. Dostęp ludności do posiadanych przez nie zbiorów nie był ograniczony, niemniej był nieco gorszy niż średnia wyliczona dla całego kraju. Można także stwierdzić, że krakowskie biblioteki publiczne posiadały przeciętnie znacznie bogatszy księgozbiór oraz zasoby zbiorów specjalnych niż pozostałe placówki województwa małopolskiego. Stosunkowo duże zbiory posiadały też biblioteki publiczne w Nowym Sączu. Zasoby zbiorów specjalnych w małopolskich bibliotekach publicznych były zdecydowanie uboższe i skoncentrowane w bibliotekach miast na prawach powiatu. Jedynie, przyglądając się danym dotyczącym dokumentów elektronicznych, możemy stwierdzić, że bogate zasoby posiadały także biblioteki powiatu olkuskiego. Warto odnotowania są także zasoby materiałów audiowizualnych w bibliotekach publicznych powiatów gorlickiego oraz oświęcimskiego.

Najmniejszy księgozbiór w przeliczeniu na 1 bibliotekę posiadały instytucje miasta Tarnowa oraz biblioteki powiatu proszowickiego, największy zaś w Krakowie oraz Nowym Sączu. Na stosunkowo dużą rolę małopolskich zbiorów w kraju decydujący wpływ miały niezwykle bogate zbiory Krakowa. Dziesięciokrotnie mniejsze zbiory w Nowym Sączu także miały duże znaczenie przy tworzeniu wartości wskaźnika dla całego województwa (tylko w tych dwóch miastach znajduje się 19,9% księgozbiorów, w tym 67,6% woluminów czasopism oraz 42,4% zbiorów specjalnych). Pozostałe powiaty posiadały w przybliżeniu podobne wyposażenie bibliotek w księgozbiory i zbiory specjalne, z wyłączeniem powiatu olkuskiego. Na tej podstawie można stwierdzić, iż zasoby sieci bibliotek publicznych w Małopolsce cechowały się pewną homogenicznością. Przeciętna liczba zbiorów w bibliotekach małopolskich utrzymywała się w zasadzie na stałym poziomie.

Tabela 42. Zakupy materiałów bibliotecznych w Małopolsce w 2008 r.

Wyszczególnienie	Liczba (w tysiącach)				Wartość w tysiącach złotych			
	książek	zbiorów specjalnych		tytułów prenumerowanych czasopism	książek	zbiorów specjalnych		tytułów prenumerowanych czasopism
		ogółem	w tym audiowizualnych			ogółem	w tym audiowizualnych	
Polska	3674,7	99,2	82,9	77,6	75925,3	3704,9	2636,7	10668,5
Małopolska	286,0	5,9	4,7	4,5	5742,3	208,7	152,9	644,3
miasta na prawach powiatu – razem	55,3	2,6	2,2	1,3	1230,2	90,9	77,9	206,1
m. Kraków	39,3	2,2	1,8	0,9	862,4	86,7	74,7	140,6
m. Nowy Sącz	10,9	0,0	0,0	0,2	237,8	0,9	0,0	31,9
m. Tarnów	5,1	0,4	0,3	0,2	130,0	3,4	3,2	33,6

Zwróćmy jeszcze uwagę na dane dotyczące zakupów materiałów bibliotecznych, zamieszczone w tabeli powyżej.

Małopolskie biblioteki publiczne zakupiły ponad 286 tys. książek za łączną wartość prawie 6 milionów złotych, co stanowiło 7,8% tego typu zakupów w kraju. Nieco

mniejszy odsetek dotyczył zbiorów specjalnych – 5,9%, a prenumerowanych tytułów czasopism – 5,8%. Można stwierdzić, że uzupełnianie księgozbiorów miało miejsce praktycznie w całym regionie – biblioteki największych miast zakupiły 19,3% książek. Inna tendencja miała miejsce w przypadku zbiorów specjalnych, których zakupy w największych miastach regionu stanowiły znacznie większy odsetek (44,1% zakupów, 43,6% wartości). Biblioteki Krakowa, Nowego Sącza oraz Tarnowa prenumerowały 28,9% czasopism i wydawały na ten cel 32,0% przeznaczonych na uzupełnianie księgozbiorów środków w całym województwie. Biblioteki w dużych miastach, znacznie większą wagę niż placówki biblioteczne w pozostałych regionach, przywiązywały do atrakcyjnych zbiorów specjalnych oraz prenumerat czasopism. Zakupy te wiązały się ze znacznie większymi kosztami (średni koszt książki to około 20 złotych, zbiorów specjalnych 35 złotych, prenumerata jednego tytułu to przeciętnie 143 złote). Biblioteki w tych miastach były również lepiej wyposażone w książki i mogły skupić się na innego rodzaju zakupach. Ponadto część znaczących bibliotek publicznych miała większe możliwości udostępniania zbiorów specjalnych w odpowiednio do tego celu przygotowanych czytelnich.

Ważną zmienną, świadczącą o nowoczesności biblioteki oraz możliwościach zapewnienia dodatkowych usług czytelnikom, jest komputeryzacja bibliotek. Małopolskie biblioteki wydawały się być znacznie lepiej skomputeryzowane niż przeciętna biblioteka ogólnopolska – 89,6% bibliotek posiadało komputery, natomiast w Polsce odsetek ten wynosił 66,6%. Warto zaznaczyć, że wszystkie biblioteki w miastach powiatowych były w 2008 r. w całości skomputeryzowane i stanowiły one połowę ogólnej liczby bibliotek wyposażonych w komputery, co wpływało z kolei w istotny sposób na wartość tego wskaźnika dla całego województwa. Wysoki odsetek bibliotek wyposażonych w komputery występował także w powiecie limanowskim (91,3%) i brzeskim (93,3%). Najstabilniej natomiast wyposażone były pod tym względem biblioteki powiatów: chrzanowskiego (55,3%), wadowickiego (54,3%) oraz oświęcimskiego (53,8%).

Przyjrzyjmy się jednak danym dotyczącym możliwości wykorzystania komputerów, znajdujących się w bibliotekach publicznych przez czytelników. Małopolska pod tym względem nie różniła się od przeciętnej krajowej biblioteki. Komputery z dostępem do Internetu stanowiły 88,1% ogółu komputerów użytkowanych w bibliotekach i filiach (Polska 89,7%), dostępne dla czytelników – 53,3% (Polska 55,3%), wśród których 91,3% (Polska 90,0%) dawało możliwość połączenia się z Internetem. Połowa komputerów w bibliotekach w Polsce była w pełni funkcjonalna dla czytelników (możliwość wykorzystania oraz dostęp do Internetu), natomiast w Małopolsce – 48,7%.

Tabela 43. Komputeryzacja małopolskich bibliotek publicznych w 2008 r. według powiatów

Wyszczególnienie	Biblioteki i filie			Komputery użytkowane w bibliotekach i filiach				
	ogółem	w tym wyposażone w komputery		ogółem	w tym z dostępem do Internetu	w tym dostępne dla czytelników		
		razem	w %			razem	w tym z dostępem do Internetu	z ogółem w %
Polska	8496	5655	66,6	29109	26111	16098	14553	50,0
Małopolska	202	181	89,6	2361	2080	1258	1149	48,7
bocheński	37	26	70,3	60	47	44	33	55,0
brzeski	30	28	93,3	96	90	66	62	64,6

chrzanowski	38	21	55,3	149	142	69	66	44,3
dąbrowski	19	14	73,7	46	42	31	28	60,9
gorlicki	31	26	83,9	91	77	45	45	49,5
krakowski	62	49	79,0	169	160	110	103	60,9
limanowski	37	34	91,9	96	74	51	49	51,0
miechowski	15	13	86,7	53	48	37	33	62,3
myślenicki	24	18	75,0	65	62	46	42	64,6
nowosądecki	62	46	74,2	138	109	75	67	48,6
nowotarski	57	39	68,4	100	86	57	53	53,0
olkuski	31	19	61,3	104	88	58	46	44,2
oświęcimski	39	21	53,8	107	101	50	46	43,0
proszowicki	12	11	84,6	42	38	27	25	59,5
suski	31	21	65,6	80	72	55	50	62,5
tarnowski	64	56	87,5	167	149	105	101	60,5
tatrzański	17	12	70,6	38	32	24	21	55,3
wadowicki	46	25	54,3	80	72	50	49	61,3
wielicki	20	15	75,0	47	45	26	25	53,2
miasta na prawach powiatu – razem	91	91	100,0	633	546	232	205	32,4
m. Kraków	71	71	100,0	450	420	162	142	31,6
m. Nowy Sącz	8	8	100,0	69	43	15	11	15,9
m. Tarnów	12	12	100,0	114	83	55	52	45,6

Trzeba jednak zaznaczyć, że wartość tego wskaźnika była niezwykle zróżnicowana dla poszczególnych powiatów. Najwyższą wartość przyjmowała w powiecie brzeskim (64,6%) najniższą zaś w miastach na prawach powiatu (45,6% w Tarnowie, 31,6% w Krakowie i 15,9% w Nowym Sączu). Wy tłumaczeniem tej sytuacji może być fakt dużej dostępności do szerokopasmowego, relatywnie taniego Internetu w dużych miastach – możliwość skorzystania z sieci w bibliotece wiąże się raczej z niedogodnościami (słabsze łącze, mniejsza dostępność). Poza największymi ośrodkami miejskimi, Internet w bibliotece może stanowić dla czytelników atrakcję oraz jedną z nielicznych szans na uczestnictwo w nowoczesnym społeczeństwie informacyjnym. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom komputeryzujące się biblioteki zapewniają także dostęp do Internetu dla czytelników.

Poza możliwościami technicznymi oraz zasobami księgozbiorów i zbiorów specjalnych niezwykle istotne znaczenie dla funkcjonowania bibliotek ma także potencjał wiedzy i doświadczenia pracowników placówek bibliotecznych.

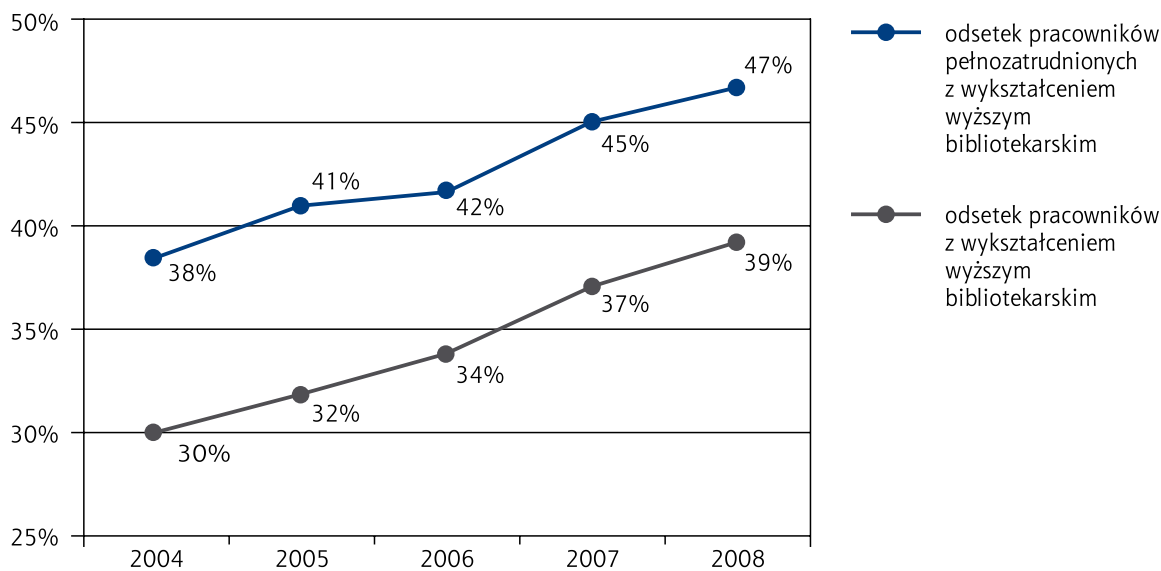
Tabela 44. Struktura wykształcenia i zatrudnienia pracowników małopolskich bibliotek publicznych w 2008 r.

Wyszczególnienie	Pracownicy					
	ogółem			w tym pełnozatrudnieni		
	razem	w tym z wykształceniem bibliotekarskim		razem	w tym z wykształceniem bibliotekarskim	
		wyższym	średnim		wyższym	średnim
Polska	17 972	6 187	6 193	13 432	5 355	4808
Małopolska	1 477	578	485	1 003	468	363
miasta na prawach powiatu – razem	434	260	120	385	230	114
m. Kraków	349	219	89	302	190	83
m. Nowy Sącz	37	21	8	36	21	8
m. Tarnów	48	20	23	47	19	23

Jak wynika z powyższej tabeli, w Polsce ponad $\frac{1}{3}$ (34,4%) pracowników bibliotek posiadało wykształcenie wyższe bibliotekarskie. Dla Małopolski odsetek ten był nieco wyższy i wynosił 39,1%. W miastach na prawach powiatu pracownicy byli zdecydowanie lepiej wykształceni niż wynosi średnia dla całego województwa – 59,9% pracowników posiadało wykształcenie wyższe bibliotekarskie. Najlepszy wynik zaś osiągnęli pracownicy bibliotek na terenie Krakowa: 62,8% mogło wylegitymować się specjalistycznym wykształceniem.

67,9% ogółu pracujących w małopolskich bibliotekach stanowiły osoby pełnozatrudnione. Dla całego województwa małopolskiego odsetek ten był nieco wyższy wśród pracowników z wykształceniem wyższym bibliotekarskim (81,0%) niż ze średnim bibliotekarskim (74,8%). W miastach na prawach powiatu, różnica w statusie zatrudnienia zwrócona była na korzyść pracowników z wykształceniem średnim bibliotekarskim (średnio 93,3% pracowników placówek bibliotecznych z tym wykształceniem posiadało zatrudnienie na pełen etat), a w Nowym Sączu i Tarnowie wszyscy pracownicy na tym poziomie wykształcenia posiadali zatrudnienie pełnowymiarowe. Dane dotyczące przemian w wykształceniu pracowników małopolskich bibliotek przedstawia poniższy wykres.

Wykres 20. Struktura wykształcenia pracowników bibliotek publicznych w Małopolsce w latach 2004–2008

Widać wyraźną tendencję wzrostową udziału pracowników z wyższym wykształceniem bibliotekarskim w ogóle pracujących w bibliotekach publicznych. W stosunku do roku 2004 odsetek ten był wyższy o 9 punktów procentowych, zarówno dla pracowników pełnozatrudnionych, jak i dla pracowników ogółem. Pracownicy pełnozatrudnieni byli nieco lepiej wykształceni.

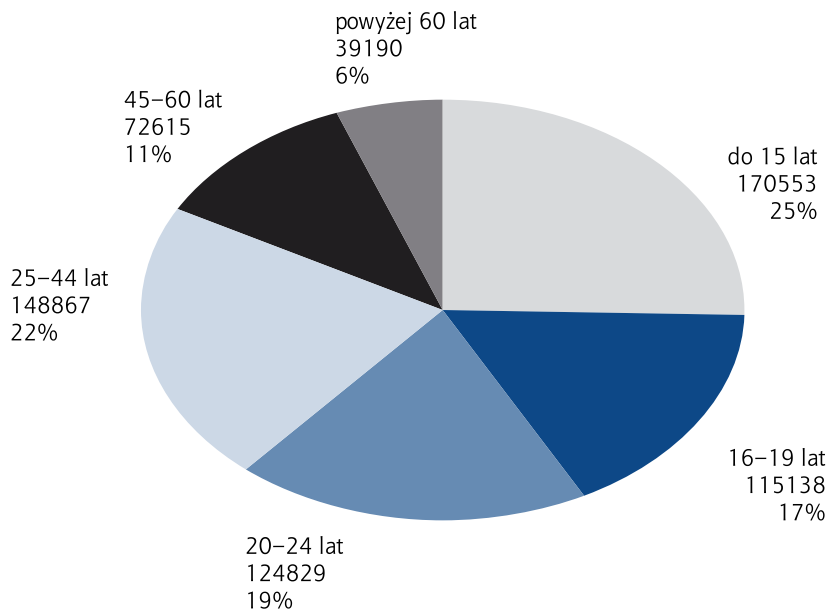
Zwróćmy teraz uwagę na wypożyczenia w bibliotekach małopolskich. Szczegółowe dane na ten temat zawiera poniższa tabela. Na jej podstawie można zaobserwować stałą tendencję spadkową zarówno w liczbie wypożyczeń na zewnątrz, jak i udostępnień tradycyjnych materiałów bibliotecznych (książek oraz czasopism) na miejscu w czytelnikach. Z drugiej jednak strony, należy zaznaczyć, że stale wzrasta stopień udostępnień zbiorów specjalnych (spada jednak liczba ich wypożyczeń na zewnątrz). Coraz większym zainteresowaniem cieszą się zwłaszcza dokumenty elektroniczne. Nie można na tej podstawie powiedzieć, że dokumenty elektroniczne wypierają tradycyjną książkę, jednak widać, że ta nowoczesna forma materiałów bibliotecznych zdobywa coraz większe uznanie wśród czytelników i być może jest szansą na ożywienie czytelnictwa.

Tabela 45. Wypożyczenia na zewnątrz i udostępnienia na miejscu w małopolskich bibliotekach publicznych w latach 2004–2008

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008		
					ogółem	2004=100	2007=100
Udostępnienia na miejscu (w tys.)							
księgozbioru razem	2692,2	2594,6	2487,7	2259,9	2156,3	80,1	95,4
w tym książek	1492,5	1479,0	1373,7	1249,9	1198,7	80,3	95,9
zbiorów specjalnych razem	287,6	859,7	667,9	680,8	666,8	231,8	97,9
w tym materiałów audiowizualnych	9,3	20,9	6,6	7,3	10,3	110,6	142,0
w tym dokumentów elektronicznych	271,7	834,5	653,5	664,9	640,4	235,7	96,3
Wypożyczenia na zewnątrz (w tys.)							
księgozbioru razem	13275,9	12741,1	12356,2	11882,2	11476,0	86,4	96,6
w tym książek	12829,6	12330,7	11977,6	11537,3	11155,1	86,9	96,7
zbiorów specjalnych razem	161,1	150,2	139,8	135,8	133,3	82,8	98,2
w tym materiałów audiowizualnych	148,1	136,7	124,7	117,5	113,8	76,8	96,9
w tym dokumentów elektronicznych	4,8	5,0	7,6	12,5	14,5	301,0	115,9

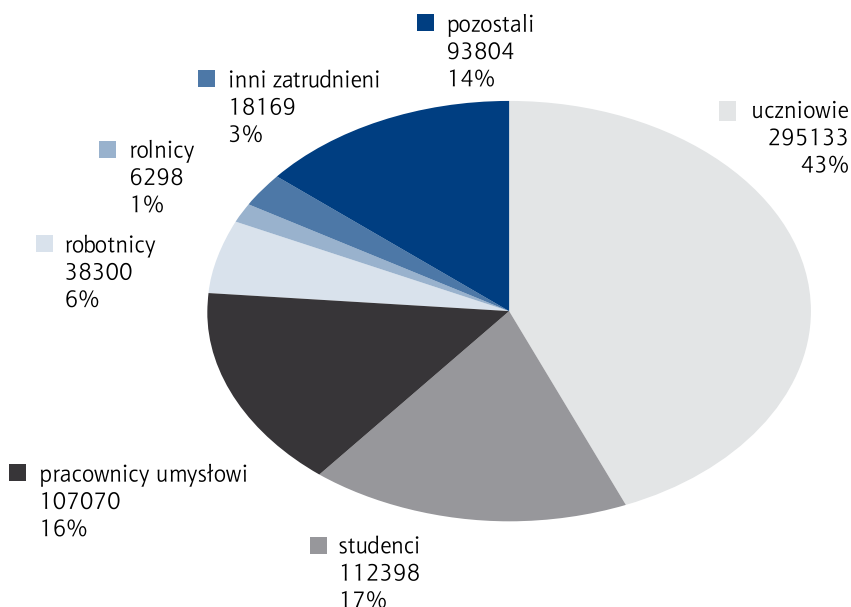
Osoby młode stanowiły znaczącą większość wśród czytelników w bibliotekach publicznych (ponad 60%). Wraz z rozpoczęciem kariery zawodowej spada zapotrzebowanie na wykorzystanie zasobów bibliotek publicznych. Widać to wyraźnie, jeżeli porównamy wartość współczynnika charakteryzującego liczbę czytelników na 1000 osób w danej kategorii wiekowej. I tak na 1000 osób w wieku do lat 19 przypadało średnio 328 czytelników, a na osoby w wieku 20–24 lata 346. Z drugiej strony dla osób w pierwszym dwudziestoleciu pracy zawodowej (25–44 lata) wskaźnik ten wynosił już 136 osób, dla kolejnej kategorii wiekowej (45–60 lat) – 93, natomiast na 1000 osób w wieku produkcyjnym przypada już tylko 57 czytelników zarejestrowanych w publicznych placówkach bibliotecznych.

Wykres 21. Struktura czytelników małopolskich bibliotek publicznych według wieku w 2008 r.

Dane dotyczące struktury zawodowej czytelników przedstawia poniższy wykres.

Wykres 22. Struktura czytelników małopolskich bibliotek publicznych według zajęcia w 2008 r.

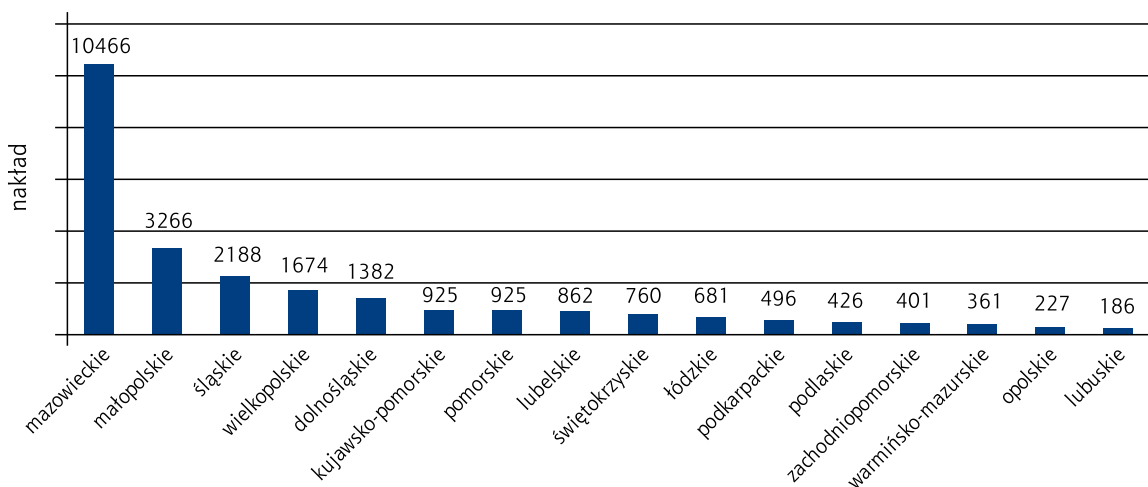

Osoby uczące się stanowiły 60% zarejestrowanych czytelników w publicznych bibliotekach. Pozostali czytelnicy (poza pracownikami umysłowymi) znacznie rzadziej korzystali z oferty bibliotek publicznych, na co składało się z jednej strony brak potrzeby wykorzystania książek w pracy zawodowej, z drugiej zaś konieczność dostępu do fachowej literatury, która rzadko bywa obecna na półkach ogólnodostępnych bibliotek.

ROZDZIAŁ 4. RYNEK WYDAWNICZY W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

Małopolskie jest jednym z największych regionalnych ośrodków wydawniczych w Polsce. Pod tym względem ustępuje jedynie Mazowszu. Rocznie ukazuje się tu ponad 3 tys. tytułów książek (drukowanych w łącznym nakładzie ok. 6 mln egz.) oraz ponad 700 tytułów prasowych.

Wykres nr 23. Książki wydane w 2008 r. w podziale na województwa

Źródło: Biblioteka Narodowa

Na przestrzeni ostatnich czterech lat daje się zauważyć stabilizację liczby wydawanych tytułów w Małopolsce (3017 w 2005; 3616 w 2006; 3266 w 2007; 3335 w roku 2008) oraz tendencję do spadku nakładów (10296 w 2005; 5739 w roku 2008), przy czym ów trend koresponduje z tendencjami ogólnopolskimi.

Wśród kilkuset małopolskich oficyn na szczególną uwagę zasługują wydawnictwa o znaczącym dorobku i wieloletnich tradycjach, przede wszystkim: Wydawnictwo Literackie, Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Oddział Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, oddziały Państwowego Wydawnictwa Naukowego i Wydawnictwa Prasowego. Większość małopolskich wydawnictw to podmioty prywatne; jednak znaczny odsetek oficyn stanowią wydawnictwa religijne i naukowe.

Udział w rynku poszczególnych wydawnictw przekłada się na ofertę wydawniczą, z czego 22% małopolskiej oferty to książki literackie (teksty literackie); 18% – książki o tematyce religijnej; 7% – prawo, administracja; 5% – szkolnictwo, edukacja; nadto filozofia, polityka, ekonomia, historia – po 4%; w mniejszym zakresie inne działy wiedzy i umiejętności: nauki przyrodnicze, inżynieria, medycyna (po 1–2%). Na podkreślenie zasługuje liczny odsetek wydawnictw o charakterze naukowym (głównie akademickich) – stanowią one bowiem aż 37% ogólnej liczby tytułów. Szczegółowe dane przedstawia tabela nr 46.

Tabela 46. Książki według treści w latach 2005–2008

Wyszczególnienie	2005		2006		2007		2008	
	tytuły	nakład w tys. egz.	tytuły	nakład w tys. egz.	tytuły	nakład w tys. egz.	tytuły	nakład w tys. egz.
Ogółem	3017	10296,0	3616	7676,7	3266	6005,4	3335	5739,4
Dział ogólny	52	1558,8	55	370,7	63	47,9	71	55,4
Filozofia. Psychologia	134	175,6	147	190,0	152	185,3	141	165,0
Religia. Teologia	552	1484,0	691	2244,7	664	1101,7	732	1156,9
Socjologia. Statystyka	75	71,1	96	74,5	104	102,8	117	75,4
Polityka. Ekonomia	131	130,5	163	152,8	128	84,9	156	120,3
Prawo. Administracja publiczna. Pomoc i opieka socjalna. Ubezpieczenia	216	259,4	242	289,4	110	117,9	54	51,4
Sztuka i nauka wojskowa	4	3,8	4	3,1	11	18,1	6	9,0
Szkolnictwo. Doksztalcanie nauczycieli	151	144,3	199	189,8	162	124,1	136	87,7
Etnografia, antropologia kultury	4	6,8	9	10,6	10	12,8	20	28,9
Filologia, języki, językoznawstwo	124	303,3	161	372,3	100	230,1	147	279,4
Matematyka	28	41,7	35	82,8	23	32,1	23	13,8
Nauki przyrodnicze	116	151,7	142	371,9	123	422,4	128	172,9
Nauki medyczne. Zdrowie publiczne	75	72,9	113	201,7	76	82,6	83	133,1
Inżynieria. Technika. Przemysł. Handel i rzemiosło	85	33,6	160	86,0	117	59,5	114	42,4
Rolnictwo, leśnictwo, hodowla, łowiectwo, rybołówstwo	8	3,7	55	62,6	31	27,3	46	59,6
Gospodarstwo domowe	5	18,7	3	13,0	9	131,5	6	19,0
Zarządzenie. Administracja i organizacja	57	33,0	78	63,3	53	35,0	49	44,6
Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Architektura.	57	63,2	86	121,4	92	139,4	83	93,0
Sztuki plastyczne i grafika. Fotografia	33	43,4	38	49,2	46	54,3	46	63,4
Muzyka. Widowisko. Teatr. Film i kino	55	99,0	44	60,6	62	248,2	63	72,1
Gry i sport	9	24,4	34	32,9	14	17,6	14	16,5
Historia literatury i krytyka literacka	119	159,2	135	156,1	121	186,8	125	187,7
Teksty literackie	673	4853,2	661	2100,7	678	2043,5	650	1960,9
Geografia	94	225,0	69	144,4	75	149,6	50	86,8
Historia, biografie	160	335,7	196	232,2	242	350,0	275	744,2

Źródło: Biblioteka Narodowa

Horyzont tematyczny czasopism jest w dużej mierze zbieżny z przedstawioną ofertą książek; jedyną różnicą jest nieco wyższy odsetek czasopism naukowych i fachowych (odpowiednio: 258 i 96 tytułów). Wydawnictwa te stanowią aż 49% wszystkich tytułów. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia tabela nr 47.

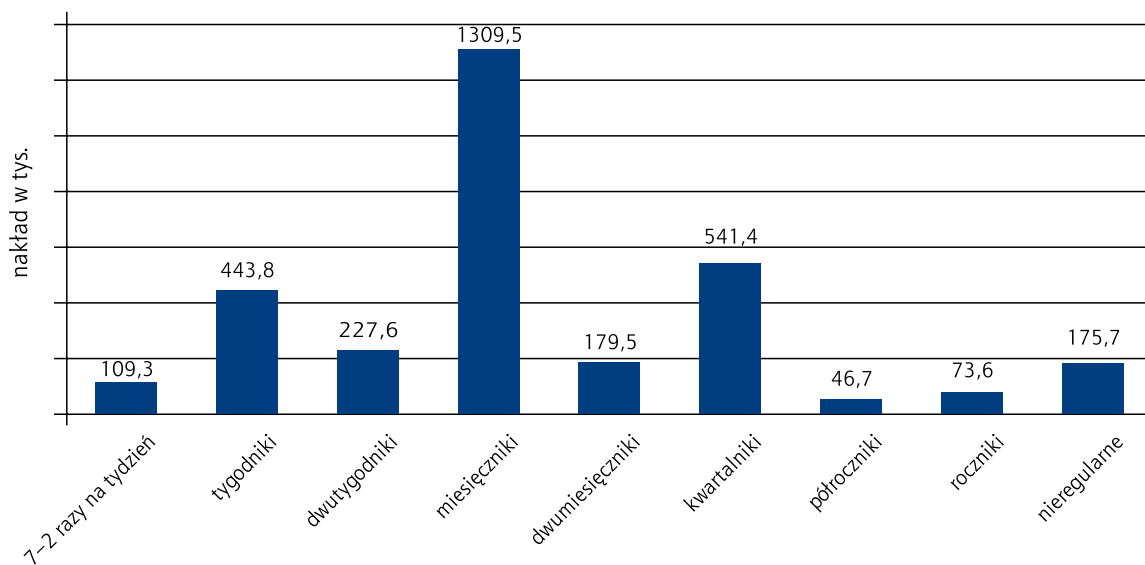
Tabela 47. Wydawnictwa periodyczne według treści w 2008 r.

Wyszczególnienie	2008							
	tygodniki	dwutygodniki	miesięczniki	dwumiesięczniki	kwartalniki	półroczniki	roczniki	nieregularne
Dział ogólny	1	1	3	–	11	8	12	10
Filozofia. Psychologia	–	–	–	–	5	5	4	4
Religia. Teologia	2	1	29	16	26	6	9	8
Socjologia. Statystyka	6	6	61	10	36	1	4	11
Polityka. Ekonomia	–	4	14	2	12	4	4	15
Prawo. Administracja publiczna. Pomoc i opieka społeczna. Ubezpieczenia	–	–	11	1	7	1	4	9
Sztuka i nauka wojskowa	–	–	1	–	1	–	–	–
Szkolnictwo. Doksztalcanie nauczycieli	–	–	11	8	11	2	4	8
Handel. Łączność. Transport. Turystyka	–	–	–	–	–	–	–	–
Etnografia. Antropologia kultury	–	–	1	–	1	–	2	1
Filologia. Języki. Językoznawstwo	–	–	–	1	1	1	10	4
Matematyka	–	–	–	–	2	–	3	1
Nauki Przyrodnicze	–	–	2	1	16	9	2	9
Nauki medyczne. Zdrowie publiczne	–	–	8	11	27	3	2	2
Inżynieria. Technika. Przemysł. Handel i rzemiosło	–	–	7	6	19	3	3	3
Rolnictwo. Leśnictwo. Hodowla. Łowiectwo. Rybołówstwo	–	1	6	2	3	6	7	1
Gospodarstwo domowe	–	–	–	–	–	–	–	–
Zarządzanie. Administracja i organizacja	–	–	7	2	4	2	1	1
Planowanie przestrzenne. Urbanistyka. Architektura	–	–	1	1	3	–	4	1
Sztuki plastyczne i grafika. Fotografia	–	–	1	–	3	–	–	–
Muzyka. Widowiska. Teatr. Film i kino	–	–	1	1	2	1	1	1
Gry i sport	–	–	5	–	6	2	3	1
Historia literatury i krytyka literacka	–	–	–	1	–	–	4	1
Teksty literackie	2	–	–	1	1	1	1	2
Geografia	–	–	–	–	–	1	–	2
Historia. Biografie	–	–	1	–	4	1	8	7
Ogółem	11	13	170	64	201	57	92	102

Źródło: Biblioteka Narodowa

W Małopolsce drukowanych jest ponad 700 wydawnictw periodycznych, w tym dwie regionalne gazety codzienne: „Dziennik Polski” i „Gazeta Krakowska” (łącznie jednorazowy nakład – 109 tys. egz.); 11 tygodników (m.in. „Tem”, „Przełom”, „Tygodnik Podhalański” i in. – łączny nakład jednorazowy – 443 tys. egz.); nadto: 13 dwutygodników; 170 miesięczników; 64 dwumiesięczników oraz 201 kwartalników. Liczbę tę uzupełniają ponad 350 wydawnictw o większej amplitudzie periodyczności (57 półroczników, 92 roczniki i 102 pism drukowanych nieregularnie). Nakład poszczególnych typów wydawnictw periodycznych przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 24. Gazety i czasopisma wydane w Małopolsce według nakładu

Źródło: Biblioteka Narodowa

ROZDZIAŁ 5. MIĘDZYNARODOWE FESTIWALE MAŁOPOLSKI

Folklor i sztuka ludowa

Góralski Karnawał w Bukowinie Tatrzańskiej – w 2008 roku odbył się 36. Góralski Karnawał połączony z ogólnopolskim konkursem grup kolędniczych, który zgromadził około 70 zespołów. Historia Karnawału sięga roku 1973, kiedy to z inicjatywy Józefa Koszarka po raz pierwszy zorganizowano międzyregionalny, a w latach następnych Ogólnopolski Konkurs Grup Kolędniczych.

Obok konkursu grup kolędniczych w ramach Góralskiego Karnawału odbywa się, trwający do późnych godzin nocnych, konkurs tańca zbójnickiego oraz przegląd par tanecznych. Ostatni dzień festiwalu wypełniają imprezy plenerowe: zawody strzeleckie, zawody narciarskie w strojach regionalnych i oczywiście wyścig kumoterek. Z imprez towarzyszących Góralskiemu Karnawałowi wymienić warto: spektakle w wykonaniu Amatorskiego Zespołu Teatralnego im. Józefa Piłsudskiego z Bukowiny Tatrzańskiej, występy zespołów regionalnych z kraju i z zagranicy, a także, organizowane przez Stowarzyszenie Twórców Ludowych, wystawy i kiermasze, na których prezentowane były prace z zakresu wszystkich dziedzin twórczości ludowej.

Konkurs Malowana Chata w Zalipiu – cykliczna impreza prezentująca zjawisko malowania wsi Powiśla Dąbrowskiego i będąca wizytówką Małopolski. Mimo iż ma charakter lokalny (kilkanaście wsi, około stu twórców), stanowi ewenement na skalę europejską. Zadaniem konkursu jest podtrzymywanie i dokumentacja unikatowej tradycji zdobienia domostw malaturami w bogate, barwne motywy kwiatowe pokrywane są ściany na zewnątrz i wewnątrz izb mieszkalnych, piece, meble, ceramika, a także budynki gospodarcze: stajnie, stodoły, piwnice, studnie. Zarówno pojedyncze kwiatony, jak i złożone kompozycje najpiękniej prezentują się na ścianach tradycyjnych, drewnianych chat. Ale wkomponowanie ich w nowoczesną architekturę bądź we wnętrza współczesnych domów również stanowi ciekawy przykład ludowej estetyki. Jest ona jednocześnie potwierdzeniem ciągłości tradycji: u jej zarania stoi bowiem prymitywne dziewiętnastowieczne malarstwo tzw. packami – plamami z naturalnych barwników, a dziś tworzą ją nowe zalipińskie wzory z niezmywalnych farb. W 2008 roku konkurs odbył się 25 maja.

Międzynarodowy Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych Święto Dzieci Gór w Nowym Sączu – w dniach od 20 do 27 lipca 2008 roku Małopolskie Centrum Kultury Sokół w Nowym Sączu zorganizowało kolejną edycję festiwalu. Impreza ma wyjątkową formułę – sześć zespołów zagranicznych tworzy wraz z sześcioma zespołami polskimi tzw. pary kamrackie. W czasie trwania imprezy dzieci razem mieszkają, występują, bawią się, zwiedzają, dzięki czemu znajdują pomiędzy sobą nić porozumienia. Kształtuje się tolerancja i akceptacja dla odmienności kulturowych, religijnych, obyczajowych. Każda para ma swój Dzień Narodowy, podczas którego jest gwiazdą koncertów, a zespoły prezentują zwyczaje, tradycje, rękodzieło oraz kuchnie swoich regionów.

Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem – każdego roku w drugiej połowie sierpnia w Zakopanem organizowana jest jedna z najważniejszych imprez folklorystycznych na świecie, mająca charakter konkursu. Jest wielkim wydarzeniem kulturalnym, które na stałe wrosło w klimat Zakopanego i Podhala. Szerokie grono odbiorców z Polski i z zagranicy przyciąga prestiż festiwalu oraz atrakcyjność imprez towarzyszących, takich jak: Mistrzostwa Podhala w Powożeniu; Konkurs na Fiakra Roku; Przegląd Śpiewu Pytackiego; Konkurs Kapel, Instrumentalistów i Śpiewaków Ludowych; Dni Narodowe; Kiermasz Sztuki Ludowej; Koncert *Na Folkową Nutę*; Konferencja i Warsztaty Folkowe; Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Instrumentarium Muzyki*

Ludowej; Festiwal Muzyki Łuku Karpat *Wierchowe Nuty*; Konkurs Literacki im. Tadeusza Staicha na wiersz o tematyce górskiej.

Co roku ulice Zakopanego przemierza orszak weselny oraz tradycyjne górskie wesele. W ramach Festiwalu odbywa się wystawa owczarków podhalańskich, wystawa lutnicza *Tradycyjne Instrumentarium Muzyczne Regionów Górskich*, otwarte pracownie zakopiańskich artystów, galerii i muzeów.

Międzynarodowy Turniej Rycerski o Złoty Warkocz Tarłówny w Dębnie – w dniu 28 września 2008 roku odbyła się kolejna edycja turnieju rycerskiego. Impreza organizowana jest na terenach przylegających do Zamku w Dębnie – jednego z nielicznych zachowanych w Polsce zabytków rezydencjonalnej średniowiecznej architektury obronnej, wzniesionego w końcu XV wieku. Corocznie gromadzi kilkanaście tysięcy widzów, którzy mogą obejrzeć pokazy średniowiecznych walk rycerskich, artylerii i konnicy. W Turnieju biorą udział bractwa rycerskie z Polski, Węgier i Słowacji oraz zawodowe grupy kaskaderskie.

Dodatkową atrakcją wydarzenia są występy artystyczne nawiązujące do tła historycznego. Na placu turniejowym odbywają się pokazy taneczne, natomiast na dziedzińcu zamkowym realizowane są koncerty muzyki dawnej. Turniej kończy się wieczorem wielką bitwą z udziałem wszystkich uczestniczących w pokazach bractw i grup, po czym następuje pokaz sztucznych ogni. Przedsięwzięciu towarzyszy całodzienny jarmark.

Międzynarodowy Festiwal Koronki Klockowej w Bobowej – cieszące się niegdyś ogromną popularnością koronkarstwo klockowe jest dzisiaj w Polsce rzemiosłem zanikającym. Jedynym ośrodkiem propagującym tradycje z nim związane jest Bobowa, gdzie od 2000 roku organizowana jest kilkudniowa impreza poświęcona temu kunsztowi. Koronczarki z różnych części Europy prezentują na niej swoje wyroby, które można zakupić na kiermaszu towarzyszącym wystawie prac nagrodzonych w Ogólnopolskim Konkursie Koronek Klockowych.

Działalność na rzecz kultury grup narodowych i etnicznych

Dni Pamięci Żydów Galicyjskich *Galicjaner Sztetl* – cykliczna impreza organizowana nieprzerwanie od 1995 roku. Jej naczelnym celem jest promowanie dziedzictwa historycznego i kulturalnego Żydów zamieszkujących niegdyś tereny Galicji Zachodniej oraz upamiętnienie ofiar Szoah – Zagłady.

Od 2004 roku imprezy pod wspólną nazwą *Galicjaner Sztetl* odbywają się nie tylko w Tarnowie, ale także w innych, dawnych sztetlach na terenie dzisiejszego województwa małopolskiego, w Bobowej – niegdysiejszej siedzibie rodu słynnych cadyków Halbersztamów, w Dąbrowie Tarnowskiej, w Ryglicach oraz w Żabnie.

Festiwal Kultury Żydowskiej w Krakowie – jest jednym z najstarszych i najbardziej prestiżowych festiwali tego typu na świecie, a jednocześnie jednym z najszerzej znanych opinii międzynarodowej wydarzeń kulturalnych w Polsce. Celem Festiwalu od samego początku było pokazanie autentycznej, żywej i wciąż rozwijającej się kultury żydowskiej – zarówno tej z diaspory, jak też z Izraela – we wszystkich jej odcieniach: od bardzo tradycyjnej aż po współczesną awangardę.

Święto Kultury Łemkowskiej *Łemkowska Watra* w Zdyni – jedno z największych międzynarodowych wydarzeń kulturalnych województwa małopolskiego oraz największe święto kulturalne społeczności łemkowskiej na świecie. Ma ono istotne znaczenie dla zachowania oraz rozwoju kultury regionalnej grupy etnicznej Łemków.

Trwająca trzy dni impreza ma charakter cykliczny. Uczestniczy w niej rokrocznie około 10 tysięcy osób – mieszkańców Beskidu Niskiego, diaspora łemkowska z kraju oraz

z zagranicy (Kanady, Ukrainy, Słowacji, USA, Chorwacji, Serbii). Na Watrze występuje około tysiąca wykonawców łemkowskiej muzyki ludowej, rockowej, folkowej, jazzowej oraz różnych teatralizowanych form scenicznych. Festiwalowi towarzyszą m.in. obchody rocznicowe upamiętniające wydarzenia historyczne oraz wybitne postaci, łemkowska Spartakiada, warsztaty i konkursy dla dzieci o nazwie *Watroczka*, wystawa prac współczesnych artystów łemkowskie Jeruzalem, prezentacje tradycyjnych łemkowskich rzemiosł tudzież wiele innych atrakcji kulturalnych związanych z kulturą materialną i duchową łemkowszczyzny.

Międzynarodowy Tabor Pamięci Romów w Tarnowie – szczególna pielgrzymka do miejsc zagłady Romów, która miała miejsce pod koniec drugiej wojny światowej. Od 1996 roku Tabor złożony z muzealnych wozów oraz karawany samochodów prowadzonych przez Romów z różnych krajów wyrusza sprzed Muzeum Etnograficznego w Tarnowie.

W trakcie czterodniowego Taboru jego uczestnicy modlą się w miejscach kaźni i przy zbiorowych mogiłach, odwiedzając miejscowości, w których znajdują się masowe groby romskie: Bielczę (grób 41 ofiar), Borzęcin (29), Szczurową (93) i Żabno (60). Współorganizatorem imprezy, której 10., jubileuszowa edycja odbyła się w 2009 roku, jest Centrum Kultury Romów w Tarnowie.

Muzyka

Festiwal Wirtuozerii i Żartu Muzycznego *Fun & Classic* w Nowym Sączu – od 2001 roku Nowy Sącz staje się w ostatnim tygodniu karnawału stolicą muzyki nietuzinkowej, zabawnej, wirtuozowskiej i pomysłowej.

Każdego roku w przedsięwzięciu biorą udział artyści polscy i zagraniczni, wirtuozi różnych instrumentów, mający jednocześnie poczucie dystansu wobec własnej osoby i uprawianej profesji, a co za tym idzie – umiejący się tą profesją bawić. Z połączenia wirtuozerii i swoistej zabawy muzyką powstają nie tyle koncerty, ile niepowtarzalne widowiska, emanujące energią oraz subtelnym i wyrafinowanym żartem muzycznym na najwyższym poziomie. Względnie młody *Fun & Classic* wpisał się już na stałe w krajobraz małopolskich festiwali muzycznych, będąc jednocześnie imprezą unikatową w skali kraju.

Międzynarodowy Festiwal Piosenki Żeglarskiej *Shanties* w Krakowie – *Shanties* odbywa się w Krakowie od 1981 roku. W swych początkach miał charakter kameralnego spotkania (dwudziestu wykonawców i około stu widzów), wkrótce stał się jednak imprezą na skalę ogólnokrajową, znaną nie tylko w kręgach żeglarskich, a od 1987 roku jest festiwalem międzynarodowym.

W ramach Festiwalu odbywają się: koncerty promocyjne, koncerty prezentujące rozmaite gatunki szanty i piosenki żeglarskiej spotkania ze znanymi postaciami świata żeglarskiego, wystawy fotograficzne i modeli żaglowców, pokazy makramy, projekcje filmów, promocja ciekawych imprez żeglarskich w kraju i za granicą.

Międzynarodowy Festiwal i Konkurs Sztuki Wokalnej im. Ady Sari w Nowym Sączu – zapoczątkowana w 1985 roku i odbywająca się co dwa lata międzynarodowa impreza upamiętniająca wielką polską śpiewaczkę Adę Sari. Począwszy od 15. edycji, towarzyszy jej hasło *Sztuka Wokalna Europy Środkowej*. Warstwa koncertowa prezentuje najważniejsze spektakle scen operowych naszej części Europy, a międzynarodowy Konkurs to od lat jedno z bardziej prestiżowych zmagani wokalnych na kontynencie. Bierze w nich udział około stu młodych śpiewaków z różnych zakątków ziemi.

Międzynarodowy Festiwal Jazzowy *Starzy i młodzi, czyli jazz w Krakowie* – w ramach Festiwalu odbywają się koncerty z udziałem znakomitych artystów – gwiazd polskiego i światowego jazzu. Głównym celem imprezy jest premierowy pokaz projektów muzycznych reprezentujących różnorodne nurty i style w jazzie, a jej niepowtarzalna formuła polega

na umożliwieniu artystycznej konfrontacji młodych muzyków z ich mistrzami. Współorganizatorem imprezy jest Krakowska Szkoła Jazzu i Muzyki Rozrywkowej.

Rozstaje Festiwal Muzyki Tradycyjnej – *Rozstaje* to jeden z najważniejszych festiwali world music w Polsce i w tej części Europy, międzynarodowe forum najciekawszych zespołów różnych części świata: koncerty plenerowe na wielkiej scenie (Rynek Główny w Krakowie), koncerty kameralne (Filharmonia Krakowska, klub festiwalowy), warsztaty tańców tradycyjnych w ramach Wyszegradzkiego Domu Tańca oraz Szkoły na Rozstajach: warsztaty instrumentalne i warsztaty śpiewu tradycyjnego.

Rozstaje to również konfrontacja międzynarodowej i polskiej sceny world music, etno-jazz i etno. Można tu spotkać rozmaite style i gatunki muzyczne: od tradycyjnych po przetworzenia i eksperymenty z pogranicza muzyki tradycyjnej i jazzowej, folkowej i rockowej oraz klasycznej inspirowanej się motywami tradycyjnymi. Szczególną formą koncertów kameralnych festiwalu są cykle tematyczne: Koncert Jednego Instrumentu – prezentacje wybitnych instrumentalistów, których dokonania artystyczne wyznaczają nowe kierunki sceny awangardowej i world music) oraz Koncert Pieśni Epickich – cykl monograficzny, retrospekcja tradycji średniowiecznych pieśni świeckich poszerzona o współczesne interpretacje i nawiązania do gatunku.

Festiwal Muzyka w Starym Krakowie – jedno z najważniejszych i najbardziej prestiżowych wydarzeń cyklicznych organizowanych w Krakowie, na stałe wpisane w kalendarz imprez kulturalnych miasta. Od lat przyciąga rzesze słuchaczy z całego kraju, ale przede wszystkim z zagranicy. Koncerty zazwyczaj mają miejsce w zabytkowych wnętrzach kościołów, synagog, muzeów, na dziedzińcach, w Kopalni Soli w Wieliczce, na Zamku Królewskim na Wawelu oraz w Filharmonii Krakowskiej – w zależności od charakteru wykonywanej muzyki.

Europejski Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy – na dwa tygodnie w roku Krynica wypełnia się publicznością przybyłą z różnych zakątków świata, by uczestniczyć w wielkim muzycznym święcie z udziałem plejady wspaniałych śpiewaków, muzyków, tancerzy, aktorów i gwiazd estrady. W programie festiwalu znajdują się: przedstawienia operowe i baletowe, operetkowe i musicalowe, sztuki dramatyczne i parady gwiazd, a także filmy z Janem Kiepurą.

Coke Live Music Festival w Krakowie – wydarzenie muzyczne kończące koncertowe lato w Polsce, prezentujące najlepsze i najciekawsze trendy zaznaczające się w nowoczesnej światowej muzyce popularnej, reprezentowanej przez ponad 30 polskich i zagranicznych wykonawców. Międzynarodowy format artystów grających na Coke Live sprawia, że jest on popularny nie tylko w kraju, ale również za granicą.

Międzynarodowy Konkurs Współczesnej Muzyki Kameralnej w Krakowie – należy do największych konkursów interpretatorskich muzyki współczesnej w Europie. Co roku ponad kilkudziesięciu solistów i zespołów zakwalifikowanych do finału ocenianych jest przez światowej sławy muzyków i kompozytorów.

Konkurs powstał z inicjatywy krakowskiego środowiska kulturalnego Stowarzyszenie Instytut Sztuki. Jego pierwsza edycja odbyła się w 1997 roku pod honorowym patronatem Krzysztofa Pendereckiego, a celem jest wyłonienie i promowanie młodych talentów muzycznych, pomoc w kierowaniu ich dalszą karierą oraz popularyzacja polskiej muzyki współczesnej na świecie.

Uczestnicy wykonują dwa utwory współczesnych kompozytorów. Wymogiem konkursowym jest prezentacja przynajmniej jednego utworu kompozytora polskiego, co ma służyć promocji rodzimej muzyki.

Międzynarodowy Konkurs Młodych Zespołów Jazzowych Jazz Juniors w Krakowie – jeden z najstarszych festiwali jazzowych w Polsce umożliwiający młodym ludziom poddać ich artystycznych dokonań ocenie profesjonalnego jury. Najważniejszym celem imprezy jest poszukiwanie i odkrywanie nieoszlifowanych diamentów przyszłej sceny jazzowej, a zadanie to realizowane jest z wielkim powodzeniem. Młodzi wykonawcy, stając w konkursowe szranki, zdobywają niezbędne w branży muzycznej doświadczenie w prezentowaniu się przed publicznością, co owocuje w ich późniejszym, profesjonalnym życiu zawodowym. W kolejnych edycjach Jazz Juniors biorą udział zespoły jazzowe z całej Europy, kwalifikowane do Konkursu ściśle według regulaminu.

Malarstwo i grafika

Międzynarodowe Biennale Pasteli w Nowym Sączu – zapoczątkowany w 1987 roku sądecki przegląd malarstwa pastelowego miał początkowo skromny ogólnopolski charakter, dziś natomiast znany jest w Polsce i za granicą.

Międzynarodowe Biennale Pasteli jest konkursem organizowanym dla artystów profesjonalnych z kraju i z zagranicy. Organizatorzy dążą do promocji tego rodzaju twórczości oraz do stworzenia w Nowym Sączu Europejskiego Centrum Malarstwa Pastelowego.

Fotografia

Międzynarodowy Konkurs Fotograficzny im. Jana Sunderlanda Krajobraz Górski w Nowym Targu – organizowany cyklicznie od 1980 roku konkurs jest jedną z najstarszych imprez fotograficznych w Polsce i w Europie, a archiwum powstałe z nagrodzonych prac stanowi doskonałe odzwierciedlenie zmian, jakie zachodziły w fotografii w ostatnich dziesięcioleciach. Celem tej inicjatywy jest popularyzacja fotografii górskiej, zaprezentowanie dążeń i osiągnięć twórczych, gromadzenie najciekawszych fotografii o tematyce górskiej oraz ich ekspozycja w galeriach polskich i zagranicznych.

Impreza adresowana jest do wszystkich fotografujących profesjonalistów i amatorów. Od roku 2005 Konkurs organizowany jest pod patronatem FIAP (Międzynarodowej Federacji Sztuki Fotograficznej).

Film

Krakowski Festiwal Filmowy – jest jedną z najstarszych w Europie imprez poświęconych filmom dokumentalnym, animowanym oraz krótkim fabułom. Podczas 7 dni widzowie mają okazję obejrzeć około 300 filmów z Polski i z całego świata. Trzonem Festiwalu pozostają trzy konkursy – polski, międzynarodowy oraz dokumentów pełnometrażowych. Obok sekcji konkursowych odbywają się pokazy specjalne, takie jak: retrospektywy mistrzów, cykle tematyczne, projekcje archiwalne. Wydarzeniu towarzyszą wystawy, koncerty i pokazy plenerowe.

Międzynarodowy Festiwal Filmowy *Etiuda & Anima* w Krakowie – głównym punktem festiwalowego programu są dwa międzynarodowe konkursy: etiud studenckich świata oraz krótkometrażowych animacji, zarówno profesjonalnych, studenckich, jak i niezależnych. Przyznawane są nagrody: w pierwszym przypadku Złote, Srebrne i Brązowe Dinozaury, w drugim – Złote, Srebrne i Brązowe Jabberwocky. Od kilku lat wręczana jest również nagroda Specjalnego Złotego Dinozaura dla wybitnego artysty łączącego własną działalność twórczą z pracą pedagogiczną.

Wśród szeregu stałych punktów programu znajdują się: „dziesiątki” – dziesięciu najlepszych, oraz cykl Autoportrety Twórców Animacji, w ramach którego widzowie mają rzadką okazję, by zaobserwować powstawanie animacji na żywo. *Etiuda & Anima* ma na celu popularyzację różnych form twórczości krótkometrażowej, w tym zwłaszcza filmu animowanego, oraz promocję dokonań najmłodszego pokolenia artystów.

Teatr

Krakowskie Reminiscencje Teatralne – organizowana od 1975 roku impreza ciesząca się renomą festiwalu aktywnego. Reminiscencje zawsze szły z duchem czasu, reagowały na nowe koncepcje teatralne i metody scenicznej pracy, uświadamiały widzom, że teatr to ruch, zmiana, poszukiwanie tego, co w sztuce teatralnej najciekawsze, najbardziej ożywcze.

Tematy kolejnych edycji mają nadawać programowi wspólny mianownik i zachęcać do dyskusji. Jednocześnie formułowane są w taki sposób, by nie stanowiły szczególnego ograniczenia, lecz umożliwiały konfrontację rozmaitych wypowiedzi artystycznych. W efekcie przedstawienia o pozornie odległej wymowie, umieszczone w nowym kontekście, nabierają zaskakujących znaczeń. Istotą festiwalu pozostaje próba wychwycenia i pokazania interesujących zjawisk scenicznych, wyznaczających nowe obszary myślenia o teatrze. Oryginalni artyści, teatr pełen świeżości, współczesne teksty – oto podstawowe wytyczne kolejnych edycji.

Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych w Krakowie – jeden z najstarszych festiwali ulicznych w Europie Środkowej. Od 1988 roku jest wydarzeniem, które na stałe wpisało się w letni kalendarz kulturalny stolicy Małopolski. Prezentuje rozmaite dziedziny sztuki i różne formy wypowiedzi, od tradycyjnych spektakli po performance, od działań chwilowych po efekty na stałe wpisujące się w strukturę miasta. Umożliwia bezpośrednią i natychmiastową konfrontację dzieła i odbiorcy.

Miejsce odgrywania przedstawień to przede wszystkim Rynek Główny w Krakowie – największa widownia teatralna w Europie.

Festiwal Teatralny Dedykacje w Krakowie – spotkania dedykowane są co roku jednemu autorowi lub ważnemu zjawisku w historii teatru, prezentując najgłośniejsze spektakle teatru europejskiego. Festiwal stara się naszkicować, jak ów wybitny twórca teatralny czytany jest przez współczesnych, jak zróżnicowane kulturowo i historycznie regiony Europy rozumieją go dzisiaj. Pokazuje, jak poszczególne kraje rozmawiają ze sobą językiem teatru Moliera czy Czechowa oraz w jaki sposób europejski teatr współczesny przegląda się w swojej wielkiej tradycji, jak wchodzi z nią w dialog i jak nadaje jej żywy puls naszego czasu.

Festiwal Dramaty Narodów w Krakowie – cykl poświęcony prezentacji scenicznej sztuk należących do tzw. dramatu narodowego, decydującego o swoistości kultury teatralnej danego kraju. Idea tego przedsięwzięcia wynika z jednej strony z potrzeby podkreślania i utrwalania rodzimych wartości kulturowych, z drugiej zaś – poznawania niepowtarzalnych walorów innych kultur w dobie integracji europejskiej. W sferze sztuki scenicznej pozwala wierzyć, że obowiązkiem teatru jest ciągłe uświadamianie i reinterpretowanie narodowej przeszłości. Przeglądy najciekawszych przedstawień należących do nurtu dramatu narodowego są okazją do ożywienia tej coraz bardziej zaniedbanej sfery życia teatralnego, do uświadomienia tego, co jest największą historyczną wartością w sferze dramatu i teatru.

Multimedia

Międzynarodowy Multimedialny Festiwal Sztuki Małopolska Karpaty OFFer w Nowym Sączu – wielka impreza artystów ze wszystkich krajów karpaccich, prezentujących całe bogactwo tematów, jakie człowiek jest w stanie poruszyć w swojej twórczości. Muzycy, kataryniarze, kuglarze, szcudlarze, mimowie, teatry uliczne, malarze, landszafciarze, rzeźbiarze, hafciarki, fajerszoły, instalatorzy, graficy, hip-hopowcy, ale i profesjonaliści, którzy zaczynali na ulicy, pokazują sztukę będącą połączeniem i przetworzeniem przez nich wartości niesionych przez kulturę tradycyjną w całej jej różnorodności.

Ideę projektu dobrze oddaje już sama jego nazwa: *Karpaty OFF*, z dala od utartych szlaków turystycznych, a więc niebanalne i jeszcze wolne od komercji, to zarazem *Karpaty OFFer* – oczekujące, otwarte i atrakcyjne. **Głównym celem Festiwalu** jest przedstawienie rozmaitych zjawisk kulturowych oraz wyjątkowej aktywności twórczej mieszkańców Karpat, ich swoistej duchowej wspólnoty, jak również szacunku dla tradycji, na kanwie której wyrasta różnorodność współczesnych dokonań artystycznych. Akcent stawiany jest na bezpośredniość, toteż **miejszem prezentacji są karpackie ulice**. Poszczególne dni festiwalowe poświęcone są różnym formom sztuki.

„Sześć Zmysłów”

Festiwal *Misteria Paschalia* w Krakowie – pierwsza edycja festiwalu odbyła się w 2004 roku – od swojego powstania prezentuje on muzykę związaną tematycznie z okresem Wielkiego Tygodnia i świąt Wielkiej Nocy. Co roku światowej sławy muzycy wykonują utwory muzyki dawnej.

Misteria Paschalia **pokazują najnowsze trendy wykonawcze, plasując się pośród najambitniejszych przedsięwzięć muzycznych nie tylko w kraju, ale również w Europie**. **To wydarzenie** wysoko oceniane przez krytykę i cieszące się zainteresowaniem publiczności, zarówno lokalnej, jak i licznych polskich oraz zagranicznych turystów.

Międzynarodowy Festiwal Kina Niezależnego *Off Plus Camera* – największa w Polsce impreza poświęcona światowemu kinu artystycznemu. Repertuar festiwalu tworzą znakomici eksperci z całego świata, dzięki czemu w kultowych krakowskich kinach można zobaczyć najnowsze i najlepsze produkcje filmowe prezentowane publiczności w rozmaitych miejscach globu, m.in. w: Berlinie, Rotterdamie, Cannes, Dubaju, Pusanie, Buenos Aires czy Sundance.

Najważniejszą częścią festiwalu *Off Plus Camera* jest międzynarodowy konkurs fabularny. Debiutujący reżyserzy z całego świata walczą o Krakowską Nagrodę Filmową w wysokości 100 tysięcy dolarów amerykańskich, która zgodnie z głównym hasłem konkursu *Making Way*, czyli *Wytyczanie drogi*, ma umożliwić im realizację kolejnego dzieła.

Festiwal Muzyki Filmowej w Krakowie – impreza dedykowana w całości muzyce tworzonej na potrzeby obrazu filmowego oraz wzajemnym relacjom obu dziedzin sztuki. O niepowtarzalności tego wydarzenia decyduje unikatowe łączenie najwyższej jakości interpretacji muzycznej czołowych muzyków i orkiestr w połączeniu z wysokiej jakości obrazem filmowym, a jego program stawia na różnorodność gatunkową: od przeglądowych retrospektyw i ekskluzywnych wykonawczo koncertów galowych, przez koncerty monograficzne wybranych i uznanych kompozytorów muzyki filmowej, aż do masowych pokazów plenerowych na krakowskich Błoniach.

Jednym z założeń programowych Festiwalu jest promocja polskich zespołów orkiestrowych i chórów, jak również konsolidowanie środowisk kompozytorskich, muzycznych i filmowych poprzez budowę wieloletnich projektów muzyczno-filmowych. Niepowtarzalność wydarzenia polega też na obecności najwybitniejszych twórców i kompozytorów nierzadko prowadzących w Krakowie specjalistyczne warsztaty muzyki filmowej i spotykających się bezpośrednio z publicznością.

Miesiąc Fotografii w Krakowie – jeden z czołowych europejskich festiwali fotograficznych i jedno z największych cyklicznych wydarzeń kulturalnych w Polsce. Majowy weekend wernisaży to kilkadziesiąt wystaw prezentowanych w najlepszych galeriach, muzeach, a także w kawiarniach i przestrzeniach poprzemysłowych, w niezwyklej sposób ożywianych przez wydarzenia festiwalowe.

Ustalona formuła imprezy, prezentująca dorobek fotograficzny konkretnego kraju oraz konteksty jednego motywu przewodniego, umożliwiła spotkanie nie tylko z tradycyj-

nym wymiarem zdjęcia, lecz zdradza również – między innymi podczas warsztatów, dyskusji, projekcji filmów i spotkań z autorami – tajniki powstawania najlepszych fotografii świata.

Festiwal *Sacrum–Profanum* w Krakowie – jedno z najciekawszych cyklicznych wydarzeń muzycznej jesieni. Festiwal prezentuje arcydzieła współczesnej muzyki instrumentalnej i wokально-instrumentalnej. Dodatkowym kryterium prezentacji utworów jest miejsce ich powstania – w minionych latach były to dzieła artystów związanych z Austrią, Rosją, Francją, Stanami Zjednoczonymi, Niemcami i Wielką Brytanią.

Na potrzeby festiwalowych koncertów aranżowane są miejsca o różnorodnym charakterze – od Filharmonii Krakowskiej, przez Muzeum Inżynierii Miejskiej, po nietypowe, postindustrialne przestrzenie hal przemysłowych kombinatu w Nowej Hucie.

Festiwal Muzyki Polskiej w Krakowie – jednym z zamierzeń imprezy jest promocja polskich dokonań kompozytorskich na świecie, co staje się możliwe dzięki zaproszeniu do uczestnictwa w niej znamienitych artystów z zagranicy. W trakcie Festiwalu odbywają się również warsztaty wokalne prowadzone przez Helenę Łazarską.

Koncerty festiwalowe są transmitowane drogą radiową, co stwarza szerokiemu gronu melomanów możliwość obcowania z polską muzyką. Repertuar tworzą nie tylko kompozycje najbardziej znane, ale także utwory zapomniane (prezentowane często w formie historycznych prawykonań) oraz nowe kompozycje zamawiane specjalnie na potrzeby Festiwalu.

Międzynarodowy Festiwal Teatralny *Boska Komedія* w Krakowie – *Boska Komedія* to międzynarodowe święto teatru, zamieniające stolicę Małopolski w wielką scenę, na której obok przeglądu spektakli polskich, walczących o tytuł najlepszego przedstawienia ostatniego roku oraz o statuetkę Boskiego Komedianta, organizatorzy prezentują również grupy teatralne z całego świata.

W sposób szczególny festiwal podkreśla pozaeuropejskie tradycje teatralne. Jego założeniem programowym jest bowiem spojrzenie na sztukę teatralną spoza dominującej europejskiej perspektywy, tak by w teatrze dostrzec świat nieznaną, „egzotyczny”, odmienny kulturowo, a zarazem odnajdywać wspólne sposoby osvajania rzeczywistości, archetypy kulturowe i sposoby ekspresji. Do wyboru spektakli, które znalazły się w przeglądzie współczesnego teatru polskiego, zapraszani są najwybitniejsi polscy krytycy teatralni, dziennikarze i recenzenci.

Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego
31-156 Kraków, ul. Basztowa 22

adres do korespondencji:

30-017 Kraków, ul. Raławicka 56

tel.: (012) 63 03 340, fax: (012) 63 03 341

www.malopolskie.pl; www.malopolska.pl

ISBN 978-83-60538-50-0